

Begroting 2018

Inhoudsopgave

Voorwoord begroting 2018.....	4
Deel 1 - Programma's.....	5
Programma 0 – Bestuur, organisatie, bedrijfsvoering en algemene financiële middelen.....	6
Programma 1 – Openbare orde en veiligheid	9
Programma 2 - Bereikbaarheid	11
Programma 3 – Economie en werk	14
Programma 4 - Onderwijs.....	17
Programma 5 – Sport, recreatie, cultuur en cultuurhistorie	20
Programma 6 – Sociaal domein.....	24
Programma 7 – Duurzaamheid en milieu.....	30
Programma 8 – Wonen en woonomgeving	33
Deel 2 – Financiële positie gemeente Doetinchem.....	36
De financiële positie van de gemeente Doetinchem tot 2021.....	37
Deel 3 – Paragrafen.....	40
Paragraaf 1 – Lokale heffingen.....	41
Paragraaf 2 – Risicogestuurd werken en weerstandsvermogen	48
Paragraaf 3 – Onderhoud kapitaalgoederen	51
Paragraaf 4 - Financiering.....	57
Paragraaf 5 - Bedrijfsvoering.....	60
Paragraaf 6 - Grondbeleid	63
Paragraaf 7 – Verbonden partijen	66
Deel 4 – Financiële begroting.....	69
Beleidskaders en uitgangspunten voor de financiën in de begroting	70
Toelichting op de financiële positie.....	72
1. Het financieel meerjarenperspectief 2017-2021	72
2. Het weerstandsvermogen van onze gemeente	75
Overzicht van baten en lasten van de programma's	82
Overzicht van baten en lasten van de programma's (meerjarig)	83
Overzicht incidentele lasten en baten per programma	84
Geprognosticeerde balans, financiële kengetallen en EMU-saldo	85
Toelichting op financiële kengetallen	88
Toelichting op EMU-saldo.....	89
Overzicht reserves en voorzieningen.....	90
Overzicht kredieten vervangingsinvesteringen	93
Voortgang ombuigingen	94
Afkortingenlijst	95

Voorwoord begroting 2018

Voor u ligt de begroting 2018 met daarin de plannen van het gemeentebestuur voor het komende jaar. In de laatste begroting van deze coalitieperiode ligt onze focus nog altijd, en misschien nog wel sterker, op het realiseren en uitvoeren van onze plannen voor een vitale samenleving waarin iedereen meedoet en zijn weg vindt.

De afgelopen jaren waren een spannende periode. Met volle inzet hebben we de taken in het sociaal domein op gemeentelijk niveau georganiseerd en werken we nu toe naar de daadwerkelijke transformatie, waarmee we onze visie tot zijn recht laten komen: iedereen functioneert zo zelfstandig mogelijk en doet zo goed mogelijk mee in de maatschappij. We willen dan ook voorkomen dat mensen buiten de boot vallen, niet voor niets steken we meer en meer energie in preventie. Meedoen kan alleen in een vitale samenleving. Vandaar dat duurzaamheid, economische ontwikkeling en innovatiekracht voor ons college van groot belang zijn. We zetten ons dan ook in voor de leefbaarheid in onze wijken, voor werkgelegenheid, een krachtige binnenstad en dorpskernen, bereikbaarheid en een uitgekiende woningbouwstrategie.

Doetinchem heeft met ruim 57.000 inwoners een relatief groot aanbod aan voorzieningen. Dat heeft uiteraard te maken met de centrumfunctie die de stad vervult in de regio. Wij voelen ons sterk verbonden met de regio en ook verantwoordelijk voor het behouden en versterken van de functies die nodig zijn voor het floreren van de Achterhoek als geheel. In een veranderende wereld, denk aan de krimp en de interneteconomie, vraagt dat van ons dat we daar goed op inspelen. Het is dan ook niet voor niets dat in onze begroting voorstellen voor het sportbedrijf, het cultuurbedrijf, de onderwijsvoorzieningen, de binnenstad en regionale samenwerking in het sociaal domein zo'n prominente plek krijgen. Als de Achterhoek floreert, floreert Doetinchem en andersom.

Er is een andere manier van samenwerken ontstaan in deze collegeperiode. Onze samenleving vraagt daar om en wij spelen daar op in. Veel meer dan voorheen werken we in tijdelijke teams aan maatschappelijke opgaven. Op wijkniveau, zoals in Schöneveld, of in de binnenstad en de aanloopstraten, maar ook met onze partners op het gebied van sport en cultuur. Datzelfde geldt voor belangrijke maatschappelijke thema's als energiebesparing en energieopwekking. We werken met onze zelfstandige uitvoeringsorganisaties, zoals Buha, Laborijn en Buurtplein, die hun werk dichtbij de burger en flexibel kunnen oppakken. We verstevigen onze samenwerking met gemeenten in de regio, professionele partners, maar ook met ondernemers, vrijwilligers en inwoners. Een nieuwe manier van werken brengt een geheel nieuwe dynamiek met zich mee. Wij zijn er trots op dat we deze energie met elkaar aanboren en zullen ons hier in blijven ontwikkelen. Onze organisatie passen we er op aan door te werken aan onze cultuur, onze werkwijzen en een passende structuur.

Ook de begroting zelf is verbeterd. We hebben onze focus verscherpt op onze doelen en resultaten. Wat doen we om onze doelen te bereiken en welke kansen en risico's doen zich daarbij voor? We hopen met heldere taal de maatschappelijke discussie te bevorderen.

Tot slot mag onze financiële positie niet onvermeld blijven. We hebben een meerjarenbegroting die niet alleen structureel sluitend is, maar vanaf 2018 ook qua totaalresultaat. Belangrijke financiële dossiers, zoals de grondexploitaties zijn op orde en onze reservepositie is verbeterd. Daarmee bereiken we de financiële doelstelling van ons college, namelijk een betere financiële positie dan aan het begin van deze bestuursperiode. Bij een vitale samenleving past immers een gezonde gemeente

Burgemeester en wethouders van Doetinchem,

secretaris,

burgemeester,

ing. N. van Waart

mr. M. Boumans MBA MPM

Deel 1 - Programma's

De indicatoren die in de programma's zijn opgenomen zijn verplichte indicatoren. Ze geven zicht op hoe onze gemeente ervoor staat. Dit is verplicht gesteld om de transparantie en vergelijkbaarheid van gegevens bij het begroten en verantwoorden door gemeenten te vergroten. De gegevens van alle gemeenten zijn te vinden op de website www.waarstaatjegemeente.nl. Naast deze indicatoren zijn incidenteel andere kengetallen opgenomen die inzicht geven in ontwikkelingen binnen een programma.

Naast de 'score' van Doetnichem is de trend weergegeven, het verloop over voorgaande jaren.

⬆ stijgend, ⬆ licht stijgend, □ stabiel, ⬇ licht dalend of ⬇ dalend

Om de 'waarde' van de score te kunnen interpreteren zijn de gemiddelde scores van vergelijkbare gemeenten weergegeven en onze omgeving meestal het gemiddelde over Gelderland. Het betreft daarbij het gemiddelde van de laatste meting. Vergelijkbare gemeenten zijn: Harderwijk, Heerenveen, Hoogeveen, Roermond, Smallingerland, Veenendaal, Weert, Waalwijk en Zutphen. Het zijn gemeenten die veel overeenkomen qua inwoneraantal, centrumfunctie en sociale structuur.

Programma 0 – Bestuur, organisatie, bedrijfsvoering en algemene financiële middelen

Wat is onze visie?

Bestuur

We vinden dat samenwerking in al onze maatschappelijke opgaven van groot belang is. Niet alleen binnen onze gemeentegrenzen met onze inwoners en ondernemers maar ook in de regio en over de grens.

Organisatie en bedrijfsvoering

Wij willen nog beter aansluiten op de maatschappelijke ontwikkelingen. Doel is om samen met anderen te werken via co-creatie. Dit is heel effectief in termen van resultaat en proces. Om dit succesvol te doen wijzigen we onze organisatiestructuur en is de doorontwikkeling van de bedrijfscultuur noodzakelijk.

Algemene financiële middelen

De gemeente Doetinchem beschikt over een gezonde financiële positie.

Wat zijn onze beleidskaders?

- [Kader stedenbanden](#)
- [Meerjarenperspectief Grondexploitaties \(MPG\) 2017](#)
- [Uitvoeringsagenda^{2.0} Achterhoek 2020](#)
- [Visie Organisatieontwikkeling gD2020](#)
- [Voorjaarsnota 2017](#)
- [Bestuursopdracht Buurtplein, Zorgplein, afdeling MO 'Twee schakels, één keten'](#)

Wat willen we bereiken, wat gaan we daarvoor doen en welke onzekerheden kunnen we tegenkomen?

Doelstelling 1 (bestuur) : We zijn actief om partners, inwoners en ondernemers bij onze maatschappelijke opgaven te betrekken	
<i>Verbonden partij(en) die bijdragen aan de realisatie van deze doelstelling: Regio Achterhoek, EUREGIO</i>	
Wat gaan we daarvoor doen?	Wat zijn specifieke kansen en risico's?
Onderzoek naar deelname EUREGIO en Euregio Rijn-Waal	- Versterken van het grensoverschrijdend netwerk
Implementatie van afspraken in het kader van de doorontwikkeling GR Regio Achterhoek	
Bijdrage leveren aan de realisatie van de projecten in het kader van de Uitvoeringsagenda ^{2.0} Achterhoek 2020	- Afhankelijkheid van andere (deelnemende) partijen
Doelstelling 2 (organisatie en bedrijfsvoering): Onze organisatie is afgestemd op onze maatschappelijke opgave om via co-creatie samen te werken met maatschappelijke partners, inwoners en ondernemers	
<i>Verbonden partij(en) die bijdragen aan de realisatie van deze doelstelling: geen</i>	
Wat gaan we daarvoor doen?	Wat zijn specifieke kansen en risico's?
We geven uitvoering aan organisatie gD2020	<ul style="list-style-type: none">- Binnen gD2020 vindt de integratie van Buurtplein-Zorgplein-MO plaats- Flexibele afstemming op de behoefte van onze klanten- De dienstverlening van de organisatie sluit niet aan op de behoefte van onze inwoners en ondernemers- Tijdens het gD2020-traject moeten we zorgen voor een doorlopende dienstverlening

We verbeteren de dienstverlening aan inwoners en ondernemers door verdere digitalisering van de informatievoorziening	- De dienstverlening van de organisatie sluit niet aan op de behoefte van onze inwoners en ondernemers
Gegevens m.b.t. gebouwen en adressen worden opgenomen in een basisregistratie (BAG)	- De dienstverlening van de organisatie sluit niet aan op de behoefte van onze inwoners en ondernemers
Doelstelling 3 (algemene financiële middelen): Onze ambities en taken voeren we uit binnen de daarvoor vastgestelde financiële kaders	
<i>Verbonden partij(en) die bijdragen aan de realisatie van deze doelstelling: geen</i>	
Wat gaan we daarvoor doen?	Wat zijn specifieke kansen en risico's?
Vaststellen/uitvoeren sluitende meerjarenbegroting	- Rijksvergoedingen wijzigen plotseling - Maatschappelijke ontwikkelingen vragen forse investeringen
Een weerstandsratio tussen 0,8 en 1,2 borgen	- Door Rijksvergoedingen en maatschappelijke ontwikkelingen treedt de weerstandsratio buiten de onder- of bovengrens
De doorontwikkeling van het risicomanagement voeren we uit via het traject risicogestuurd werken	
Beleid formuleren en vervolgens sturen op de uitvoering t.a.v. het weerstandsvermogen van verbonden partijen	- (Beter) grip krijgen op het functioneren van verbonden partijen
Actualiseren wachtgeldverplichtingen bestuurders	- Onvoldoende wachtgeldreservering voor zittende bestuurders

Wat zeggen de cijfers?

Indicatoren	Doetinchem					Trend	Vergelijkbare gemeenten
	2014	2015	2016	2017	2018		2016
Personeelsformatie per 1000 inwoners	7,7	7,7	7,9	7,3	7,3	↓	7,3
Personeelsbezetting per 1000 inwoners			7,1				7,1
Apparaatskosten per inwoner in euro's	641	651	630	630	553 ¹⁾	↓	671
Externe inhuur als % van totale kosten loonsom en inhuur	13,5	10,9	14,4	7,4	6,3	↓	13,5
Overhead als % van totale lasten				8,8	8,3	↓	n.b.

¹⁾ De afname van deze indicator is het gevolg van de verzelfstandiging van Buha bv

Bron: gemeente Doetinchem / Vensters voor bedrijfsvoering

Met wie werken we samen?

Naast de verbonden partijen werken we ook samen met: het Rijk, provincie Gelderland, buurgemeenten, Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), Platform Middelgrote Gemeenten (PMG). Stedenbanden hebben we met Pardubice (Tsjechië), Raesfeld (Duitsland) en La Libertad (Nicaragua) ondersteund vanuit Doetinchem & Ontwikkelingssamenwerking (DOS).

Wat is het budget?

Taakveld	Activiteit	P-houder	Uitgaven	Inkomsten	Saldo	Reserve	Resultaat
0.1 Bestuur		M. Boumans	4.693.769	1.500	-4.692.269	0	-4.692.269
0.10 Mutaties reserves	financiën	H. Bulten	4.248.124	3.124.245	-1.123.879	-97.074	-1.026.805
	fysieke omgeving	I. Lambregts	79.131	79.131	0	0	0
	veiligheid	M. Boumans	2.416	24.783	22.367	0	22.367
	cultuur, onderwijs	M. Sluiter	872.239	1.022.842	150.603	0	150.603
	parkeren, groen, grijs	P. Drenth	4.666	6.978	2.312	0	2.312
0.11 Resultaat		H. Bulten	238.000		-238.000	0	-238.000
0.2 Burgerzaken		M. Boumans	2.585.291	1.162.810	-1.422.481	0	-1.422.481
0.4 Overhead	overig	H. Bulten	627.615	1.585.498	957.883	0	957.883
	huisvesting, ict, facilitair	K. Telder	10.124.489	5.733.705	-4.390.784	0	-4.390.784
	personeel	M. Sluiter	7.028.015	355.520	-6.672.495	0	-6.672.495
0.5 Treasury		H. Bulten	9.190.911	11.475.446	2.284.535	0	2.284.535
0.61 OZB woningen		H. Bulten	439.329	2.320.639	1.881.310	0	1.881.310
0.62 OZB niet-woningen		H. Bulten		9.399.361	9.399.361	0	9.399.361
0.64 Belastingen overig		H. Bulten	88.040	707.420	619.380	0	619.380
0.7 Algemene uitkeringen		H. Bulten	0	124.679.000	124.679.000	0	124.679.000
0.8 Overige baten en lasten	overig	H. Bulten	1.141.122	2.065.486	924.364	507.755	416.609
	Doetinchemmer olie	I. Lambregts	51.160		-51.160	0	-51.160
Totaal			41.414.317	163.744.364	122.330.047	410.681	121.919.366

Programma 1 – Openbare orde en veiligheid

Wat is onze visie?

We zetten ons in om de openbare orde en veiligheid te borgen en te vergroten, daarbij hebben we nadrukkelijk aandacht voor de minder- en niet zelfredzamen in onze samenleving.

Wat zijn onze beleidskaders?

- [Integraal Veiligheidsbeleid 2016-2019](#)
- [Kadernota VNOG 2016-2020](#)
- Handhavingsbeleidsplan (in voorbereiding)
- [Uitvoeringsnota Drugsbeleid gemeente Doetinchem 2016](#)

Wat willen we bereiken, wat gaan we daarvoor doen en welke onzekerheden kunnen we tegenkomen?

Doelstelling 1: De Veiligheidsregio Noord- en Oost-Gelderland voert als verbonden partij de taken uit om de fysieke veiligheid optimaal te borgen. De doelstelling voor deze organisatie is om de informatiehuishouding te versterken en inwonerparticipatie te bevorderen	
<i>Verbonden partij(en) die bijdragen aan de realisatie van deze doelstelling: VNOG</i>	
Wat gaan we daarvoor doen?	Wat zijn specifieke kansen en risico's?
De kadernota en begroting van de Veiligheidsregio Noord- en Oost-Gelderland beoordelen of aan de uitvoering van taken en de opdracht wordt voldaan	<ul style="list-style-type: none">- Beter inzicht in de prestaties van de VNOG door de introductie van kwaliteitskaarten per gemeente- Overschrijding van (programma)-budgetten door met name een groter verloop van brandweer-vrijwilligers. Het moeilijker aantrekken en behouden van nieuwe brandweervrijwilligers
Doelstelling 2: Om de invloed van de criminaliteit in onze maatschappelijke structuren tegen te gaan, zorgen we ervoor dat we dit vroegtijdig signaleren	
<i>Verbonden partij(en) die bijdragen aan de realisatie van deze doelstelling: geen</i>	
Wat gaan we daarvoor doen?	Wat zijn specifieke kansen en risico's?
Uitvoeren van de prioriteiten die gesteld zijn het integraal veiligheidsbeleid	<ul style="list-style-type: none">- Verhoging veiligheidsgevoel en consolidering dan wel daling huidige criminaliteitscijfers
Als centrumgemeente de regiogemeenten meenemen in het proces om als overheid ondermijning tegen te gaan, informatiepositie vergroten en kennis bijbrengen om ondermijning te herkennen en tegen te gaan	<ul style="list-style-type: none">- De vermenging is op steeds meer plaatsen zichtbaar, waardoor de overheid op termijn in het gedrang zou kunnen komen
Monitoring aanpak Outlaw Motorcycle Gangs (OMG)	<ul style="list-style-type: none">- Door integrale monitoring en samenwerking met het RIEC er voor zorgen dat de OMG's zich niet willen vestigen en voor zover zij aanwezig zijn, de OMG's niet faciliteren- Verplaatsing van activiteiten van OMG's naar Achterhoek
Doelstelling 3: We zorgen dat aandacht/kwaliteit van de handhaving geborgd blijft. Het percentage inwoners dat zich veilig voelt is minimaal 90%	
<i>Verbonden partij(en) die bijdragen aan de realisatie van deze doelstelling: geen</i>	
Wat gaan we daarvoor doen?	Wat zijn specifieke kansen en risico's?
Actualiseren Handhavingsbeleid om beter aan te sluiten op de ontwikkelingen in de samenleving	<ul style="list-style-type: none">- Het veiligheidsgevoel van de inwoners neemt af
Realisatie huisvesting dierentehuis Achterhoek	

Wat zeggen de cijfers?

Indicatoren	Doetinchem					Trend	Vergelijkbare gemeenten	Gelderland
	2012	2013	2014	2015	2016			
Verwijzingen Halt per 1000 inw. van 12-17 jr.		8	9,1	5,1	7,3	□	15,2	9,3
Harde kern jongeren per 1000 inw. van 12-24 jr.	1,5	0,8	1,8			↑	1,3	1,0
% jeugdcriminaliteit jongeren 12-21 jaar	2	2,8	2	1,9		↓	1,4	1,3
Winkeldiefstal per 1.000 inwoners	2,1	2,7	2,3	2,1	1,6	↓	2,6	1,8
Geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners	6,6	5,9	5,9	5,9	4,9	↓	5,0	4,4
Diefstal uit woning per 1.000 inwoners	2,4	3,8	2,4	2,1	2,1	↓	2,7	3,1
Vernieling/ beschadiging per 1.000 inwoners	9	8,3	6,9	5,9	5,5	↓	5,5	5,1
Percentage inwoners dat zich veilig voelt					90%	n.b.	89%	89%

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl

Met wie werken we samen?

Naast de verbonden partijen werken we ook samen met: de politie en het veiligheidshuis.

Wat is het budget?

Taakveld	Activiteit	P-houder	Uitgaven	Inkomsten	Saldo	Reserve	Resultaat
1.1 Crisisbeheersing en brandweer		M. Boumans	3.261.588	53.710	-3.207.878	-22.367	-3.185.511
1.2 Openbare orde en veiligheid	dierentehuis, -ambulance	K. Telder	135.945	62.353	-73.592	0	-73.592
	overige opb. orde, veiligheid	M. Boumans	732.816	79.780	-653.036	0	-653.036
Totaal			4.130.349	195.843	-3.934.506	-22.367	-3.912.139

Programma 2 - Bereikbaarheid

Wat is onze visie?

Een goede bereikbaarheid vanuit en naar de Achterhoek via weg en spoor is van groot belang voor de (economische) leefbaarheid van de Achterhoek. Het betreft met name de bereikbaarheid richting Arnhem-Nijmegen, Stedendriehoek en Twente maar ook naar Duitsland. Daarnaast is de interne Achterhoekse bereikbaarheid van groot belang voor de leefbaarheid van onze kernen: onderwijs, zorg, winkels, etc.

Goed internet in de vorm van Breedband-connectiviteit is een onderdeel van bereikbaarheid. Daarbij wordt ingezet op glasvezel. Glasvezel heeft de toekomst en heeft veel voordelen (stabiel, snel en binnen een redelijke termijn te realiseren). Dat geeft mogelijkheden voor zorg op afstand, thuis werken, onderwijs, dataopslag in the Cloud en vele andere digitale diensten. Voor bewoners in het buitengebied is glasvezel nog niet beschikbaar. Het realiseren van glasvezel pakken we in Achterhoeks verband op.

Wat zijn onze beleidskaders?

- [Samenwerkingsagenda Achterhoek – Rijk](#)
- [Kadernota Basismobiliteit Achterhoek](#)
- Omgevingsvisie Gelderland
- Economische Visie
- OV-visie Gelderland
- OV-visie Gelderland, uitwerking fase 1
- [Mobiliteitsvisie Doetinchem 2016-2026](#)
- [Parkeervisie Doetinchem 2017-2020](#)

Wat willen we bereiken, wat gaan we daarvoor doen en welke onzekerheden kunnen we tegenkomen?

Doelstelling 1: Het verbeteren van de bereikbaarheid van de Binnenstad	
<i>Verbonden partij(en) die bijdragen aan de realisatie van deze doelstelling: geen</i>	
Wat gaan we daarvoor doen?	Wat zijn specifieke kansen en risico's?
Verbreding Europaweg (verbetering verbinding A18-binnenstad)	- De bestemmingsplanprocedure
Realisatie fietstunnel Europaweg (2017-2018)	
Doelstelling 2: Stimulering economie door verbeteren verbindingen regionale bedrijfstreinen (De Laarberg, A-18 Bedrijvenpark en Doc's/EBT met de haven in Emmerich)	
<i>Verbonden partij(en) die bijdragen aan de realisatie van deze doelstelling: Regio Achterhoek</i>	
Wat gaan we daarvoor doen?	Wat zijn specifieke kansen en risico's?
Bereikbaarheid regionale bedrijfstreinen vanaf de A18	- Aanpassingen aan wegen nodig is (financieel, bestemmingsplan) en afhankelijkheid van medewerking wegbeheerder(s)
Eco-combi (langere en zwaardere vrachtautocombinatie) geschikt maken van de hoofdroutes	- Betere vestigingsaspecten en bijdrage aan duurzaam transport - Kosten en vertraging doordat aanpassingen aan bestaande wegen nodig zijn
Doelstelling 3: Lobby aangaande regionale projecten (onder vlag Regio Achterhoek)	
<i>Verbonden partij(en) die bijdragen aan de realisatie van deze doelstelling: Regio Achterhoek</i>	
Wat gaan we daarvoor doen?	Wat zijn specifieke kansen en risico's?
Verbetering doorstroming A12 tussen A18 en Arnhem (rijk en provincie)	- Meer inwoners van de Achterhoek kunnen werken op een reisafstand van minder dan 1 uur - Tijd - Prioritering op landelijke schaal

Tweede fase ombouw NA18 (provincie, rijk en Twente)	- Experimenteren met andersoortige oplossingen waardoor uitvoering reëler wordt
Noordtak (provincie en rijk)	<ul style="list-style-type: none"> - Infrastructuur combineren en wel zodanig dat de regio er ook van profiteert. Denk aan combi met personenvervoer of extra impulsen op ander vlak - Extra overlast waardoor de leefbaarheid wordt aangetast
Doelstelling 4: Lobby aangaande openbaar vervoer projecten	
<i>Verbonden partij(en) die bijdragen aan de realisatie van deze doelstelling: Regio Achterhoek</i>	
Wat gaan we daarvoor doen?	Wat zijn specifieke kansen en risico's?
Grensoverschrijdende verbindingen o.a. Bocholt en Emmerich/Kleve (provincie en Euregio's)	
Verbeteren performance spoorverbindingen Winterswijk-Arnhem en Winterswijk-Apeldoorn (provincie, ProRail en rijk)	- Mogelijkheid tot reistijd binnen 1 uur neemt toe
Doelstelling 5: Uitvoeringsagenda Achterhoek 2020 mobiliteit en digitale bereikbaarheid actualiseren	
Doelstelling 6: Provinciaal beleid actief volgen en in participeren m.b.t. belangen Achterhoek	
<i>Verbonden partij(en) die bijdragen aan de realisatie van deze doelstelling: Regio Achterhoek</i>	
Wat gaan we daarvoor doen?	Wat zijn specifieke kansen en risico's?
Provinciale Wegennetvisie	- Het teveel een beleidsstuk van en voor de provincie wordt
Provinciaal Fietsroute netwerk	- Het teveel een beleidsstuk van en voor de provincie wordt
Provinciaal wegcategoryeringsplan	- Het teveel een beleidsstuk van en voor de provincie wordt
Digitale bereikbaarheid; aanleg mantelbuizenetwerk in openbaar gebied is on hold gezet. De vraagbundeling en aanleg wordt alsnog door CIF uitgevoerd op grond van nieuwe afspraken. Najaar 2017 start de vraagbundeling in Doetinchem.	<ul style="list-style-type: none"> - CIF draagt de financiële risico's voor de vraagbundeling en aanleg. - Een voorwaarde voor de daadwerkelijke aanleg is dat 50% van de adressen in het buitengebied meedoet. Dat zal uit de vraagbundeling blijken.

Wat zeggen de cijfers?

Indicatoren	Doetinchem					Trend	Vergelijkbare gemeenten	Gelderland
	2012	2013	2014	2015	2016			
% verkeersongevallen met een motorvoertuig		10	10	8		↓	7,4	7
% verkeersongevallen met een fiets		15	11	15		□	10	10
Verkeersveiligheid % inw. ervaart soms/vaak onveilige verkeerssituaties					61	n.b.	53	53
Parkeren % inw. tevreden over parkeervoorziening in buurt					59	n.b.	60	61
Openbaar vervoer % inw. tevreden over openbaar vervoervoorziening					68	n.b.	64	63

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl

Met wie werken we samen?

Naast de verbonden partijen werken we ook samen met: regio gemeenten, provincie, rijk, ProRail, regio's Arnhem-Nijmegen, Stedendriehoek en Twente, Euregio Rijn-Waal (Kleve), onderwijs en organisaties/bedrijfsleven.

Wat is het budget?

Taakveld	Activiteit	P-houder	Uitgaven	Inkomsten	Saldo	Reserve	Resultaat
0.63 Parkeerbelasting		P. Drenth		3.499.994	3.499.994	0	3.499.994
2.1 Verkeer en vervoer		P. Drenth	7.887.908	441.480	-7.446.428	-4.100	-7.442.328
2.2 Parkeren		P. Drenth	3.325.976		-3.325.976	0	-3.325.976
2.3 Recreatieve havens		P. Drenth	5.016	18.073	13.057	0	13.057
2.5 Openbaar vervoer		P. Drenth	8.779		-8.779	0	-8.779
Totaal			11.227.679	3.959.547	-7.268.132	-4.100	-7.264.032

Programma 3 – Economie en werk

Wat is onze visie?

Het toekomstbestendig maken van de binnenstad, overige winkelgebieden, bedrijventerreinen met als doel het vergroten van de leefbaarheid, het behouden en aantrekken van functies (lees: activiteiten, evenementen, bedrijven) en het versterken van werkgelegenheid.

Wat zijn onze beleidskaders?

- [Visie op de binnenstad 2030](#) en uitvoeringsagenda's [2016](#) en [2017](#) binnenstad
- [Voorkeursscenario's centrumomgeving 2017](#)
- [Dynamisch Duurzaam Doetinchem, economische visie 2009](#)
- Economische uitvoeringsagenda West-Achterhoek 2017
- [Uitvoeringsagenda^{2.0} Achterhoek 2020](#)
- [Regionaal detailhandelskader 2015](#)
- Bedrijventerreinen in verandering 2017
- Supermarktbeleid 2009 (in voorbereiding)

Wat willen we bereiken, wat gaan we daarvoor doen en welke onzekerheden kunnen we tegenkomen?

Doelstelling 1: Vitale binnenstad	
<i>Verbonden partij(en) die bijdragen aan de realisatie van deze doelstelling: Buha BV</i>	
Wat gaan we daarvoor doen?	Wat zijn specifieke kansen en risico's?
Gezamenlijk uitvoeren visie en uitvoeringsagenda binnenstad	<ul style="list-style-type: none">- Op termijn een winst i.v.m. groter draagvlak- Samenwerking kost tijd- Mate van cofinanciering
Doorontwikkelen van het centrummanagement c.q. opzetten brede binnenstadsorganisatie	<ul style="list-style-type: none">- Samen verantwoordelijk zijn voor taken als marketing, evenementen, acquisitie, etc.- Meer partners betrekken bij de nieuwe organisatie, zoals cultuur, sport en vastgoed
Transformeren centrumomgeving (De Veentjes en Terborgseweg)	<ul style="list-style-type: none">- Op termijn een winst i.v.m. groter draagvlak- Mate van cofinanciering- Samenwerking kost tijd
Doelstelling 2: Vitale winkelgebieden	
<i>Verbonden partij(en) die bijdragen aan de realisatie van deze doelstelling: Buha BV</i>	
Wat gaan we daarvoor doen?	Wat zijn specifieke kansen en risico's?
Uitvoeren (geactualiseerd) supermarktbeleid	
Bestaande wijkwinkelcentra sterker maken, o.a. door de herontwikkeling van de Bongerd	<ul style="list-style-type: none">- Versterking winkelstructuur- Aandacht voor bestaansrecht kleine supermarkten in andere wijken
Winkelgebied Wehl compacter maken	<ul style="list-style-type: none">- Concentreren detailhandel- Samenwerking met inwoners, ondernemers e.a.- Mate van draagvlak en cofinanciering
Op verzoek van ondernemersfederatie Gaanderen een reclamefonds opzetten t.b.v. het attractiever maken van het centrum	
Doelstelling 3: Vitale bedrijventerreinen	
<i>Verbonden partij(en) die bijdragen aan de realisatie van deze doelstelling: Buha BV</i>	
Wat gaan we daarvoor doen?	Wat zijn specifieke kansen en risico's?
Verkoop van het A18 bedrijvenpark en losse kavels op diverse terreinen	<ul style="list-style-type: none">- Inspelen op aantrekkende economie- Ontwikkelingen terreinen buiten de gemeente, mogelijke concurrentie
Continueren parkmanagement op alle bedrijventerreinen	<ul style="list-style-type: none">- Verduurzamen terreinen- Ondernemers verantwoordelijk voor beheer/onderhoud

Uitvoering geven aan de visie Bedrijventerreinen in verandering	<ul style="list-style-type: none"> - Visie planologisch vertalen, duidelijkheid scheppen - Wijzigingen in de planologie hebben mogelijk gevolgen voor bedrijven
Continuïteit van de kwaliteit van de huidige bedrijventerreinen (door revitalisering en onderhoud)	
Doelstelling 4: Versterken economische lobby en samenwerking	
<i>Verbonden partij(en) die bijdragen aan de realisatie van deze doelstelling: Regio Achterhoek</i>	
Wat gaan we daarvoor doen?	Wat zijn specifieke kansen en risico's?
Optimaliseren samenwerking met/tussen/voor ondernemers(verenigingen)	<ul style="list-style-type: none"> - Versterken relaties - Optimaal betrekken bij nieuwe ontwikkelingen en uitvoering
Continueren Economisch Overleg Doetinchem	<ul style="list-style-type: none"> - Versterken relaties - Optimaal betrekken bij nieuwe ontwikkelingen en uitvoering
Voor economisch gerelateerde ontwikkelingen subsidies werven	<ul style="list-style-type: none"> - Met steun van derden projecten sneller laten starten c.q. vliegwiel organiseren
Innovaties stimuleren door middel van regelingen (lokaal, provinciaal, landelijk)	

Wat zeggen de cijfers?

Indicatoren	Doetinchem					Trend	Vergelijkbare gemeenten	Gelderland
	2013	2014	2015	2016	2017			
Functiemenging verhouding banen-woningen	57,6	56,7	56,4	56,4		↓	53,7	52,7
Banen per 1.000 inw. in leeftijd 15-65 jaar	909	893	894	889		↓	814	744
Vestigingen van bedrijven per 1.000 inw. van 15-65 jaar	119	122	127	129		↑	132	134
Bruto Gemeentelijk Product	94					n.b.	104	100
Arbeidsparticipatie netto in % (15-65 jr.)	66,1	65,5	64,9	65,6		□	65,2	66

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl

Indicatoren	Doetinchem						Trend
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	
Leegstand detailhandel (% van aantal panden)	12	13	14	14	18		↑
Leegstand horeca (% van aantal panden)	7	7	8	11	10		□
Leegstand kantoren (% van aantal panden)	26	28	30	32	36		↑
Leegstand bedrijven (% van aantal panden)	12	15	16	13	16		↑
Bezoekersaantal binnenstad x1000					83	101	↑
Uitgaven bezoeker binnenstad (gem.) Winkelen in euro's			68			83	↑
Uitgaven bezoeker binnenstad (gem.) Horeca in euro's			14			22	↑

Bron: gemeente Doetinchem

Met wie werken we samen?

Naast de verbonden partijen werken we ook samen met: IG&D, OVD, Centrummanagement, Cultuurkwartier, Sportservice Doetinchem, Vereniging van Vastgoedeigenaren Doetinchem, Koninklijke Horeca Nederland afdeling Doetinchem, WOV, OFG, parkmanagementorganisaties, projectgroepen aanvalsplan binnenstad.

Wat is het budget?

Taakveld	Activiteit	P-houder	Uitgaven	Inkomsten	Saldo	Reserve	Resultaat
3.1 Economische ontwikkeling		P. Drenth	1.687.264		-1.687.264	0	-1.687.264
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur		H. Bulten	2.148.381	2.535.889	387.508	0	387.508
3.3 Bedrijvenloket, bedrijfsregelingen		P. Drenth	99.150	144.600	45.450	0	45.450
3.4 Economische promotie		H. Bulten	181.179	40.710	-140.469	0	-140.469
Totaal			4.115.974	2.721.199	-1.394.775	0	-1.394.775

Programma 4 - Onderwijs

Wat is onze visie?

We hechten aan kwalitatief goed onderwijs in en gezonde en stimulerende en veilige omgeving en dragen daarmee zorg voor toekomstbestendige voorzieningen. Wij zien de onderwijspartners en de gemeente ieder vanuit hun eigen verantwoordelijkheid als onlosmakelijke partners rondom het kind.

Wat zijn onze beleidskaders?

- [Beleidskader Sociaal Domein Doetinchem 2017-2020](#)
- [Uitvoeringsagenda jeugd 2017-2018](#)
- VSV aanpak 2.0 in de Achterhoek
- Integraal Huisvestingsplan 2018-2027 (in voorbereiding)

Wat willen we bereiken, wat gaan we daarvoor doen en welke onzekerheden kunnen we tegenkomen?

Doelstelling 1: We stimuleren en dragen bij aan een gezonde, veilige leeromgeving voor kinderen d.m.v. onderwijshuisvesting	
<i>Verbonden partij(en) die bijdragen aan de realisatie van deze doelstelling: geen</i>	
Wat gaan we daarvoor doen?	Wat zijn specifieke kansen en risico's?
Uitbreiding openbare basisschool Hogenkamp	<ul style="list-style-type: none">- Behoud van onderwijsvoorzieningen, veilige leeromgeving conform wettelijke klassenstandaarden.- Tijd (mogelijk bezwaar van de buurt) en goede verkeers- en parkeerontwikkeling
Doelstelling 2: We stimuleren dat ter versterking van het onderwijs ook andere voorzieningen voor kinderen zoals kinderopvang, peuteropvang, sport, ontmoeting en vrije tijd (wijkfuncties) integraal in de wijk worden gehuisvest en vormgegeven	
<i>Verbonden partij(en) die bijdragen aan de realisatie van deze doelstelling: geen</i>	
Wat gaan we daarvoor doen?	Wat zijn specifieke kansen en risico's?
Opstellen nieuw Integraal Huisvestingsplan (IHP) 2018 - 2027	<ul style="list-style-type: none">- Verbinding betrokken partners rondom het kind en zijn ouders- Richtinggevend kader voor toekomstbestendige besluiten- Gezamenlijke visie met schoolbesturen- Financiële consequenties als gevolg van huisvestingsvraagstukken
Doelstelling 3: We vergroten de zelfredzaamheid van jongeren door een ononderbroken ontwikkelingslijn in het onderwijs, ontschot ondersteuningsaanpak en een sluitende ketenaanpak	
<i>Verbonden partij(en) die bijdragen aan de realisatie van deze doelstelling: geen</i>	
Wat gaan we daarvoor doen?	Wat zijn specifieke kansen en risico's?
Uitvoeren uitvoeringsagenda jeugd 2017 – 2018 (zie programma 6) <ul style="list-style-type: none">- Sturen op samenwerking en integrale aanpak door de verschillende partijen met het onderwijs	<ul style="list-style-type: none">- Minder uitval in het onderwijs door verbinding gemeentelijk jeugdbeleid met aanpak zorgleerlingen binnen het onderwijs- Jeugdigen veilige leeromgeving bieden met adequate ondersteuning en aanspreekpunt (samenwerking school en hulpverlening)- Verschillende belangen bij partijen
Opstellen en uitvoeren plan van aanpak om de samenwerking tussen passend onderwijs en jeugdhulp te bestendigen (zie programma 6)	<ul style="list-style-type: none">- Meer ontwikkelkansen voor kinderen binnen het reguliere onderwijs door preventieve aanpak- Door vroegtijdig preventieve aanpak inzet van duurdere of langdurige zorgtrajecten voorkomen

	- Verschil in visie en aanpak tussen de diverse schoolbesturen
Doelstelling 4: We vergroten de participatie van jongeren in een kwetsbare positie, afkomstig van PRO/VSO of Entree onderwijs met uitstroomprofiel 'arbeid', conform afspraken uit plan van aanpak RMC (VSV 2.0)	
<i>Verbonden partij(en) die bijdragen aan de realisatie van deze doelstelling: geen</i>	
Wat gaan we daarvoor doen?	Wat zijn specifieke kansen en risico's?
We brengen jongeren tot 27 jaar zonder startkwalificatie, schoolinschrijving, werk of uitkering in beeld: we weten wie ze zijn tot op persoonsniveau, en volgen ze	<ul style="list-style-type: none"> - Jongeren zonder startkwalificatie beter in beeld om duurzame participatie in maatschappij te kunnen stimuleren - Betreft nieuwe werkwijze, mogelijk opstartperikelen - Monitorfunctie moet nog ontwikkeld worden, waardoor het volgen mogelijk pas na 2018 kan worden ingezet
We maken regionale afspraken over de ondersteuning van de jongeren om ze weer naar school of werk te leiden	<ul style="list-style-type: none"> - Sluitende aanpak regionaal versterken door bestendigen van afspraken - Meer jongeren naar school en/of werk begeleiden - Minder thuiszitters - Afspraken moeten na het maken ook opgevolgd worden
Doelstelling 5: Binnen de RMC regio Achterhoek streven we naar maximaal 1,2% voortijdig schoolverlaters over het schooljaar 2017 – 2018	
<i>Verbonden partij(en) die bijdragen aan de realisatie van deze doelstelling: geen</i>	
Wat gaan we daarvoor doen?	Wat zijn specifieke kansen en risico's?
We voeren de kwalificatieplicht (leerplicht op Mbo) uit voor 16 en 17 jarigen, met als doel om jongeren op school te houden om een startkwalificatie te behalen. Bij verzuim werken we preventief met jongeren om schooluitval te voorkomen	<ul style="list-style-type: none"> - Meer jongeren betreden met startkwalificatie de arbeidsmarkt - Ontwikkelingen in de arbeidsmarkt: hoe groter de vraag naar (ongeschoolde) arbeidskrachten, hoe groter de uitstroom van ongekwalificeerde jongeren naar werk
We bieden trajectbegeleiding aan jongeren tussen 18 en 23 jaar die zonder startkwalificatie uitvallen van school, met als doel om ze weer naar een opleiding te begeleiden om alsnog een startkwalificatie te behalen	<ul style="list-style-type: none"> - Meer jongeren ongeschoold naar werk heeft als kans dat een groter aantal jongeren alsnog een startkwalificatie kan behalen langs de weg van BBL trajecten - Het risico is echter dat de jongeren zich voor langere/onbepaalde tijd zonder startkwalificatie op de arbeidsmarkt begeven, waarmee het toekomstperspectief op langere termijn minder gunstig wordt

Wat zeggen de cijfers?

Indicatoren	Doetinchem					Trend	Vergelijkbare gemeenten	Gelderland
	2012	2013	2014	2015	2016			
Absoluut verzuim per 1.000 leerlingen (5-18 jr.)			3	5	1	↓	2	3
Relatief verzuim per 1.000 leerlingen (5-18 jr.)			29	32	40	↑	27	24
% voortijdig schoolverlaters VO+Mbo	2,9	2,2	2,3	1,5	1,8	□	1,4	1,2 (Achterhoek)

Bron: Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) en Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW)

Met wie werken we samen?

We werken samen met de regiogemeenten, het Graafschap College, het Samenwerkingsverband, de schoolbesturen en de kinderdagverblijven.

Wat is het budget?

Taakveld	Activiteit	P-houder	Uitgaven	Inkomsten	Saldo	Reserve	Resultaat
4.2 Onderwijshuisvesting		M. Sluiter	4.605.078	5.540	-4.599.538	-199.979	-4.399.559
4.3 Onderwijsbeleid, leerlingenzaken	volwasseneducatie	F. Langeveld	638.880	654.950	16.070	0	16.070
	overig onderwijs	M. Sluiter	3.414.556	1.114.324	-2.300.232	0	-2.300.232
Totaal			8.658.514	1.774.814	-6.883.700	-199.979	-6.683.721

Programma 5 – Sport, recreatie, cultuur en cultuurhistorie

Wat is onze visie?

Sport

Een toekomstbestendige sportinfrastructuur waarborgt dat iedereen toegang heeft tot een passend sport- en beweegaanbod.

Recreatie en Toerisme

Duurzaam versterken van de vrijetijdssector voor organisaties, inwoners en bezoekers in Doetinchem en de Achterhoek.

Cultuur

De culturele basisinfrastructuur biedt iedereen toegang tot cultuureducatie en cultuurparticipatie. Met als doelen het beschikbaar houden van cultuureducatie tot 14 jaar én het versterken van de cultuurparticipatie onder jongeren en ouderen. Middels goede culturele voorzieningen die met behoud van de sterke merken werken vanuit één centrale organisatie als regievoerende partij en waarbij voor het cultuurkwartier een spilfunctie is weggelegd.

Cultuurhistorie

De identiteit en aantrekkingskracht van de gemeente wordt in belangrijke mate bepaald door onze cultuurhistorie. Belangrijke aandachtspunten zijn het behoud van cultuurhistorische waarden (in een eigentijdse context), het vergroten van zichtbaarheid, kennisdeling en het vergroten van cultuurhistorisch bewustzijn.

Wat zijn onze beleidskaders?

Sport

- [Doetinchem in Vorm visie 2017-2021](#)

Recreatie en Toerisme

- [Vrijetijdsagenda 2016-2020](#)

Cultuur

- [Bestuursopdracht Samenwerking culturele instellingen](#)
- [Raadsmededeling Invulling bestuursopdracht culturele instellingen](#)
- [Raadsbesluit Opinienota Samenwerking Culturele instellingen](#)
- [Kaders evenementenbeleid 2017-2020](#)

Cultuurhistorie

- Nota cultuurhistorie Continuïteit in Karakter (in voorbereiding)
- [Archeologische waarden- en verwachtingenkaarten](#)
- [Subsidieverordening gemeentelijke monumenten en molens Doetinchem](#)
- [Erfgoedverordening](#)
- [Verordening stimuleringsleningen monumenten Doetinchem](#)

Wat willen we bereiken, wat gaan we daarvoor doen en welke onzekerheden kunnen we tegenkomen?

Doelstelling 1 (sport): Een toekomstbestendige sportinfrastructuur voor de gemeente Doetinchem	
Verbonden partij(en) die bijdragen aan de realisatie van deze doelstelling: Sportcentrum Rozengarde en Buha BV	
Wat gaan we daarvoor doen?	Wat zijn specifieke kansen en risico's?
Implementatie van het businessplan (vaststelling voorzien: december 2017) voor het sportbedrijf waarbij: <ul style="list-style-type: none">- Beheer, exploitatie en onderhoud van sportaccommodaties worden ondergebracht in het sportbedrijf	<ul style="list-style-type: none">- Uiteenlopende verwachtingen en gedrag doordat de vertrekpositie van de partijen niet gelijk zijn- Belangen van de sporters (sportverenigingen) raken ondergesneeuwd

- De sportstimulering wordt uitgevoerd door het sportbedrijf op basis van contractafspraken	
Doelstelling 2 (sport): Stimuleren en faciliteren van een toename deelname aan sport door mensen met een verstandelijke beperking	
<i>Verbonden partij(en) die bijdragen aan de realisatie van deze doelstelling: geen</i>	
Wat gaan we daarvoor doen?	Wat zijn specifieke kansen en risico's?
Special Olympics Nederlandse Spelen financieel haalbaar maken	- Evenement kost veel tijd en energie en leidt niet tot een structureel aanbod voor deze doelgroep
Doelstelling 3 (recreatie en toerisme): Een toekomstbestendige vrijetijdssector voor inwoners en bezoekers van de Achterhoek	
<i>Verbonden partij(en) die bijdragen aan de realisatie van deze doelstelling: geen</i>	
Wat gaan we daarvoor doen?	Wat zijn specifieke kansen en risico's?
Bundelen van het kleinschalige en diverse aanbod van dag- en verblijfrecreatie	- Uitbouw van de regionale samenwerking in de vrijetijdseconomie - Verlies van identiteit
Versterken van het kwaliteitsniveau van het vrijetijdsaanbod	- Onvoldoende overeenkomstige inzet op de ontwikkeling van vrijetijdseconomie in de regiogemeenten
Benutten van technische mogelijkheden en nieuwe markten	- Onzeker rendement van technische innovaties
Verbeteren van de financiële infrastructuur voor de vrijetijdssector in de Achterhoek	- Inspelen op (nieuwe) initiatieven door verruiming investeringsmogelijkheden - Toename onafhankelijkheid vrijetijdseconomie (VE-sector) - Onevenredige verdeling van middelen in de regiogemeenten
Uitbreiden van de koppeling tussen sport en recreatie	
Doelstelling 4 (cultuur): Een duurzame culturele basisinfrastructuur per 1 augustus 2018 in één cultuurbedrijf met vier basisfuncties (educatie, participatie, presentatie en productie)	
<i>Verbonden partij(en) die bijdragen aan de realisatie van deze doelstelling: Amphion NV</i>	
Wat gaan we daarvoor doen?	Wat zijn specifieke kansen en risico's?
Inrichting en opbouw van een cultuurbedrijf met als opdracht: <ul style="list-style-type: none"> - Een regierol in het culturele veld - Een duurzame bedrijfsvoering op basis van cultureel ondernemerschap - De doorontwikkeling en versterking van de culturele basisinfrastructuur met behoud van sterke merken Amphion, Gruitpoort en Muziekschool - Vormen van een Cultuurkwartier voor Doetinchem en de regio 	<ul style="list-style-type: none"> - Financiële afwikkeling als gevolg van afbouw van de B3-status Muziekschool en onderbrengen van het muziekonderwijs binnen het cultuurbedrijf - Juridische risico's bij de inrichting van nieuwe entiteit voor het cultuurbedrijf - Uitbouw van de regionale samenwerking zoals die nu reeds is aangezet, zowel in de cultuureducatie als in de vrije tijd - Afstemming binnen cultuurbedrijf qua bedrijfsvoering, productenaanbod en klanten leidend tot een toekomstbestendig cultuuraanbod - Nieuwe initiatieven en samenwerking met meerdere partners voortkomend uit synergie
Doelstelling 5 (cultuur): Coördinatie en versterking van evenementen	
<i>Verbonden partij(en) die bijdragen aan de realisatie van deze doelstelling: geen</i>	
Wat gaan we daarvoor doen?	Wat zijn specifieke kansen en risico's?
Uitwerking kaders evenementenbeleid en doorontwikkeling van Doetinchem als evenementenstad	<ul style="list-style-type: none"> - De samenwerking met inwoners, ondernemers, stichtingen e.a. - De mate van cofinanciering

Start en doorontwikkeling van Evenementen Service Loket binnen Uitvoeringsagenda Binnenstad	
Doelstelling 5 (cultuur): Intensivering van de maatschappelijke opdracht aan het bibliotheekwerk	
<i>Verbonden partij(en) die bijdragen aan de realisatie van deze doelstelling: geen</i>	
Wat gaan we daarvoor doen?	Wat zijn specifieke kansen en risico's?
Betrekken van maatschappelijke partners bij Bibliotheek West-Achterhoek	<ul style="list-style-type: none"> - Sterkere afstemming bibliotheekwerk op maatschappelijke vraag - Afstemming tussen gemeenten en hun bibliotheekorganisaties ter versterking bibliotheekwerk in regionaal verband
Blijvend mogelijkheden onderzoeken tot opschaling regionale samenwerking tussen basisbibliotheken in de Achterhoek	<ul style="list-style-type: none"> - Afhankelijkheid van de regio
Doelstelling 7 (cultuurhistorie): Wij streven naar duurzaam behoud en beheer van ons cultuurhistorisch erfgoed	
<i>Verbonden partij(en) die bijdragen aan de realisatie van deze doelstelling: Buha BV</i>	
Wat gaan we daarvoor doen?	Wat zijn specifieke kansen en risico's?
Herbestemming en restauratie cultuurhistorisch waardevol erfgoed o.a. Baptistenkapel, P.I. de Kruisberg	<ul style="list-style-type: none"> - Voortgang en slagen proces van herbestemming afhankelijk van eigenaren en andere derden
Bevorderen van duurzaam energiebeheer bij cultuurhistorisch waardevolle gebouwen	<ul style="list-style-type: none"> - Snelle ontwikkelingen in 't veld - Relatie tot Omgevingswet, voorkomen dat er een vertragende werking van uit gaat
Subsidieregeling en regeling stimuleringslening voor monumenteneigenaren	<ul style="list-style-type: none"> - Uitputting van middelen
Doelstelling 8 (cultuurhistorie): Wij streven naar een betere zichtbaarheid en beleefbaarheid van ons cultuurhistorisch erfgoed	
<i>Verbonden partij(en) die bijdragen aan de realisatie van deze doelstelling: Buha BV</i>	
Wat gaan we daarvoor doen?	Wat zijn specifieke kansen en risico's?
Erfgoed op de kaart: digitaal ontsluiten cultuurhistorische informatie	<ul style="list-style-type: none"> - Inzet en betrokkenheid van vrijwilligers historische verenigingen noodzakelijk - Vergroten bekendheid
Open Monumentendag en andere particuliere initiatieven faciliteren	<ul style="list-style-type: none"> - Inzet en betrokkenheid van vrijwilligers historische verenigingen noodzakelijk - Brede informatiespreiding
Zichtbaarheid cultuurhistorie in de openbare ruimte vergroten (borden, wandelroutes, gevels)	<ul style="list-style-type: none"> - Kosten - Bepaling doelgroepen
Kennisdeling	<ul style="list-style-type: none"> - Bereik van de juiste, volledige doelgroepen

Wat zeggen de cijfers?

Indicatoren	Doetinchem					Trend	Vergelijkbare gemeenten	Gelderland
	2011	2013	2014	2015	2016			
Percentage niet-sporters			49,7			n.b.	51,4	49,7
Gezondheidssituatie (waardering burger)					7,7	n.b.	7,9	7,6
Lichaamsbeweging % inw. onder fitnorm	14,9	12,1		14,3		□	n.b.	17,1
Sportdeelname % inw. lid van sportclub	50	46		52		□	n.b.	44
Groen % inw. tevreden over hoeveelheid groen in de buurt					89	n.b.	85	81
Groen % inw. tevreden over onderhoud groen in de buurt					52	n.b.	61	62

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl en sportmonitor Gelderse Sportfederatie

Met wie werken we samen?

Naast de verbonden partijen werken we ook samen met:

Sport

Regio gemeenten Achterhoek en Sportservice Doetinchem.

Recreatie en Toerisme

Regio gemeenten Achterhoek, Stichting Achterhoek Toerisme (StAT), Stadsmuseum VVV

Cultuur

Schouwburg Amphion, Muziekschool Oost-Gelderland, Gruitpoort, Stadsmuseum; gemeenten Oude IJsselstreek, Montferland, Bronckhorst en Aalten.

Cultuurhistorie

Historische verenigingen, Stadsmuseum, regiogemeenten, monumenteneigenaren, provincie Gelderland, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, het Gelders Genootschap.

Wat is het budget?

Taakveld	Activiteit	P-houder	Uitgaven	Inkomsten	Saldo	Reserve	Resultaat
5.1 Sportbeleid en activering		P. Drenth	585.956	6.520	-579.436	0	-579.436
5.2 Sportaccommodaties		P. Drenth	4.446.660	494.674	-3.951.986	0	-3.951.986
5.3 Cultuur		M. Sluiter	4.503.871	199.039	-4.304.832	49.376	-4.354.208
5.4 Musea		M. Sluiter	87.515		-87.515	0	-87.515
5.5 Cultureel erfgoed		M. Sluiter	700.275	122.720	-577.555	0	-577.555
5.6 Media	mediabeleid	K. Telder	132.690		-132.690	0	-132.690
	bibliotheekwerk	M. Sluiter	1.108.540	0	-1.108.540	0	-1.108.540
5.7 Openbaar groen, recreatie	speelvoorz., evenementen	H. Bulten	168.000		-168.000	0	-168.000
	openbaar groen	P. Drenth	4.800.085	598.785	-4.201.300	1.788	-4.203.088
Totaal			16.533.592	1.421.738	-15.111.854	51.164	-15.163.018

Programma 6 – Sociaal domein

Wat is onze visie?

Iedereen functioneert zo zelfstandig mogelijk en doet zo goed mogelijk mee in de samenleving.

Wat zijn onze beleidskaders?

- [Beleidskader Sociaal Domein Doetinchem 2017-2020](#)
- [Beleidskader Armoedebeleid-Armoedebestrijding-Meedoen](#)
- [Beleidskader Huishoudelijke hulp voor alle Doetinchemmers](#)
- [Uitvoeringsagenda jeugd 2017/2018](#)
- Regionaal Beleidskader Opvang en Verzorging (in voorbereiding)
- [Regionale beleidskaders volksgezondheid 2017-2020](#)
- Regiovisie Sociaal Domein (in voorbereiding)

Wat willen we bereiken, wat gaan we daarvoor doen en welke onzekerheden kunnen we tegenkomen?

Doelstelling 1: De participatie en zelfredzaamheid van onze inwoners (0-100 jaar) is groter door het verbeteren en ontschotten van ondersteuning richting zinvolle daginvulling, dagbesteding en werk	
<i>Verbonden partij(en) die bijdragen aan de realisatie van deze doelstelling: Buurtplein BV</i>	
Wat gaan we daarvoor doen?	Wat zijn specifieke kansen en risico's?
We faciliteren en stimuleren projecten voor verbinding (arbeidsmatige) daginvulling en (betaald) werk. Denk aan: project Pauropus in de stad, samenwerking zorgaanbieders, samenwerking ondernemers en Ambachtshuis	- Stagnatie van uitvoering door verschillende belangen bij uitvoerende partijen
We investeren in deskundigheidsbevordering, kennisdeling en samenwerking op uitvoeringsniveau (buurtcoaches, consultants, UWV)	- Verloop van medewerkers, waardoor kennis verdwijnt
Onderzoek alternatieve financiering algemene voorzieningen (Stadskamer)	- Kwalitatief beste partij krijgt de opdracht - Investerings in huidige algemene voorzieningen kunnen teniet worden gedaan, indien opdracht aan nieuwe partij wordt gegund in aanbesteding
Doelstelling 2: We zetten in op preventie en vroegtijdige interventies voor jeugdigen en gezinnen	
<i>Verbonden partij(en) die bijdragen aan de realisatie van deze doelstelling: Buurtplein BV</i>	
Wat gaan we daarvoor doen?	Wat zijn specifieke kansen en risico's?
Inzet van jeugd- en gezinswerkers voor de toegang tot ondersteuning gericht op jeugd en gezin	- Vroegtijdige inzet voorkomt duurdere inzet op langere termijn - Beter borging van de veiligheid voor kinderen binnen een gezin door meer specialistische inzet aan de voorkant - Beschikbaarheid van voldoende gekwalificeerde medewerkers
Uitvoering uitvoeringsagenda jeugd 2017-2018 gericht op verbindingen leggen en concrete activiteiten	- Betere aansluiting activiteiten gericht op jeugd en jongeren door verschillende partners
Afspraken met scholen over aansluiting passend onderwijs en jeugdhulp	- Voorkomen van uitval van jeugdigen en betere aansluiting inzet onderwijs en inzet jeugdhulp; 1 jeugdige, 1 plan - Verbinding onderwijs en jeugdhulp draagt ook bij aan doelstelling RMC (voorkomen van schooluitval)

Afspraken met Buurtplein over prioritering activiteiten rondom preventieve thema's voor jeugd	- Maatwerk per wijk vs prioritering wat is het meest nodig op gemeentelijk niveau
Doelstelling 3: We bieden zo snel en doeltreffend mogelijk de juiste ondersteuning om de veiligheid van kinderen te borgen en kwalitatief goede opvang en ondersteuning te bieden	
<i>Verbonden partij(en) die bijdragen aan de realisatie van deze doelstelling: Buurtplein BV</i>	
Wat gaan we daarvoor doen?	Wat zijn specifieke kansen en risico's?
Nieuwe contractafspraken maken voor jeugdbescherming en jeugdreclassering en realisatie jeugdbeschermingstafel	<ul style="list-style-type: none"> - Meer inzet mogelijk op voorkomen van uithuisplaatsingen - Sneller kunnen opschalen indien nodig door inzet jeugd – en gezinswerker als professional tussen gezin/jeugdige en GI/Raad voor de Kinderbescherming - Optimalisering zorglandschap in Doetinchem en de regio gericht op kwalitatief goede ondersteuning op het juiste moment en de juiste plaats
Transformatie agenda specialistische jeugdhulp samen met regiogemeenten en zorgaanbieders	<ul style="list-style-type: none"> - Optimalisering zorglandschap in Doetinchem en de regio gericht op kwalitatief goede ondersteuning op het juiste moment en de juiste plaats - Vertraging door samenwerking met regiogemeenten vs lokaal te kleine schaal en zorgaanbieders werken regionaal
Versterking samenwerkingsafspraken met Veilig Thuis	<ul style="list-style-type: none"> - Grip en sturing op de organisatie van Veilig Thuis - Verfining afspraken met lokale teams - Terugdringen van wachtlijsten - Verbetering samenwerkingsafspraken mede afhankelijk van het beschikbaar komen van meer financiële middelen bij de regio
Doelstelling 4: We vergroten de participatie en zelfredzaamheid van jongeren door een doorlopende, ontschotste ondersteuningsaanpak en een sluitende ketenaanpak	
<i>Verbonden partij(en) die bijdragen aan de realisatie van deze doelstelling: Buurtplein BV en Laborijn</i>	
Wat gaan we daarvoor doen?	Wat zijn specifieke kansen en risico's?
Uitvoering Project toeleiding zorg voor zwerfjongeren in samenwerking met Lindenhout	<ul style="list-style-type: none"> - Samenwerking met de regio - Sneller en adequater zorg op maat voor zwerfjongeren
Onderzoek naar inloop crisisopvang jongeren; sluit huidige aanbod aan op noodzakelijke behoefte. Eind 2018 onderzoeksrapport gereed	<ul style="list-style-type: none"> - Betere opvang en ondersteuning van jongeren in crisis of zonder verblijfplaats - Doelgroep onvoldoende in beeld
Actieplan gericht op doorlopende ondersteuning bij wettelijke overgang 18-/18+	<ul style="list-style-type: none"> - Voorkomen van terugval in ontwikkeling van jongere door niet of onvoldoende aansluiting ondersteuning bij bereiken 18 jarige leeftijd
We hebben jongeren in een kwetsbare positie in beeld en volgen ze tot hun 27e jaar, waar het gaat om onderwijs, werk en daginvulling. We maken afspraken over wat nodig is, in de regio (zie ook programma 4)	<ul style="list-style-type: none"> - Doorlopende ontwikkelijn voor jongeren in een kwetsbare positie - Doelgroep onvoldoende in beeld
Doelstelling 5: De financiële zelfredzaamheid van inwoners is groter door een groei in uitstroom naar (betaald) werk en een vermindering van uitkeringsafhankelijkheid	
<i>Verbonden partij(en) die bijdragen aan de realisatie van deze doelstelling: Laborijn en Buurtplein BV</i>	
Wat gaan we daarvoor doen?	Wat zijn specifieke kansen en risico's?

Uitvoering plan van aanpak regelarme bijstand door gemeente, Buurtplein en Laborijn	- Delen van dossierkennis onvoldoende mogelijk door privacywetgeving
Activeren 500 inwoners door Buurtplein en Laborijn op basis van individuele plannen (maatwerk), inclusief statushouders	- Onvoldoende bereik onder doelgroep
We werken samen met het praktijkonderwijs, speciaal onderwijs en Mbo om de Doetinchemse leerlingen vanuit school toe te leiden naar betaald werk	- Veelheid van samenwerkingspartners maakt het moeilijker om tot eenduidige afspraken te komen
Het Bureau voor Financiële Ondersteuning (BvFO) voert beschermingsbewind uit	- Toekenningen beschermingsbewind worden bepaald door de rechtbank
Meer inzetten op preventie bij de armoedebestrijding, onder andere vroegsignalering	
Versterken van het meedoenarrangement door de uitvoering te regionaliseren	- Minder autonomie over lokaal meedoenarrangement
Doelstelling 6: Het ondersteuningsaanbod richting 0^e en 1^e lijn is vernieuwd in samenwerking met de ketenpartners	
<i>Verbonden partij(en) die bijdragen aan de realisatie van deze doelstelling: Buurtplein BV</i>	
Wat gaan we daarvoor doen?	Wat zijn specifieke kansen en risico's?
Onderzoek naar knelpunten bij de inzet lichte vormen van interventie of ondersteuning aan onze inwoners. Onderzoeksrapport is eind 2018 gereed	- Mogelijk minder goed te meten
Onderzoek naar mogelijkheden en eventuele implementatie van wijkgerichte aanpak hulp bij het huishouden. Onderzoeksrapport is eind 2018 gereed	- Grote aanbieders mogelijk onvoldoende bereid de eigen organisatie om te vormen
Monitoren effecten nieuw beleid hulp bij het huishouden	- Voortschrijdend inzicht in wat de monitor zou moeten kunnen
Goed betrokken zijn (o.m. via verbonden partij Buurtplein BV) bij uitvoering van werkmodel geïntegreerde zorg voor ouderen (GZO 2020) van Kennisnetwerk Kwetsbare Ouderen West Achterhoek (KKOWA). GZO 2020 kent een (deel)project dat allereerst de kwetsbaarheid bij ouderen (op eerste lijn niveau) in beeld wil brengen. Om - zo nodig - vervolgens over te gaan op een geïntegreerde, preventieve en proactieve begeleiding door (huisartsen)praktijken en betrokken disciplines	- Samenwerking met Zorgverzekeraars (Zvw) en huisartsen
Doelstelling 7: Sluitende ketenaanpak voor kwetsbare inwoners (denk aan dak- en thuislozen, mensen met verward gedrag en mensen met psychische problemen)	
<i>Verbonden partij(en) die bijdragen aan de realisatie van deze doelstelling: geen</i>	
Wat gaan we daarvoor doen?	Wat zijn specifieke kansen en risico's?
In kaart brengen van overlap tussen centrumtaken OGGZ en opvang en lokale taken Wmo en jeugd. Op basis van de inventarisatie stellen we een plan van aanpak op, passend binnen de visie opvang en bescherming. Plan van aanpak eind 2018 gereed	- Samenwerking in de regio - Herverdeling van de budgetten per gemeenten
Duidelijke afspraken rondom ketenaanpak mensen met verward gedrag (helderheid over de processen en regievoering)	- Heldere regievoering rondom dit proces op de diverse niveau's (NOG regio, subregionaal en lokaal)
Verslavingspreventie jeugd en volwassenen	

Uitvoering regioplan samenwerking GGZ en werk en inkomen	- Veelheid van samenwerkingspartners maakt het moeilijker om tot eenduidige afspraken te komen
Doelstelling 8: Laaggeletterdheid wordt (h)erkend en verminderd in onze gemeente	
<i>Verbonden partij(en) die bijdragen aan de realisatie van deze doelstelling: geen</i>	
Wat gaan we daarvoor doen?	Wat zijn specifieke kansen en risico's?
Uitvoering taalakkoord nieuwe vindplaatsen in Doetinchem	- Vraag naar taalondersteuning blijkt groter dan het huidige aanbod
Uitvoering taalakkoord Samen Doetinchem	- Vrijwillige deelname verhoogt kans op (tussentijdse) uitval
Gemeente Doetinchem neemt deel aan het bondgenootschap voor geletterdheid regio Achterhoek	- Afspraken zijn niet afdwingbaar
Doelstelling 9: Betere en snellere integratie en participatie van vergunninghouders in Doetinchem	
<i>Verbonden partij(en) die bijdragen aan de realisatie van deze doelstelling: Laborijn</i>	
Wat gaan we daarvoor doen?	Wat zijn specifieke kansen en risico's?
In samenwerking met het werkgeversservicepunt het aanbod van werkgelegenheidstrajecten vergroten	- Onvoldoende mogelijkheden bij werkgevers om doelgroep in dienst te nemen
Alle nieuwkomers krijgen een participatietraject	- Geen invloed op instroom van nieuwkomers
Parallel aan de inburgering inzet van taaltrajecten tegen taalachterstanden	- Overvragen vergunninghouders door veelheid taalonderwijs
Betrekken ketenpartners en vrijwilligersinitiatieven	- Met beperkte middelen een betere ondersteuning voor vergunninghouders - Onvoldoende samenhang en afstemming in ondersteuningsaanbod
Doelstelling 10: De regie van onze inwoners is verstevigd door de inzet op preventie	
<i>Verbonden partij(en) die bijdragen aan de realisatie van deze doelstelling: Buurtplein BV, GGD NOG en Laborijn</i>	
Wat gaan we daarvoor doen?	Wat zijn specifieke kansen en risico's?
Een meerjarig (regionaal en lokaal) preventieprogramma met daarin onder meer: <ul style="list-style-type: none"> - Cliënt- en inwonerp participatie gericht op positieve gezondheid (vier niveaus van preventie) - Preventiemaatregelen op gedrag van personen als op sociale en fysieke omgeving - (Gecombineerde) leefstijlinterventies (JOGG, SLIMMER...) - Samenwerking in de keten en dienstverlening in het kader van de extramuralisering (ouderen, GGZ...) - Samenwerking met de zorgverzekeraar - Mantelzorgondersteuning en waardering & contract zorgaanbieders: samenwerking met informele zorg - Borging en monitoring van een goede cliëntondersteuning 	<ul style="list-style-type: none"> - Met preventieprogramma worden doelen beleidsplan sociaal domein gerealiseerd - Meer integraal en preventief oplossen vermindert inzet van 2^e lijns zorg - Regionale afstemming heeft als kans bredere inzet van preventieprogramma's en daardoor breder bereik van inwoners - Regionale afstemming leidt mogelijk tot vertraging - Het (niet) voldoende inhoudelijk ontschotten belemmert de beweging van ondersteuning van de 2e, naar de 1e en 0e lijn. En de beweging van formeel naar informeel - Het (niet) voldoende ontschotten en beschikbaar stellen van budgetten leidt tot onvoldoende inzet op preventie - Samenwerking met de zorgverzekeraar is in ontwikkeling. Maar vraagt een regionale inzet - Wanneer er onvoldoende wordt voldaan aan de (wettelijke) randvoorwaarden tast dit de kwaliteit aan van cliëntondersteuning
Doelstelling 11: Een meer toegankelijke en inclusieve Doetinchemse samenleving, opdat iedereen zo zelfstandig mogelijk functioneert, en zó goed mogelijk mee doet	
<i>Verbonden partij(en) die bijdragen aan de realisatie van deze doelstelling: Buha BV</i>	

Wat gaan we daarvoor doen?	Wat zijn specifieke kansen en risico's?
De Doetinchemse Agenda Toegankelijkheid (2017-2018) uitvoeren. Door: <ul style="list-style-type: none"> - Onze inwoners met een beperking en/of chronische ziekte hierbij zo goed mogelijk te betrekken (meedenk-, meelee-, meedoengroepen) - In te zetten op bewustwording en gedragsverandering in onze organisatie, bij onze inwoners, en in onze samenleving - Verder gericht de genoemde maatregelen en acties op te pakken 	<ul style="list-style-type: none"> - Onvoldoende middelen beschikbaar voor procesmanagement
Doelstelling 12: Doetinchem is Age Friendly Cultural City	
<i>Verbonden partij(en) die bijdragen aan de realisatie van deze doelstelling: geen</i>	
Wat gaan we daarvoor doen?	Wat zijn specifieke kansen en risico's?
Facilitering van het programma Lang Leve Kunst en Naoberschap (onder projectleiding van de Gruitpoort in samenwerking met vele programmapartners in de regio)	<ul style="list-style-type: none"> - De mogelijkheid nieuwe partners als Buurtplein en zorgverzekeraars te verbinden binnen sociaal domein aan culturele instellingen - Cultuur als vliegwiel bij de bestrijding van eenzaamheid en versterking sociale cohesie in de buurt
Doelstelling 13: Doetinchem is een dementievriendelijke gemeente	
<i>Verbonden partij(en) die bijdragen aan de realisatie van deze doelstelling: geen</i>	
Wat gaan we daarvoor doen?	Wat zijn specifieke kansen en risico's?
Goede publieksvoorlichting en (door)verwijzing naar de juiste instanties	
Het bevorderen van de deskundigheid rondom dementie	
De samenwerking met (de deelnemers van) het Kennisnetwerk Kwetsbare Ouderen West-Achterhoek intensiveren	

Wat zeggen de cijfers?

Indicatoren	Doetinchem					Trend	Vergelijkbare gemeenten	Gelderland
	2012	2013	2014	2015	2016			
Waardering gezondheidssituatie					7,7	n.b.	7,8	7,6
% inw. tevreden over buurtbetrokkenheid					66	n.b.	63	67
% inw. dat overlast ervaart door personen					7	n.b.	6	6
Banen per 1.000 inw. in leeftijd 15-65 jaar	933	909	893	894	889	↓	814	744
Arbeidsparticipatie netto in % (15-65 jaar)	66,7	66,1	65,5	64,9	65,6	□	65,2	66
Re-integratievoorzieningen per 1.000 inw. (15-65 jr.)				28,1	16,2	↓	37,1	25,6
Personen 18+ per 1.000 inw. met bijstandsuitkering				34,1	35,3	□	41,6	34,8
Clënten met maatwerkarrangement per 1.000 inw. in betreffende doelgroep				55	67	↑	63	54
% kinderen in armoede	3,9	4,2	4,7	5,2		↑	6,3	5,1
% werkloze jongeren	1,2	1,6	1,8	2		↑	1,6	1,4

Indicatoren	Doetinchem					Trend	Vergelijkbare gemeenten	Gelderland
	2012	2013	2014	2015	2016			
% jongeren met jeugdhulp (18-)				10,7	11,2	□	12,1	10,4
% jongeren met jeugdbescherming (18-)				1,5	1,4	□	1,3	1,1
% jongeren met jeugdreclassering 12-23 jr.				0,6	0,6	□	0,5	0,5

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl

Cliëntervaring Wmo	2015	2016	Trend	Vergelijkbare gemeenten
Cliënt weet waar hij moet zijn (% eens)	72	70	□	79
Cliënt vindt dat hij snel geholpen is (% eens)	71	63	↓	80
Cliënt vindt dat samen een oplossing is gezocht (% eens)	69	70	□	79
De ondersteuning sluit aan op de hulpvraag (% eens)	74	76	□	87
De ondersteuning biedt betere kwaliteit van leven (% eens)	75	72	□	82

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl

Cliëntervaring jongeren <i>Respons ouders (0-18), jongeren (12-23)</i>	2015	2016	Trend	Referentie groep
Cliënt weet waar hij moet zijn (% eens)	n.b.	75	n.b.	73
Cliënt vindt dat hij snel geholpen is (% eens)	n.b.	57	n.b.	66
Cliënt vindt dat samen een oplossing is gezocht (% eens)	n.b.	79	n.b.	84
Cliënt voelt zich serieus genomen (% eens)	n.b.	80	n.b.	86
De ondersteuning biedt betere kwaliteit van leven (% eens)	n.b.	61	n.b.	61

Bron: Rapport BMC, augustus 2017 (referentiegroep betreft hier 37 deelnemende gemeenten)

Met wie werken we samen?

Naast de verbonden partijen werken we ook samen met: Buurtplein, Laborijn, UWV, werkgevers, Werkgeversservicepunt Achterhoek, onderwijs, Achterhoekse gemeenten, Stadskamer, Pauropus, GGD, zorgaanbieders Wmo, Jeugd en OGGZ, zorgverzekeraars, bondgenoten bondgenootschap voor geletterdheid regio Achterhoek, VluchtelingenWerk, Bibliotheek West-Achterhoek, Gruitpoort, Gelderse Sportfederatie, Zozijn, DZC '68, Graafschap College en maatschappelijke organisaties (Present, Amo, Ontmoet inchem, Welkom in Doetinchem), vrijwilligersorganisaties, VIT hulp bij mantelzorg, Sociale Raad, Veilig Thuis, de Universiteit van Wageningen en natuurlijk onze inwoners.

Wat is het budget?

Taakveld	Activiteit	P-houder	Uitgaven	Inkomsten	Saldo	Reserve	Resultaat
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	vreemdelingen, inburgering	F. Langeveld	58.641		-58.641	0	-58.641
	wijkcentra, buurthuizen	I. Lambregts	907.272	98.190	-809.082	0	-809.082
	Wmo, voorzieningen	K. Telder	3.023.161	4.790	-3.018.371	0	-3.018.371
	jeugd	M. Sluiter	948.688	45.947	-902.741	0	-902.741
6.2 Wijkteams	eerstelijnszorg overige	K. Telder	219.535		-219.535	0	-219.535
	eerstelijnszorg jeugd	M. Sluiter	7.319.023		-7.319.023	0	-7.319.023
6.3 Inkomensregelingen	Buig gelden	F. Langeveld	20.081.248	16.726.841	-3.354.407	0	-3.354.407
	armoedebeleid	K. Telder	3.151.534	0	-3.151.534	0	-3.151.534
6.4 Begeleide participatie	sociale werkvoorziening	F. Langeveld	8.315.120		-8.315.120	0	-8.315.120
6.5 Arbeidsparticipatie	re-integratie	F. Langeveld	1.232.173		-1.232.173	0	-1.232.173
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	woon, rolstoel en vervoer	K. Telder	1.630.428		-1.630.428	0	-1.630.428
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	Wmo (hh en begeleiding)	K. Telder	10.494.503	1.340.210	-9.154.293	0	-9.154.293
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	jeugd	M. Sluiter	11.792.367	575.000	-11.217.367	0	-11.217.367
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	beschermde wonen, oggz	K. Telder	35.133.869	1.517.200	-33.616.669	0	-33.616.669
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	jeugdreclas.,	M. Sluiter	1.614.000		-1.614.000	0	-1.614.000
7.1 Volksgezondheid	gezondheids-, verslavingszorg	K. Telder	1.831.259		-1.831.259	0	-1.831.259
Totaal			107.752.821	20.308.178	-87.444.643	0	-87.444.643

Programma 7 – Duurzaamheid en milieu

Wat is onze visie?

Duurzame samenleving, gericht op het verbinden van de samenleving op deze brede opgave. Daarbij ligt er een focus op de energietransitie opgave: een duurzame energievoorziening die betrouwbaar, betaalbaar en robuust is voor Doetinchemse samenleving.

Wat zijn onze beleidskaders?

- [Koersdocument Doetinchem Natuurlijk Duurzaam](#)
- [Uitvoeringsagenda Doetinchem Natuurlijk Duurzaam 2016-2017](#)
- [Energietransitienota Duurzame Energie Achterhoek](#)
- [Regionale uitvoeringsagenda Achterhoek energieneutraal 2030](#)
- [Grondstoffenplan 2015-2019](#)

Wat willen we bereiken, wat gaan we daarvoor doen en welke onzekerheden kunnen we tegenkomen?

Doelstelling 1: Betrokken samenleving op realisatie van een duurzaam Doetinchem	
<i>Verbonden partij(en) die bijdragen aan de realisatie van deze doelstelling: Buha BV</i>	
Wat gaan we daarvoor doen?	Wat zijn specifieke kansen en risico's?
Structurele (bewustwording)campagne Doetinchem Natuurlijk duurzaam/Goedemorgen Doetinchem	<ul style="list-style-type: none">- Afstemming zoeken met andere campagnes van bijvoorbeeld Buha-afvalcampagnes of verduurSaam Energieloket- Herkenbaarheid van Goedemorgen Doetinchem vergroten, door beeldmerk veelvuldig terug te laten komen- Doetinchemmers actief betrekken bij campagnes, en vanuit daar vraag gestuurd gaan door ontwikkelen- Onvoldoende bereik bij inwoners, bedrijven en organisaties in Doetinchem
Doorontwikkeling interactief platform Goedemorgen Doetinchem	<ul style="list-style-type: none">- Samenwerking met andere fora en social media kanalen- Actieve partners vanuit kennisinstellingen Doetinchem betrekken (o.a. IIME, cie DUID Graafschapcollege/media&it)- Huidig netwerk van ambassadeurs vraag gestuurd door ontwikkelen- Onvoldoende bekendheid en bereidheid vanuit partners om platform actief te voeden- Onvoldoende mogelijkheden voor interactie (door keuze type website)
Uitbouwen energiedialoog Doetinchem 2030	<ul style="list-style-type: none">- Aansluiten bij topics vanuit bestaande netwerken van partners (opgave van gasloos i.s.m. Liander, aanpak bedrijven i.s.m. IG&D/VNO-NCW, besparing woningeigenaren i.s.m. verduurSaam E-loket)- Samenwerken en organiseren van oplooppjes met ketenpartners (Rabobank, Waterschap, BieB-Doetinchem)- Afname belangstelling deelname dialoogtafels, door overvragen van inwoners, bedrijven en overige organisaties
Ondersteunen van initiatieven uit de samenleving (inwoners, bedrijven, overige)	<ul style="list-style-type: none">- Aansluiting zoeken bij campagnes vanuit ketenpartners of andere overheden

organisaties) gericht op verduurzaming van Doetinchem	Borgen van voldoende slagkracht/capaciteit (mens tijd, kennis en middelen)
Doelstelling 2: Energiebesparing in de gebouwde omgeving (woningen, bedrijven/kantoren, gemeentelijk vastgoed)	
<i>Verbonden partij(en) die bijdragen aan de realisatie van deze doelstelling: Buha BV, Omgevingsdienst Achterhoek (ODA), en de Achterhoekse Groene Energie Maatschappij (AGEM)</i>	
Wat gaan we daarvoor doen?	Wat zijn specifieke kansen en risico's?
Inzet stimuleringsinstrumenten (dzh-lening particuliere woningeigenaren, verenigingen, MKB-check up, etc.)	<ul style="list-style-type: none"> - Voortzetting van extra middelen of nieuwe stimuleringsinstrumenten vanuit rijk en/of provincie - Borging voldoende middelen om instrumenten blijvend in te zetten
Inzet VerduurSaam Energieloket – in samenwerking met AGEM	<ul style="list-style-type: none"> - Zichtbaarheid energieloket vergroten door spreekuren op locatie in centrum te organiseren - Koppelen van acties vanuit de bewustwordingscampagne Goedemorgen Doetinchem - Aandacht voor vraaggestuurde aanpak zodat wordt aangesloten bij huiseigenaren - Vergroting bekendheid energieloket in Doetinchem
Structurele besparingscampagne voor inwoners, inclusief stimulering zon op dak	<ul style="list-style-type: none"> - Inzet van alle interactieve fora/mediakanalen om bekendheid te vergroten - In samenwerking met ketenpartners (waaronder Sité) besparingscampagne uitrollen, hierdoor ook kansen voor campagnes vanuit deze partners (denk aan zonnepanelenactie vanuit Sité)
Handhaving verduurzamingsopgave vanuit wet milieubeheer bedrijven – in samenwerking met ODA	<ul style="list-style-type: none"> - Bedrijven zijn in staat de besparingsmaatregelen binnen 5 jaar terug te verdienen, en worden getriggert tot verdere verduurzaming of innovatie in productieprocessen
Uitvoeringsprogramma verduurzaming gemeentelijk vastgoed (11 objecten)	<ul style="list-style-type: none"> - Door besparing op de energierekening kunnen navolgende maatregelen (bijvoorbeeld energie opwekking) worden gefinancierd - Borging voldoende slagkracht/capaciteit
Doelstelling 3: Energie opwekking binnen Doetinchem	
<i>Verbonden partij(en) die bijdragen aan de realisatie van deze doelstelling: Buha BV</i>	
Wat gaan we daarvoor doen?	Wat zijn specifieke kansen en risico's?
Ruimtelijk toetsingskader ontwikkelen voor inpassing van vormen van duurzame energie opwekking in Doetinchem	<ul style="list-style-type: none"> - Maatschappelijke weerstand op specifieke vormen van duurzame energie opwekking
Inzet stimuleringsinstrumenten voor initiatiefnemers duurzame energie opwekking (duurzaamheidsfonds)	<ul style="list-style-type: none"> - Door duurzaamheidsfonds komen ook initiatieven van de grond die niet door de markt worden opgepakt - Sommige initiatieven komen niet tot de gewenste ontwikkeling, waardoor geen zicht is op terugkomen van financiering
Uitvoeringsprogramma duurzame energie opwekking bij gemeentelijk vastgoed	<ul style="list-style-type: none"> - Bouwtechnische of locatie technische ongeschiktheid van panden
Aanpak grootschalige uitrol zon op grootschalige (bedrijfs)daken Doetinchem	<ul style="list-style-type: none"> - Onvoldoende financiële middelen

	- Bouwtechnische of locatie technische ongeschiktheid van panden/daken
Aanpak bestaande woningvoorraad 'van gas los'	<ul style="list-style-type: none"> - Aansluiting zoeken bij pilotprojecten vanuit rijk of provincie-GEA tafel - Samenwerking intensiveren met ketenpartners, alternatieven voor warmte in gezamenlijk overleg uitwerken - Timing en bereidheid medewerking ketenpartners - Onvoldoende zicht op alternatieven voor warmte (financiële, technische haalbaarheid)
Doelstelling 4: Sluitende keten grondstoffenbeleid	
Verbonden partij(en) die bijdragen aan de realisatie van deze doelstelling: Buha BV	
Wat gaan we daarvoor doen?	Wat zijn specifieke kansen en risico's?
Uitwerking 10% circulair inkopen in samenwerking met regio gemeenten	- Diversiteit opvattingen regiogemeenten
Doelstelling 5: Afvalscheidingspercentage van 70% in 2019	
Verbonden partij(en) die bijdragen aan de realisatie van deze doelstelling: Buha BV	
Wat gaan we daarvoor doen?	Wat zijn specifieke kansen en risico's?
Maatregelen uitvoeren grondstoffenplan	- Aandacht voor vervuiling met andere afvalstromen (landelijk probleem)
Brengpunt tuinafval in Gaanderen	- Rotzooi bij brengpunt, daardoor extra inzet
Inzetten en uitbreiden afvalcoach	- Aandacht voor draagvlak, voorkomen van agressie
Evt. maatregelen die voortvloeien uit het bewonersonderzoek: Duurdere restafvalcontainer, evt. vaker PMD inzamelen	- Extra kosten

Wat zeggen de cijfers?

Indicatoren	Doetinchem					Trend	Vergelijkbare gemeenten	Gelderland
	2012	2013	2014	2015	2016			
Afvalstromen in kg. huishoudelijk restafval per inw.	236	236	233			□	180	162
Percentage hernieuwbare elektriciteit	1,3	0,5	1,5	1,9		↑	3	6,4

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl

Met wie werken we samen?

Naast de verbonden partijen als Buha BV en de ODA werken we ook samen met: Achterhoekse Groene Energiemaatschappij (AGEM), Omgevingsdienst Achterhoek (ODA), Buha, regiogemeenten Achterhoek, verduurSaam Energieloket, Liander, Waterschap Rijn en IJssel, bewoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties als scholen, IIME, IG&D-cie DUID, BieB-Doetinchem, etc.

Wat is het budget?

Taakveld	Activiteit	P-houder	Uitgaven	Inkomsten	Saldo	Reserve	Resultaat
7.2 Riolering		I. Lambregts	4.227.825	5.605.647	1.377.822	0	1.377.822
7.3 Afval		F. Langeveld	4.718.618	5.959.319	1.240.701	0	1.240.701
7.4 Milieubeheer		F. Langeveld	1.308.998		-1.308.998	0	-1.308.998
7.5 Begraafplaatsen en crematoria		P. Drenth	21.646	47.391	25.745	0	25.745
Totaal			10.277.087	11.612.357	1.335.270	0	1.335.270

Programma 8 – Wonen en woonomgeving

Wat is onze visie?

De juiste woning op de juiste plek voor de juiste doelgroep.

Wat zijn onze beleidskaders?

- [Structuurvisie Doetinchem 2035](#)
- [Regionale Woonagenda 2015-2025](#)
- [Lokale woonagenda Doetinchem 2016-2025](#)
- [Herziene woningbouwstrategie 2015](#)
- Leegstandsbeleid 2014
- Stimuleringsgebieden transformatie en doorontwikkeling 2017
- Aanvalsplan binnenstad
- [Voorkeursscenario's centrumomgeving 2017](#)
- [Groenstructuurplan 2017](#)
- [Koersdocument Doetinchem Natuurlijk Duurzaam](#)

Wat willen we bereiken, wat gaan we daarvoor doen en welke onzekerheden kunnen we tegenkomen?

Doelstelling 1: Kwantitatief het stuur in handen	
<i>Verbonden partij(en) die bijdragen aan de realisatie van deze doelstelling: geen</i>	
Wat gaan we daarvoor doen?	Wat zijn specifieke kansen en risico's?
Bestemmingsplannen aanpassen: doorgaan met creëren van voorzienbaarheid voor nieuwe en bestaande initiatieven	<ul style="list-style-type: none">- 'Slechte' woningen schrappen- Stimulans om nog snel woningen te bouwen- Planschadeclaims (theoretisch risico)
Handhaven van termijnen bij vergunningen	<ul style="list-style-type: none">- Goede en consequente sturing- Procedures voor intrekken vergunning zijn juridisch complex- Bestemmingsplannen moeten waar nodig aangepast- Schadeclaims (niet o.b.v. planschade, maar andere schades) voor gemaakte kosten bij vergunning
Afspraken met Sité en andere corporaties over 400 sociale woningen	<ul style="list-style-type: none">- Meer nieuwbouw betekent tegelijk ook kwalitatieve verbetering door investeringen- Waarborgen verhouding sociaal huur/koop- Sité heeft weinig eigen grond beschikbaar
Doelstelling 2: Verbeteren kwaliteit van de woningvoorraad (bestaand en nieuw)	
<i>Verbonden partij(en) die bijdragen aan de realisatie van deze doelstelling: geen</i>	
Wat gaan we daarvoor doen?	Wat zijn specifieke kansen en risico's?
Woningvoorraad energetisch verbeteren en levensloopbestendig maken (huur en koop)	<ul style="list-style-type: none">- Waarborgen betaalbaarheid van het wonen- Verhogen waarde bestaande woningvoorraad- Anders inzetten beschikbare middelen Wmo door energetisch verbeteren en/of levensloopbestendig maken van woningen- Inzetten blijverslening- Aandacht voor gasloos wonen- Beperkte slagkracht bij situaties met versnipperd bezit (huur/koop)
Ontwikkelen aanpak bestaande woningvoorraad i.s.m. de regio Achterhoek	<ul style="list-style-type: none">- Samenwerking maakt bijdrage van provincie en rijk makkelijker- Duurt (te) lang- Te weinig geld/subsidie beschikbaar

Stimuleren nieuwe woonvormen	<ul style="list-style-type: none"> - Meer dynamiek; beter aansluiten bij vraag uit de samenleving - Lange procedures en veel werk zonder garantie op resultaat
Doelstelling 3: Verbeteren kwaliteit van de woonomgeving	
<i>Verbonden partij(en) die bijdragen aan de realisatie van deze doelstelling: Buha BV</i>	
Wat gaan we daarvoor doen?	Wat zijn specifieke kansen en risico's?
Aanpak stimuleringsgebieden transformatie en doorontwikkeling, waaronder projecten centrumomgeving (De Veentjes en Terborgseweg)	<ul style="list-style-type: none"> - Vergroten dynamiek in winkelhart - Vergroeningskansen - Duurt (te) lang - Te weinig geld/subsidie beschikbaar
Integrale benadering voor wijk- en buurtontwikkeling bij renovatieprojecten in noordelijke wijken en elders	<ul style="list-style-type: none"> - Vergroten draagvlak, verbeteren sociale cohesie, stimulering samenwerking partijen
Vergroening / aanleggen groene verbindingen	<ul style="list-style-type: none"> - Verbeteren leefbaarheid, klimaatbestendigheid en volksgezondheid - Participatie in de openbare ruimte - Vergroten aantrekkelijkheid voor wonen, werken en recreëren - Verbeteren synergie buitengebied en kern gD - Aandacht voor middelen voor aanleg en onderhoud (op basis van participatie)

Wat zeggen de cijfers?

Indicatoren	Doetinchem					Trend	Vergelijkbare gemeenten	Gelderland
	2013	2014	2015	2016	2017			
Waardering buurt als leefomgeving				8		n.b.	8	8
Percentage inw. dat zich veilig voelt				90		n.b.	89	89
Waardering inw. over samenwerking gemeente				6,2		n.b.	6,1	6,1
Waardering verbondenheid buurt				7,5		n.b.	7,4	7,4
Gem. WOZ-waarde woningen x1000 €	209	194	184	186		□	189	214
Nieuwbouw per 1000 woningen	10,8	5,5					5,9	8
Demografische druk	53,6	54,6	55,6	55,9	56,5	↑	57,2	55,3
Woonlasten in euro's eenpersoonshuishouden		639	646	649	650	□	610	644
Woonlasten in euro's meerpersoonshuishouden		682	691	694	694	□	667	727
Inwoneraantal op 1 jan.	56414	56344	56484	56827	57065	↑	52621	n.v.t.
Toename inwoneraantal	-70	140	343	238		□	301	n.v.t.
Woningvoorraad 1 jan.	24523	24848	25039	25180	25477	↑	23467	n.v.t.
Toename woningvoorraad	325	191	141	297		□	131	n.v.t.

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl en CBS

Met wie werken we samen?

Naast de verbonden partijen werken we ook samen met: Provincie Gelderland (o.a. voor subsidie), Regio Achterhoek, Ministerie van Infrastructuur en Milieu (stedelijke kavelruil), Sité en andere woningcorporaties, Siverder, Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVn), Liander, VerduurSaam Energieloket, Markenheem en andere zorgorganisaties, sociale raad, dorpsraden, ouderenbonden, vastgoedeigenaren, winkeliers, ontwikkelaars, Kadaster, diverse adviesbureaus, kunstenaarsvereniging het WEB, individuele burgers.

Wat is het budget?

Taakveld	Activiteit	P-houder	Uitgaven	Inkomsten	Saldo	Reserve	Resultaat
8.1 Ruimtelijke ordening		I. Lambregts	1.358.212	117.270	-1.240.942	0	-1.240.942
8.2 Grondexploitatie		H. Bulten	6.431.389	6.202.783	-228.606	713.198	-941.804
8.3 Wonen en bouwen		I. Lambregts	2.014.541	1.856.382	-158.159	0	-158.159
Totaal			9.804.142	8.176.435	-1.627.707	713.198	-2.340.905

Deel 2 – Financiële positie gemeente Doetinchem

De financiële positie van de gemeente Doetinchem tot 2021

In dit hoofdstuk geven we een samenvattend overzicht van ons financieel meerjarenperspectief en ons weerstandsvermogen. Daarnaast doen we nieuwe aanmeldingen.

In ons Coalitieakkoord hebben we gesteld dat een gezonde gemeente de financiën op orde moet hebben. Dat meten we aan twee hoofduitgangspunten voor de financiën in de begroting:

- Een structureel sluitende begroting en een gezond meerjarenperspectief.
- Voldoende weerstandsvermogen.

1. Een structureel sluitende begroting en een gezond meerjarenperspectief

Structureel sluitend wil zeggen dat we ervoor zorgen dat langjarige uitgaven ook worden gedekt door langjarige inkomsten. Dat is ook het belangrijkste toetscriterium van de provincie als toezichthouder.

De begroting 2018 heeft een structureel sluitend resultaat voor alle vier jaren (2018-2021).

Daarnaast ramen we in de begroting nog incidentele lasten en baten. Die worden voor drie jaren of korter geraamd. Het totaal van de structurele en incidentele uitgaven minus de inkomsten leidt tot het totale resultaat van de gemeentebegroting. Ook het totale begrotingsresultaat is vanaf 2018 positief. Het begrotingsoverschot wordt toegevoegd aan de algemene reserve. Het resultaat 2017 is nadelig en wordt ten laste van de algemene reserve gebracht.

Meerjarenperspectief Doetinchem (bedragen x € 1.000)	2017	2018	2019	2020	2021
Structureel resultaat begroting	1.044	1.908	3.259	2.928	1.683
Totaal resultaat begroting t.g.v./t.l.v. algemene reserve	-4.059	238	919	2.748	1.563

Voor meer informatie over het financieel meerjarenperspectief en de algemene reserve verwijzen we u naar hoofdstuk 4 Financiële begroting.

2. Voldoende weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen geeft de verhouding weer tussen onze weerstandscapaciteit (algemene reserve en de stelpost onvoorziene uitgaven) en de financiële risico's. Die verhouding drukken we uit in de ratio van ons weerstandsvermogen. Is de ratio tussen de 0,8 en 1,2 dan beschikken we over voldoende buffer om risico's op te vangen zodat ze geen bedreiging vormen voor onze financiële positie. Beneden de ondernorm dienen maatregelen te worden genomen om de weerstandscapaciteit aan te vullen en/of de risico's te beperken. Boven de norm geeft ruimte om de weerstandscapaciteit in te zetten voor andere doeleinden. Bij de afwegingen hierover worden ook de solvabiliteit en onze schuldpositie betrokken.

Het is belangrijk dat raad en college voortdurend het open gesprek voeren over het weerstandsvermogen. Immers, een incidentele uitschieter buiten de onder- of bovennorm hoeft niet onmiddellijk te leiden tot maatregelen of geeft bestedingsruimte. Het gaat om de tendens van het weerstandsvermogen in relatie tot een gezonde financiële positie op langere termijn.

In onderstaand overzicht leest u de weerstandsratio's die we hebben berekend voor de komende jaren. Daaruit blijkt dat we de komende jaren over voldoende weerstandscapaciteit beschikken om mogelijke financiële risico's te dekken.

Overzicht risico's en weerstandscapaciteit

bedragen x € 1.000

Risico's	2017	2018	2019	2020	2021
Totaal gekwantificeerde risico's	25.450	20.050	21.650	20.650	20.650
Weerstandscapaciteit					
Algemene reserve per ultimo	21.440	22.443	24.154	27.759	30.237
Spaarrisicoreserve herijking woningbouw	5.400	BN	BN		
Stelpost incidentele onvoorziene uitgaven	80	80	80	80	80
Totale beschikbare weerstandscapaciteit	26.920	22.523	24.234	27.839	30.317
Ratio weerstandsvermogen	1,06	1,12	1,12	1,35	1,47

Voor meer informatie over het weerstandsvermogen verwijzen we u naar de paragraaf 2 Risicogestuurd werken en weerstandsvermogen. En ook naar de analyse van het weerstandsvermogen in hoofdstuk 4 van deze begroting.

3. Aanmeldingen in de begroting 2018

In de programmabegroting 2018 hebben we vier nieuwe aanmeldingen opgenomen in het financieel meerjarenperspectief. Zie de toelichting op de financiële positie in deel 4 Financiële begroting.

Implementatiekosten Sportbedrijf in 2018 incidenteel

€ 175.000

Op dit moment wordt gewerkt aan het businessplan voor het Sportbedrijf (raadsbehandeling december 2017). Ten behoeve van de implementatie van het sportbedrijf zijn eenmalige middelen noodzakelijk zodat in januari 2019 daadwerkelijk gestart kan worden. Het betreft inhuur van een kwartiermaker en inhuur van expertise (juridisch/financieel/0-meting accommodaties, ICT, sociaal plan, contractafhandeling e.d.). De aanmelding is opgenomen in blok 1 van het financieel meerjarenperspectief.

Regionaal Mediacentrum incidenteel nadeel in 2018

€ 100.000

Het ministerie van Onderwijs, Cultuur & Wetenschap en de VNG hebben een model ontwikkeld voor de professionalisering van de lokale publieke omroepen door opschaling naar publieke streekomroepen. Voor deze streekomroepen zijn kwaliteitseisen geformuleerd in een zogeheten Lokaal Toereikend Media-Aanbod (LTMA). Voldoen aan het LTMA is een toekomstig vereiste voor het verkrijgen van een zendmachtiging voor een publieke streekomroep. In 2016 besloot het Ministerie van Onderwijs, Cultuur & Wetenschap dat de Achterhoek geschikt is voor het functioneren van één streekomroep. Op dit moment wordt de Lokale Publieke Omroep door de gemeenten Doetinchem, Montferland en Oude IJsselstreek financieel ondersteund om de publieke taak in die gemeenten te kunnen uitvoeren. Anticiperend op de komst van een publieke streekomroep, voor de Achterhoek, wordt nu € 100.000,- gereserveerd voor vorming van deze streekomroep. De gemeenten Oude IJsselstreek, Montferland en Doetinchem onderschrijven als eerste - gezamenlijk - deze ontwikkeling in de regio Achterhoek. De aanmelding is opgenomen in blok 1 van het financieel meerjarenperspectief.

Bijstellen inkomsten dividend structureel nadelig vanaf 2018

€ 150.000

In de bestuurlijke monitor 2017 is een incidentele afwijking opgenomen vanwege lagere dividendinkomsten Alliander. Bij die gelegenheid is gemeld dat onderzoek zou worden gedaan naar de structurele ramingen. Tot op heden hebben we € 565.000 aan dividendinkomsten voor Alliander geraamd. De onafhankelijke organisatie Nuval, die gemeenten en provincies adviseert over aangelegenheden rond de nutsbedrijven, adviseert om voor de meerjarenbegroting de dividenduitkering in de gemeentebegroting te verlagen. Daarom stellen we voor om de raming structureel € 150.000 te verlagen tot € 415.000. De aanmelding is opgenomen in blok 2 van het financieel meerjarenperspectief.

Ombuigingstaakstelling culturele instellingen incidenteel nadeel in 2018**€ 25.000**

In de begroting 2016 is een structurele ombuigingstaakstelling voor de culturele instellingen opgenomen van € 300.000 in 2018 en € 300.000 in 2019. In overleg met de raad en de culturele instellingen zijn de taakstellingen ingevuld. Dat is beschreven in de [raadsmededeling 2016-21](#). De concrete invulling leidt ertoe dat van de taakstelling 2018 € 25.000 pas vanaf 2019 wordt gerealiseerd. Daardoor is er in 2018 een incidenteel nadeel van € 25.000. De aanmelding is opgenomen in blok 2 van het financieel meerjarenperspectief.

Deel 3 – Paragrafen

Paragraaf 1 – Lokale heffingen

Deze paragraaf bevat informatie over de gemeentelijke belastingen. De gemeentelijke belastingen zijn te onderscheiden in drie typen belastingen. De algemene belastingen, de bestemmingsheffingen en retributies. Na de algemene uitkering uit het gemeentefonds zijn dit de belangrijkste inkomstenbronnen van de gemeente.

Onderzoek rekenkamer

In 2017 heeft de gemeentelijke rekenkamer het rapport *“Onderzoek naar de kostendekkendheid van gemeentelijke tarieven – beleid en praktijk bij de gemeente Doetinchem aangeboden”*

De aanbevelingen in dit rapport zijn overgenomen en hebben geleid tot aanvullende informatie in deze paragraaf. De onderbouwing van kosten en opbrengsten is in deze paragraaf op hoofdlijnen weergegeven. Bij het raadsvoorstel tot vaststelling van de legesverordening 2018 zal een meer gespecificeerde toelichting worden opgenomen.

De lopende actualisaties van kosten en opbrengsten zullen worden verwerkt in de begrotingen 2019 en 2020. Daarnaast wordt momenteel de overhead en de verbetering van de toerekeningsystematiek onderzocht. De uitkomst hiervan zal worden meegenomen bij de voorjaarsnota 2018. Voor nadere toelichting over de overhead word u verwezen naar de paragraaf bedrijfsvoering.

Kaders

De inwoners van de gemeente krijgen jaarlijks een aanslag gemeentelijke belastingen. Voor de beoordeling van de lastendruk zijn de tarieven dan ook van groot belang. Naast volumeontwikkelingen en ontwikkelingen in de waarde als gevolg van de jaarlijkse herwaardering (in geval van onroerende zaakbelastingen) is uitgegaan van een indexering van de tarieven voor 2018 met 1,4 % voor loon- en prijsontwikkelingen. Dit is in overeenstemming met het percentage BBP (Bruto Binnenlands Product) uit de meicirculaire gemeentefonds 2017. De bestemmingsheffingen en de retributies mogen niet meer dan kostendekkend zijn.

We kennen een gesloten belastingstelsel. Dit betekent dat de gemeente een belasting alleen kan heffen als de wet daar de bevoegdheid toe geeft. Het beleid betreffende de gemeentelijke belastingen is opgenomen in de volgende beleidsdocumenten:

- Landelijke wet- en regelgeving (alle belastingen);
- Belastingverordeningen, [raadsbesluit van 22 december 2016](#) en voorgaande jaren (alle belastingen);
- Coalitieprogramma 2014 – 2018 “Agenda van de toekomst” (alle belastingen);
- Grondstoffenplan 2015 – 2019, [raadsbesluit van 9 juli 2015](#) (afvalstoffenheffing en reinigingsrechten);
- Gemeentelijk rioleringsplan 2016 – 2020, [raadsbesluit van 14 april 2016](#) (rioolheffing);
- Financiële verordening gemeente Doetinchem 2017, [raadsbesluit 8 juni 2017](#) (toerekening overheadkosten);
- Parkeervisie 2017 – 2020, [raadsbesluit 8 juni 2017](#) (parkeerbelastingen);
- Beleidsplan armoedebeleid 2018 – 2022, [raadsbesluit 8 juni 2017](#) (kwijschelding afvalstoffenheffing en rioolheffing);
- Voorjaarsnota 2017, [raadsbesluit van 8 juni 2017](#) (alle belastingen).

De samenhang van het beleid met betrekking tot de gemeentelijke belastingen wordt geborgd in de bovengenoemde documenten.

Vorming voorziening/reserve

Om een gelijkmatige ontwikkeling van tarieven te bewerkstellings worden overschotten en tekorten zo nodig verrekend met een voorziening. Dit is het geval bij de voorziening afvalstoffenheffing en rioolheffing.

Daarnaast worden afgekochte betaalverplichtingen voor lijkbezorgingsrechten gestort in de voorziening afkoopsommen lijkbezorgingsrechten. Hieruit wordt jaarlijks een bedrag onttrokken ter dekking van onderhoudskosten. De voorziening is overgedragen aan Buha. Hiermee is ook de verplichting tot het onderhoud van de begraafplaatsen overgedragen.

Hieronder wordt per type en soort belasting toegelicht hoe dit beleid is verwerkt. Daarnaast hebben we inzichtelijk gemaakt hoe bij de berekening van de tarieven wordt bewerkstelligd dat de geraamde baten de geraamde lasten niet overschrijden. Dit hebben we alleen gedaan voor de tarieven van belastingen die hoogstens kostendekkend mogen zijn.

Algemene belastingen

De opbrengsten van de algemene belastingen komen ten goede aan de algemene middelen van de gemeente. Dit betekent dat de opbrengsten van deze belastingen niet gelabeld zijn maar voor alle gemeentelijke taken en voorzieningen kunnen worden ingezet. De onroerendezaakbelastingen, hondenbelasting, parkeerbelastingen, precariobelasting en de reclamebelasting behoren tot deze categorie.

Onroerendezaakbelastingen

Onder de naam onroerendezaakbelastingen (verder OZB) worden een gebruikers- en een eigenarenbelasting geheven. Voor woningen wordt alleen een eigenarenbelasting geheven. Op basis van de Wet waardering onroerende zaken (Wet WOZ) wordt ieder jaar van elk object de waarde vastgesteld. De waarde vormt de grondslag voor de berekening van de OZB aanslagen.

Ontwikkelingen in de waarde als gevolg van de jaarlijkse herwaardering worden gecompenseerd via het tarief. Eigenaren van woningen in de gemeente Doetinchem gaan in 2018 gemiddeld 1,4 % meer OZB betalen.

Hondenbelasting

De tarieven van de hondenbelasting zijn voor 2018 verhoogd met 1,4 %. Net als andere jaren kennen we een oplopend tarief per hond. Het tarief voor de eerste hond is € 24,36 en voor een volgende hond is het tarief telkens € 12,18 hoger dan de vorige. Dit doen we om te voorkomen dat burgers onbeperkt honden gaan houden.

Parkeerbelastingen

Tijdens de behandeling van de Parkeervisie 2017 – 2020 is besloten om de huidige tariefstructuur te handhaven. Dit betekent dat de binnenstad verdeeld blijft in vier tariefzones (€ 1,20, € 1,50, € 1,80 en € 2,40 per uur). Als gevolg van de Parkeervisie worden de tarieven van de parkeerbelastingen 2018 niet verhoogd.

Precariobelasting

Precariobelasting wordt geheven voor het in gebruik nemen van gemeentegrond, zoals het inrichten van een terras of het innemen van een standplaats. Het gebruik van gemeentegrond is gekoppeld aan een vergunning en gebaseerd op het standplaatsenbeleid 2012. De tarieven voor 2018 zijn verhoogd met de algemene prijsverhoging van 1,4 %.

Reclamebelasting

Reclamebelasting is ingevoerd op verzoek van de ondernemers in vijf afgebakende gebieden. Het gaat om de binnenstad en de bedrijventerreinen De Huet, Keppelseweg, Verhuelsweide en Akkermansweide. De opbrengst van de reclamebelasting wordt, na aftrek van de heffingskosten, uitgekeerd aan de ondernemersfondsen van de desbetreffende gebieden. Hieruit worden activiteiten betaald om de binnenstad en de bedrijventerreinen economisch aantrekkelijk te houden. De tarieven voor 2018 zijn geïndexeerd met de algemene prijsverhoging van 1,4 %.

Bestemmingsheffingen

Bestemmingsheffingen zijn belastingen waarvan de opbrengsten zijn bestemd voor specifieke voorzieningen met een duidelijk algemeen belang. Onder deze categorie vallen de afvalstoffenheffing, reinigingsrechten en de rioolheffing.

Afvalstoffenheffing en reinigingsrechten

Afvalstoffenheffing wordt geheven voor het inzamelen van huishoudelijke afvalstoffen. Inwoners krijgen hiervoor een standaard set van vier rolemmers. Bewoners kunnen ook extra rolemmers aanvragen. Voor het gebruik van extra rolemmers moet wel betaald worden.

Reinigingsrechten worden betaald voor het ophalen van bedrijfsafval. De kosten van de afvalinzameling worden gedekt door de opbrengsten uit de afvalstoffenheffing en reinigingsrechten. Dit gebeurt op basis van 100% kostendekkendheid. Omdat een alleenwonende minder afval produceert dan een gezin hanteren we verschillende tarieven voor de afvalstoffenheffing. We kennen daarom een tarief voor een éénpersoonshuishouden en een tarief voor een meerpersoonshuishouden. Het inzamelen en verwerken van afval wordt door Buha bv uitgevoerd. Door verschillende factoren, zoals een betere scheiding van afval - de beweging van afval naar grondstof - is het mogelijk om in 2018 de tarieven met 2,5% naar beneden bij te stellen.

Afvalstoffenheffing			
<i>Taakveld</i>	<i>Lasten</i>		<i>Baten</i>
7.3 Afval	4.509.000	Opbrengsten belastingen	5.590.000
BTW	776.000	Overige opbrengsten	85.000
6.3 Kwijtschelding	436.000		
Totaal	5.721.000		5.675.000
Dekking			99%

Reinigingsrechten			
<i>Taakveld</i>	<i>Lasten</i>		<i>Baten</i>
7.3 Afval	125.000	Opbrengsten belastingen	151.000
BTW	26.000	Overige opbrengsten	
Totaal	151.000		151.000
Dekking			100%

Rioolheffing

De gemeente kan uit de rioolheffing naast de zorg voor het riool ook voorzieningen bekostigen die het mogelijk maken in te spelen op de zorg voor het hemel- en grondwater binnen de gemeente. Op 14 april 2016 is het Gemeentelijk Rioleringsplan Doetinchem 2016 – 2020 vastgesteld. Hierin is bepaald dat het tarief, naast de algemene prijsverhoging, extra moet stijgen de komende jaren. Dit doen we om nu en in de toekomst 100% kostendekkend te werken. Het beheer en onderhoud van de riolering wordt eveneens uitgevoerd en ingekocht bij Buha bv.

Met de vernieuwde BBV is het vanaf de begroting 2018 verplicht om de omslagrente toe te rekenen aan onze taakvelden. Uitzondering hierop zijn de projectfinancieringen en de GREX. Voor nadere info wordt u verwezen naar de paragraaf financiering. Voor de investering riolering hanteren we een ander rentepercentage dan onze omslagrentepercentage. Dit wordt gedaan, gelet op de lange looptijden met een langdurige financiering.

Deze vergoeding is voor 2018 berekend op 4,00% en is gebaseerd op het historisch gemiddeld rentetarief voor leningen met een looptijd van 20 jaar. Ten opzichte van 2017 is dit een daling van 0,25%.

Omdat de rente daalt en we voldoende voorziening hebben, is het niet nodig de voorgenomen tariefsverhoging door te voeren. Het tarief stijgt enkel met de algemene prijsverhoging van 1,4% ten opzichte van 2017. We hanteren als tarief een vast bedrag per object, om de administratieve lasten zo laag mogelijk te houden.

Rioolheffing			
<i>Taakveld</i>	<i>Lasten</i>		<i>Baten</i>
7.2 Riolering	4.261.000	Opbrengsten belastingen	5.604.000
BTW	541.000		
Rente	431.000		
6.3 Kwijtschelding	406.000		
Totaal	5.639.000		5.604.000
Dekking			99%

Retributies

Retributies worden geheven als de gemeente een specifieke dienst verleent. De belangrijkste retributies zijn de lijkbezorgingsrechten en het marktgeld.

Lijkbezorgingrechten

Buha voert vanaf 2017 zowel het beheer als ook de exploitatie uit van de begraafplaatsen. In de samenwerkingsovereenkomst zijn afspraken vastgelegd over de kwaliteit van het beheer en onderhoud en de tariefstelling. Uitgangspunt is dat de tarieven maximaal mogen stijgen met de loon- en prijsontwikkeling zoals die in de gemeentelijke begroting wordt gehanteerd.

Marktgeld

Ondernemers die een standplaats op de markt innemen moeten hiervoor marktgeld betalen. Uit onderstaande tabel blijkt dat de kostendekking 99% is. In overleg met de marktcommissie is hiertoe besloten. De tarieven blijven daardoor marktconform en in overeenstemming met de tarieven uit regiogemeenten.

Marktgeld			
<i>Taakveld</i>	<i>Lasten</i>		<i>Baten</i>
3.3 Warenmarkt	99.000	Opbrengsten belastingen	145.000
0.4 Overhead	47.000		
Totaal	146.000		145.000
Dekking			99%

Leges

De leges zijn belastingen die de gemeente kan heffen voor het verstrekken van diensten.

Uitgangspunt bij het vaststellen van de legestarieven is 100% kostendekkendheid. Er mag geen winst worden gemaakt. Kruissubsidiëring in de legesverordening is wel toegestaan. Onder kruissubsidiëring wordt verstaan: het hoger vaststellen van tarieven van leges voor sommige diensten om daarmee de tarieven voor andere diensten laag te kunnen houden. Voor bouwwerken met een lage bouwsom brengen we bijvoorbeeld een tarief in rekening dat niet kostendekkend is. Dit compenseren we met een overdekking bij de grote projecten met een hoge bouwsom.

Uit de hieronder ingevoegde tabel blijkt dat er inderdaad geen winst wordt gemaakt op de leges.

Titel hfd stuk	Onderwerp	Taakveld	Aan leges toe te rekenen lasten	Overhead	Lasten totaal	Baten	Dekking
Titel 1	Algemene dienstverlening						
1	Burgerlijke stand	0.2 Burgerzaken	69.000	20.000	89.000	71.000	80%
2	Reisdocument	0.2 Burgerzaken	460.000	104.000	564.000	577.000	102%
3	Rijbewijzen	0.2 Burgerzaken	169.000	40.000	209.000	200.000	96%
4	Verstrekingen uit basisregistratie personen	0.2 Burgerzaken	47.000	20.000	67.000	67.000	100%
5	Verstrekingen uit het kiezers- register	0.2 Burgerzaken	0	0	0		
6	Verstrekingen op grond van Wet bescherming persoons-gegevens		0	0	0		
7	Bestuurs-stukken	0.4 Overhead	1.000	0	1.000	1.000	100%
8	Vastgoed informatie	0.2 Burgerzaken	30.000	0	30.000	26.000	87%
9 t/m 19	Diversen	2.2 Parkeren	51.000	20.000	71.000		
		0.63 Parkeerbelastingen				72.000	99%
	<i>Subtotaal</i>		<i>827.000</i>	<i>204.000</i>	<i>1.031.000</i>	<i>1.014.000</i>	<i>98%</i>
					0		
Titel 2	Omgevingsvergunning	8.3 Wonen en bouwen	<i>1.298.000</i>	<i>576.000</i>	<i>1.874.000</i>	<i>1.593.000</i>	<i>85%</i>
Titel 3	Dienstverlening vallend onder Europese Dienstenrichtlijn	1.2 Openbare orde en veiligheid	51.000	23.000	74.000	71.000	96%
	Totaal		<i>2.176.000</i>	<i>803.000</i>	<i>2.979.000</i>	<i>2.678.000</i>	<i>90%</i>

* inclusief rente en btw

Naar aanleiding van de bevindingen van het rekenkameronderzoek, wordt in onderstaand overzicht aansluiting gemaakt met de totalen op de taakvelden.

tbv aansluiting lasten en baten taakveld		lasten	baten
legesactiviteiten	0.2 Burgerzaken	775.000	941.000
overige activiteiten	0.2 Burgerzaken	1.810.000	222.000
totaal taakveld	0.2 Burgerzaken	2.585.000	1.163.000
legesactiviteiten	0.4 Overhead	1.000	803.000
overige activiteiten	0.4 Overhead	16.976.000	7.674.000
totaal taakveld	0.4 Overhead	17.780.000	7.675.000
legesactiviteiten	0.63 Parkeerbelastingen	0	72.000
overige activiteiten	0.63 Parkeerbelastingen	0	3.427.994
totaal taakveld	0.63 Parkeerbelastingen	0	3.499.994
legesactiviteiten	1.2 Openbare orde en veiligheid	51.000	71.000
overige activiteiten	1.2 Openbare orde en veiligheid	818.000	71.000
totaal taakveld	1.2 Openbare orde en veiligheid	869.000	142.000
legesactiviteiten	2.2 Parkeren	51.000	0
overige activiteiten	2.2 Parkeren	3.274.976	0
totaal taakveld	2.2 Parkeren	3.325.976	0
legesactiviteiten	8.3 Wonen en bouwen	1.298.000	1.593.000
overige activiteiten	8.3 Wonen en bouwen	717.000	263.000
totaal taakveld	8.3 Wonen en bouwen	2.015.000	1.856.000

De ontwikkeling van de tarieven in 2018

De belangrijkste tarieven voor 2018 (in vergelijking met het tarief 2017) zien er als volgt uit:

Belastingsoort	Tarief 2017	Tarief 2018	Percentage
<i>OZB voor woningen</i>			
- Tarief eigenaar per WOZ-waarde	0,1308% *	0,1251% *	-4,4% *
<i>OZB voor niet-woningen</i>			
- Tarief eigenaar per WOZ-waarde	0,2287% *	0,2296% *	0,4% *
- Tarief gebruiker per WOZ-waarde	0,2201% *	0,2210% *	0,4% *
<i>Afvalstoffenheffing</i>			
- Éénpersoonshuishouden	€ 195,96	€ 191,16	-2,5%
- Meerpersoonshuishouden	€ 239,88	€ 234,00	-2,5%
- Extra emmer groen voor gft-afval	€ 48,72	€ 47,52	-2,5%
- Extra emmer grijs voor restafval	€ 112,08	€ 109,32	-2,5%
- Extra emmer blauw voor papier	€ 29,28	€ 28,56	-2,5%
- Extra emmer oranje voor plasticafval	€ 29,28	€ 28,56	-2,5%
<i>Rioolheffing</i>			
- Per object	€ 207,00	€ 209,88	1,4%
<i>Hondenbelasting</i>			
- 1 hond	€ 24,00	€ 24,36	1,4%
- 2 honden	€ 60,00	€ 60,90	1,4%

*Bij de tarieven OZB voor 2018 is voorlopig rekening gehouden met een (landelijke) ingeschatte waardeinstijging volgens de meicirculaire 2017 van 6,0 % voor woningen en van 1,0 % voor niet-woningen. Dit betekent dat het woningtarief kan dalen met 4,4 % om toch de opbrengststijging van 1,4 % te realiseren. Het niet-woningentarieft moet met 0,4 % stijgen om de geraamde opbrengst te verwezenlijken. Voor de burger betekent dit een gemiddeld hogere OZB belastingaanslag van 1,4 %.

De definitieve OZB tarieven worden bepaald op basis van de daadwerkelijke waardeontwikkeling in Doetinchem. De definitieve OZB tarieven voor 2018 worden vastgesteld in de raadsvergadering van donderdag 21 december 2017.

Lokale lastendruk

Onderstaand overzicht geeft de berekende belastingdruk voor Doetinchem in 2018. Het gaat hierbij om de onroerendezaakbelasting, afvalstoffenheffing en rioolheffing, de zogenaamde gemeentelijke woonlasten. De volgende uitgangspunten gelden bij de vergelijking van de belastingdruk van 2018 met die van 2017:

- de waarde van een woning van € 200.000 (2017: € 190.000 + 6,0 %);
- één- en meerpersoonshuishoudens.

De belastingdruk voor een bewoner die ook eigenaar is ziet er in 2017 en 2018 als volgt uit:

Jaar	Soort huishouden	OZB	Afval	Riool	Totaal
2018	Eenpersoonshuishouden	250,20	191,16	209,88	651,24
2018	Meerpersoonshuishouden	250,20	234,00	209,88	694,08
2017	Eenpersoonshuishouden	248,52	195,96	207,00	651,48
2017	Meerpersoonshuishouden	248,52	239,88	207,00	695,40

Het kwijtscheldingsbeleid

In de belastingverordeningen is geregeld dat kwijtschelding van de gemeentelijke belastingen verleend kan worden voor de afvalstoffenheffing, rioolheffing en OZB. Kwijtschelding wordt verleend op basis van de rijksnormen. De kwijtscheldingsnorm is 100% van de bijstandsnorm. We hebben dit vastgelegd in het beleidsplan armoedebeleid 2018 - 2022.

In de begroting 2018 zijn de volgende budgetten (exclusief uitvoeringskosten) opgenomen om uitvoering te kunnen geven aan het kwijtscheldingsbeleid.

- Kwijtschelding afvalstoffenheffing € 436.000
- Kwijtschelding rioolheffing € 406.000

Hierbij wordt rekening gehouden met kwijtschelding als gevolg een aanpassing van de momenteel geldende vermogenstoets en de mogelijkheid tot kwijtschelding voor zzp'ers. De kosten voor kwijtschelding worden gedekt door een opslag op de tarieven voor afvalstoffenheffing en rioolheffing.

De opbrengsten van de gemeentelijke belastingen

Het beleid ten aanzien van de gemeentelijke belastingen leidt tot een raming van de onderstaande belastingopbrengsten voor 2018. We hebben deze ramingen vergeleken met die van 2017.

Belastingsoort	Begroting 2017	Begroting 2018
OZB		
- Eigenaar woningen	6.385.000	6.552.000
niet-woningen	2.775.000	2.847.000
- Gebruiker niet-woningen	2.264.000	2.321.000
Afvalstoffenheffing en reinigingsrechten	5.757.000	5.741.000
Rioolheffing	5.473.000	5.604.000
Hondenbelasting	115.000	116.000
Parkeerbelastingen	3.789.000	3.528.000
Precariobelasting	125.000	127.000
Reclamebelasting	346.000	338.000
Marktgeld	143.000	145.000
Leges		
- Algemene dienstverlening	964.000	1.014.000
- Omgevingsvergunning	1.871.000	1.593.000
- Dienstverlening vallend onder Europese richtlijn	70.000	71.000

Paragraaf 2 – Risicogestuurd werken en weerstandsvermogen

In deze paragraaf informeren we u over de doorontwikkeling van ons risicomanagement door middel van risicogestuurd werken. We geven een samenvatting van ons weerstandsvermogen. En we geven een samenvatting van de financiële kengetallen.

1. Doorontwikkeling risicomanagement d.m.v. risicogestuurd werken

In de informatieve raadsvergadering bij de voorjaarsnota 2017 hebben we de raad geïnformeerd over onze aanpak van de doorontwikkeling van het risicomanagement. Dat doen we door middel van risicogestuurd werken. Het is een voortgaand proces dat deel is van de reguliere werkprocessen in de organisatie. Risicomanagement in deze vorm is onderdeel van de dagelijkse bedrijfsvoering. De informatie erover gebeurt via college- en raadsvoorstellen en in de documenten van de P&C cyclus. Overigens dient te worden opgemerkt dat bewustzijn van en omgaan met risico's in de organisatie en het bestuur al onderdeel is van ons dagelijkse werk. De groeimogelijkheden zitten vooral in een verdere gestructureerde aanpak en informatievoorziening erover.

Wat is risicogestuurd werken?

Risicogestuurd werken is het toepassen van zes risicoprocesstappen in bestaande werkprocessen. De stappen zijn:

1	Doelen vaststellen: welke concrete resultaten willen we bereiken op welke termijn?
2	Risico analyse: breng de risico's en kansen met invloed op de doelen in kaart.
3	Risico perceptie en tolerantie: schat de grootte van de risico's in. Maak afspraken over de (verschillende) waardering van risico's en kansen.
4	Omgaan met risico's: maatregelen treffen? Ja: dan maatregelen selecteren en uitvoeren. Of nee: dan risico's aanvaarden of doelen bijstellen.
5	Maatregelen evalueren: maatregelen effectief? Bijsturen? Van maatregelen? Of van doelen?
6	Informeren: dossier vormen, monitoring, rapportage in bijv. de P&C documenten.

Vijf effecten van risico's

Risico's en kansen kunnen verschillende gevolgen hebben voor je doelen en wel op de volgende terreinen (big five):

Kwaliteit	Het risico is van invloed op de beoogde kwaliteit van je doel
Veiligheid	Het risico is van invloed op de veiligheid van de burgers of medewerkers
Reputatie	Het risico is van invloed op de reputatie van het bestuur of de gemeente
Tijd	Het risico is van invloed op de tijd waarbinnen je het doel realiseert
Geld	Het risico is van invloed op de kosten of opbrengsten van je activiteiten

Risicogestuurd werken richt zich op het managen van doelen én risico's. In de reguliere processen vindt een voortdurende afweging plaats tussen het realiseren van doelen en de big five effecten van risico's. Kunnen we onze doelen realiseren door kansen te benutten of risico's te beheersen? Of moeten we bijsturen en maatregelen nemen? Het bestuur besluit erover via de P&C-cyclus of specifieke bestuurlijke voorstellen.

Wat is de stand van zaken en het perspectief van risicogestuurd werken?

Het is van groot belang dat de zes stappen worden ingebracht in de reguliere werk- en besluitvormingsprocessen die we al doen. We zijn begonnen met de eerste stappen. Die vertalen we in onze P&C documenten en in de bestuurlijke voorstellen.

In deze begroting 2018 vertalen we het risicogestuurd werken door in de programma's duidelijke doelen te formuleren. Vervolgens beschrijven we de activiteiten om die doelen te bereiken. En ook de kansen en risico's die van invloed zijn op de doelen en activiteiten. Daarmee geven we invulling aan de eerste twee processtappen van risicogestuurd werken. Het resultaat is dat we doelen scherper formuleren en de daarmee verbonden activiteiten. Dat vergroot resultaatgericht sturen en werken. Bovendien brengen we de belangrijkste risico's in beeld. Die beschrijven we bij de programma's, maar ze worden nog niet nader gewogen. Voor een aantal risico's brengen we de financiële gevolgen in beeld en vergelijken die met onze weerstandscapaciteit om zo het weerstandsvermogen te bepalen.

Om de doelen en activiteiten in de loop van het jaar beter te monitoren versterken we het dashboard. In het bestuurlijke dashboard wordt informatie van diverse projecten en activiteiten opgenomen over het resultaat, de planning en de financiële middelen. De raad wordt daarover geïnformeerd in de monitor. Daarom hebben we de financiële monitor omgedoopt tot bestuurlijke monitor.

Hoe verder?

Met de vernieuwingen in de P&C documenten beogen we de informatievoorziening over doelen, activiteiten en risico's en kansen te verbeteren en het gesprek erover tussen raad en college te ondersteunen. In de komende tijd werken we de volgende stappen van risicogestuurd werken uit. Zo gaan we gestructureerd de kansen en risico's beoordelen en maatregelen nemen. Vervolgens evalueren we de realisatie van doelen, kansen en risico's en maatregelen. Tenslotte richten we de informatievoorziening in via de P&C documenten. Dit is een langdurig proces dat een kwaliteitsslag oplevert in resultaatgericht sturen en risicogestuurd werken. Een proces waar we nu al mee bezig zijn en de komende jaren de kwaliteit van onze werkprocessen, informatievoorziening en de bestuurlijke besluitvorming positief zal beïnvloeden.

2. Weerstandsvermogen

In deel 2 Financiële positie hebben we ons weerstandsvermogen al beschreven. Daarnaast maken we in deel 4 Financiële begroting een uitgebreide analyse van het weerstandsvermogen. Daarin zijn de belangrijkste financiële risico's en onze weerstandscapaciteit gekwantificeerd. Daarom nemen we in de nu voorliggende paragraaf de conclusies op over ons weerstandsvermogen. In onderstaand overzicht leest u de weerstandsratio's die we hebben berekend voor de komende jaren. Daaruit blijkt dat we de komende jaren over voldoende weerstandscapaciteit beschikken om mogelijke financiële risico's te dekken.

Overzicht risico's en weerstandscapaciteit

bedragen x € 1.000

Risico's	2017	2018	2019	2020	2021
Totaal gekwantificeerde risico's	25.450	20.050	21.650	20.650	20.650
Weerstandscapaciteit					
Algemene reserve per ultimo	21.440	22.443	24.154	27.759	30.237
Spaarrisicoreserve herijking woningbouw	5.400	BN	BN		
Stelpost incidentele onvoorziene uitgaven	80	80	80	80	80
Totale beschikbare weerstandscapaciteit	26.920	22.523	24.234	27.839	30.317
Ratio weerstandsvermogen	1,06	1,12	1,12	1,35	1,47

3. Financiële kengetallen

De financiële kengetallen voorgeschreven in het nieuwe BBV

Het Besluit begroting en verantwoording (BBV) schrijft vijf financiële kengetallen in de gemeentebegroting voor. De bedoeling ervan is om de raadsleden meer inzicht te geven in de financiële positie van de gemeente. En omdat de berekeningswijze voor iedere gemeente gelijk is, zouden kengetallen tussen gemeenten onderling kunnen worden vergeleken. De commissie BBV heeft geen landelijke normen vastgesteld om de kengetallen te beoordelen. De gemeenteraad mag per kengetal zelf een norm of een gewenste richting bepalen. De provincie Gelderland heeft zelf kaders voor de kengetallen bepaald. In haar begrotingsbrief vergelijkt de provincie de kengetallen van de gemeente met deze kaders. De kengetallen spelen verder geen wezenlijke rol bij het financieel toezicht door de provincie.

Hoe kunnen we de financiële kengetallen gebruiken?

De kengetallen zoals de schuldquote (verhouding tussen schulden en inkomsten) en de solvabiliteit (deel van bezittingen dat we met eigen middelen hebben betaald) dienen vooral als indicatieve sturingsinstrumenten. Ze zijn aanvullend op de bestaande financiële uitgangspunten voor de begroting: een structureel sluitende meerjarenperspectief en voldoende weerstandsvermogen. De sturing op de ratio voor het weerstandsvermogen hebben we in de afgelopen jaren verder ontwikkeld in het kader van risicogestuurd werken. In aanvulling op deze ratio betrekken we de kengetallen. De kengetallen geven een ontwikkeling aan die het bestuur in acht kan nemen bij de besluitvorming. Daarom zullen bij raadsvoorstellen met grote investeringen of grote financiële consequenties, de gevolgen voor de ontwikkeling van de schuldquote en/of de solvabiliteit worden vermeld. Dit, in relatie tot risico's en kansen van het voorstel en de gevolgen ervan voor het weerstandsvermogen. De raad kan deze aspecten betrekken in de afwegingen bij de besluitvorming.

De financiële kengetallen in één overzicht

Een uitgebreide toelichting op de kengetallen leest u in hoofdstuk 4 van deze begroting. Hieronder treft u een overzicht aan van de financiële kengetallen.

Financiële kengetallen	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Netto schuldquote	104%	113%	107%	100%	90%	82%
Netto schuldquote gecorrigeerd met alle verstrekte leningen	91%	94%	93%	86%	77%	69%
Solvabiliteitsratio	18%	15%	17%	19%	21%	23%
Kengetal grondexploitatie	30%	30%	28%	25%	23%	17%
Structurele exploitatieruimte	2,6%	0,7%	0,5%	0,6%	1,3%	0,7%
Belastingcapaciteit: woonlasten als % van landelijk gemiddelde	97%	97%	96%	96%	96%	96%

Paragraaf 3 – Onderhoud kapitaalgoederen

Waar gaat deze paragraaf over?

Kapitaalgoederen zijn goederen waarvoor investeringen nodig zijn. Het gaat om zaken die regelmatig onderhoud vergen, zoals wegen, gebouwen, groen, riolering en watervoorziening. Het onderhoud kapitaalgoederen is van groot belang voor het zo optimaal mogelijk functioneren van de gemeente, onder meer op het gebied van leefbaarheid, veiligheid, vervoer en recreatie.

Overzicht beheerplannen voor begrotingsjaar 2018

Beheerplannen	Door de raad vastgesteld d.d.	Looptijd t/m	Financiële vertaling in begroting	Achterstallig onderhoud
Wegen	Najaar 2017 ¹	2021	Ja	Nee
Riolering	2016	2020	Ja	Nee
Civieltechnische kunstwerken	Najaar 2017 ^{2, 3}	2020	Ja	Nee
Groen	2007 ³	2017	Ja	Nee
Openbare verlichting	2015	2020	Ja	Nee
Gebouwen	2015	2017	Ja	Nee

¹ De scenario's bezuinigingen wegen worden in het najaar 2017 aan het college voorgelegd. De gekozen voorstellen worden verwerkt in het nieuwe beleidsplan Wegen.

² Deze worden meegenomen in het nieuwe beleidsplan Wegen.

³ In de programmabegroting 2012 zijn de kwaliteitsniveaus aangepast naar 'eenvoudig'. In 2018 wordt de beeldkwaliteitscatalogus aangepast naar de huidige stand van zaken.

Overzicht per kapitaalgoed

Kapitaalgoed	Wegen
Te onderhouden kapitaalgoederen De omvang van het gemeentelijke wegnnet bedraagt ongeveer 3.600.000 m2 verharding. <ul style="list-style-type: none">- 53 % elementenverhardingen (betontegels en klinkerverhardingen)- 45 % asfalt- 2 % half- en onverhard (zandwegen in het buitengebied). <i>* de cijfers in de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen 2017 zijn "incorrecte" gegevens door o.a. de overgang naar ander beheersysteem.</i>	
Doel Het technisch en functioneel in stand houden van de wegen op het kwaliteitsniveau eenvoudig binnen de budgettaire kaders. De gebruikers moeten wegen veilig kunnen gebruiken. Voor het onderhoud werken wij met een beeldkwaliteitscatalogus openbare ruimte.	
Beleidskader De scenario's bezuinigingen wegen worden in het najaar 2017 aan het college voorgelegd. De gekozen voorstellen worden verwerkt in het nieuwe beleidsplan Wegen.	
Financiële consequenties in de begroting De raad heeft besloten in de planperiode tot 2016-2019 jaarlijks €100.000 (totaal €400.000) te bezuinigen op wegen. De bezuinigingen van 2016 en 2017 zijn al doorgevoerd. Voor de bezuinigingen van 2018 en 2019 worden scenario's in het najaar 2017 aan het college voorgelegd. De gekozen voorstellen worden verwerkt in het nieuwe beleidsplan Wegen en worden in het najaar 2017 ter besluitvorming voorgelegd.	
Stand van zaken planuitvoering De uitvoering van het reguliere onderhoud wegen loopt volgens planning. De uitvoering van een aantal wegen vanuit de aanmelding begroting 2015 en de voorjaarsnota 2015 'groot onderhoud ontsluitingswegen' wordt op een later (uitgesteld) tijdstip uitgevoerd i.v.m. het combineren van de uitvoering van de mobiliteitsprojecten.	

Programma begrotingsjaar

Het onderhoud van de wegen is in 2016 voor 3 jaar aanbesteed in een raambestek.

Het uitvoeringsprogramma voor 2018 bevat de onderstaande wegen:

- Raadhuisstraat / Rozengaardseweg i.c.m. mobiliteitsproject Raadhuisstraat
- Energieweg i.c.m. mobiliteitsproject Energieweg (aanpassing rotondes)
- Europaweg i.c.m. mobiliteitsproject doorstroming Europaweg
- Terborgseweg i.c.m. mobiliteitsproject Terborgseweg 'de rode loper'
- Bedrijvenweg mobiliteitsproject doorstroming Europaweg
- Barlhammerweg

Kwalitatieve indicatoren voor kapitaalgoed wegen

Product Wegen	Voldoende	Matig	Onvoldoende
Kwaliteit totaal areaal verhardingen	93%	2%	5%
Norm CROW totaal areaal verhardingen	77-87%	9-14%	4-9%
Kwaliteit areaal asfaltverhardingen	88%	4%	8%
Norm CROW asfaltverhardingen	75-85%	10-15%	5-10%
Kwaliteit areaal elementenverhardingen	98%	0%	2%
Norm CROW elementenverhardingen	80-90%	7-12%	3-8%

Voor het totale areaal wegen is er nog geen sprake van achterstallig onderhoud. Wel zien we dat 8% van het asfaltareaal onvoldoende van kwaliteit is. Dit valt echter binnen de normen die het CROW daar aan stelt (5-10%). Daarom blijven de asfaltwegen een aandachtspunt met name gelet op de bezuinigingen de komende jaren.

Indien geen structurele maatregelen worden getroffen (gekozen scenario in evenwicht met het beschikbare jaarlijkse budget) zal op langer termijn meer achterstallig onderhoud optreden. Mogelijk ontstaan dan risico's m.b.t. de veiligheid, aansprakelijkheid en kapitaalvernietiging.

Kapitaalgoed	Riolering
Te onderhouden kapitaalgoederen <ul style="list-style-type: none"> - 359 km vrijverval riool - 17,5 km persleiding - 8.400 stuks inspectieputten - 18.000 straatkolken - 25 overstorten - 6 randvoorzieningen / bergbezinkbassins - 40 rioolgemalen - 508 drukrioolunits - 123 IBA's (individuele behandeling afvalwater) 	
Doel Het uitvoeren van het wettelijke kader (Wet Milieubeheer) voor de gemeentelijke rioleringstaak en het duurzaam in stand houden van het afvalwatersysteem.	
De volgende doelen zijn opgenomen in het Gemeentelijk Rioleringsplan 2016-2020 (GRP): <ul style="list-style-type: none"> - Duurzame bescherming van de volksgezondheid; - Handhaving van een goede leefomgeving; - Duurzame bescherming van natuur en milieu. 	
Deze doelstellingen bereiken we door: <ul style="list-style-type: none"> - Het afkoppelen van verhard oppervlak van de riolering. - Het renoveren van rioolgemalen, mechanische riolering en IBA's. - Het renoveren, vervangen en vernieuwen van riolen. - Het dagelijkse beheer en onderhoud aan rioolgemalen, drukriolering, IBA's, kolken en de overige rioleringsystemen. 	

Door het afkoppelen van verharde oppervlakten wordt geanticipeerd op de klimaatverandering door afvalwater en hemelwater te scheiden. Zo wordt de kans op wateroverlast vanuit de gemengde rioolstelsels verkleind. Jaarlijks inspecteren we een deel van het rioolstelsel, alle gemalen, drukrioleringsunits en IBA's. Op basis hiervan wordt een meerjarenplanning voor het onderhoud opgesteld. In het beheerplan rioleringen geven we jaarlijks aan welk onderhoud we hebben uitgevoerd en gaan uitvoeren.

Beleidskader

- Het Gemeentelijk Rioleringsplan 2016-2020 (GRP)

Programma begrotingsjaar

Onderzoek:

- In 2018 wordt het basis rioleringsplan van riooldistrict Hamburgerbroek geactualiseerd en worden alle BRP's samengevoegd tot één BRP Doetinchem.
- Onderzoek naar foutieve aansluitingen op gescheiden rioolstelsels.
- Verder gaan we samen met onze partners binnen het afvalwaterteam Etten een aantal onderzoeken die betrekking hebben op de afvalwaterketen.

Binnen het vervangingsplan zijn de volgende investeringen gepland:

- Vervangen elektro-/mechanische installaties gemalen Oude Pinnedijk, IJzevoordseweg, Industrierrein Wijnbergen, Europaweg en Liemersweg.
- Vervangen van circa 36 pompunits, 28 pompen en 17 besturingsunits inclusief buiten opstellingskast bij de mechanische riolering.
- Groot onderhoud aan IBA's.
- Vervangen/relinen riolering.

Binnen het verbeteringsplan zijn de volgende investeringen gepland:

- Afkoppelen van circa 2,5 ha verhard oppervlak van de gemengde riolering.
- Vergroten capaciteit afvoerleiding parkeerplaats De Bongerd.
- Baggeren van stedelijk oppervlaktewater.

Kwalitatieve indicatoren voor kapitaalgoed riolering

Product Afvalwatersysteem	
Aanlegperiode riolering:	Voldoet aan doelen, functionele eisen en maatstaven GRP 2016-2020
14% ouder dan 1970	Ja
34% tussen 1970 en 1989	Ja
38% tussen 1990 en 2009	Ja
14% na 2010	Ja
Ouderdom is echter niet alleen maatgevend voor de kwaliteit van de riolering	

Kapitaalgoed	Civieltechnische kunstwerken
Te onderhouden kapitaalgoederen We beheren 86 grote civieltechnische kunstwerken: <ul style="list-style-type: none"> - 5 beweegbare bruggen - 59 vaste bruggen (beton, hout en staal) - 8 tunnels - 10 steigers - 1 geluidscherm - 2 kademuren - 1 flaneersteiger 	
Doel De gebruikers moeten de kunstwerken veilig kunnen gebruiken. In de wegenverkeerswet staat dat de wegbeheerder maatregelen moet treffen om de verkeersveiligheid te waarborgen. Net als bij wegbeheer wordt naar duurzaamheid gekeken ter voorkoming van kapitaalvernietiging.	

<p>Beleidskader</p> <p>Het in stand houden van de civieltechnische kunstwerken op het kwaliteitsniveau 'eenvoudig' zoals vastgesteld in de Programmabegroting 2012.</p> <p>In de Programmabegroting 2012 zijn de kwaliteitsniveaus aangepast naar 'eenvoudig'. De beeldkwaliteitscatalogus moet worden aangepast naar de huidige stand van zaken.</p>
<p>Programma begrotingsjaar</p> <ul style="list-style-type: none"> - Conserveren onderdelen diverse civieltechnische kunstwerken - Slijtlagen aanbrengen op diverse brugdekken <p>De definitieve planning wordt in het begrotingsjaar opgesteld op basis van in het begrotingsjaar uit te voeren inspectie van de objecten. In het investeringsprogramma zijn de maatregelen specifiek benoemd.</p>

Kwalitatieve indicatoren voor kapitaalgoed civieltechnische kunstwerken

Product Kunstwerken	
	Norm NEN 2767-4
Brug beton	Redelijk
Beweegbare brug	Redelijk
Brug hout	Redelijk
Brug staal	Goed
Geluidsscherm	Redelijk
Kademuur	Redelijk
Steiger	Redelijk
Tunnel	Redelijk

Kapitaalgoed	Groen
<p>Te onderhouden kapitaalgoederen</p> <p>Plantsoenen, bermen, parken, bospercelen inclusief de daar binnen aanwezige technische voorzieningen.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Openbaar groen ca. 524 ha. - Bomenbestand ca. 33.500 stuks 	
<p>Doel</p> <p>Het technisch en functioneel in stand houden van de openbare groen- en recreatievoorzieningen op het kwaliteitsniveau eenvoudig binnen de budgettaire kaders.</p>	
<p>Beleidskader</p> <p>Met de instandhouding wordt concreet bedoeld het onderhoud en de noodzakelijke vervanging van bomen en overig groen op het land en in het water, zodanig dat de voorzieningen in stand blijven op het kwaliteitsniveau 'eenvoudig' zoals vastgesteld in de Beeldkwaliteitscatalogus (2007) / Structuurvisie (2015) / Groenstructuurplan (2017).</p> <p>In 2017 is het Groenstructuurplan vastgesteld. Een uitwerking van de wijken, deze moet nog gerealiseerd worden, zal de basis moeten zijn voor de bezuinigingen in 2018 en 2019.</p> <p>In de Programmabegroting 2012 zijn de kwaliteitsniveaus aangepast naar 'eenvoudig'. In 2018 wordt de beeldkwaliteitscatalogus aangepast naar de huidige stand van zaken.</p>	
<p>Financiële consequenties in de begroting</p> <p>De raad heeft besloten in de planperiode tot 2016-2019 jaarlijks €100.000 (totaal €400.000) te bezuinigen op groen. De bezuinigingen van 2016 en 2017 zijn al doorgevoerd.</p> <p>In 2018-2019 wordt jaarlijks nog eens € 100.000 bezuinigd op groenonderhoud.</p>	
<p>Programma begrotingsjaar</p> <p>De onderhoudsniveaus zoals deze zijn vastgelegd in de beeldkwaliteitscatalogus worden gehaald, 1/3 van de werkzaamheden is uitbesteed aan de markt.</p> <p>Doetinchem werkt met het Wijkbedrijf: een slimme combinatie van eigen vakmensen, mensen van het werkvoorzieningschap en wijkbewoners met een afstand tot de arbeidsmarkt. Het wijkbedrijf doet ruim 2/3 van de werkzaamheden binnen de gemeente Doetinchem.</p>	

Kapitaalgoed	Openbare verlichting
Te onderhouden kapitaalgoederen Tot het openbare verlichtingsnet binnen de gemeente behoren ongeveer 12.700 lichtmasten.	
Doel Het in stand houden en verbeteren van de openbare verlichting.	
Beleidskader De kaders (Beleidsplan openbare verlichting 2015) voor de komende periode zijn: <ul style="list-style-type: none"> - verlichten op maat - het tegengaan van lichtvervuiling en lichtoverlast - het toepassen van duurzame materialen en het benutten van de technische levensduur - in 2020 20% minder energie gebruiken dan in 2013 - communiceren en adviseren naar bewoners en gebruikers om voldoende draagvlak te krijgen voor aanpassingen van de openbare verlichting en overige lichtbronnen 	
Programma begrotingsjaar <ul style="list-style-type: none"> - 250 oude armaturen vervangen voor LED - ca. 150 masten vervangen - 345 masten worden getest op sterkte om de restlevensduur te bepalen - 1.200 lampen worden vervangen i.v.m. overschrijding technische levensduur 	

Kapitaalgoed	Gebouwen
Te onderhouden kapitaalgoederen <ul style="list-style-type: none"> - 12 binnensportaccommodaties - 6 buitensportaccommodaties - 2 wijkcentra - 3 cultuurgebouwen - 3 gebouwen voor eigen huisvesting - 2 centra voor kinder,- en peuteropvang - 3 gebouwen op de begraafplaatsen - riool, - trafo en nutsgebouwen - diverse gebouwen molens, kinderboerderij en opstallen Koekendaal etc. 	
Doel Het op een duurzame manier in stand houden van het gemeentelijk vastgoed. Doordat er jaarlijks te weinig middelen waren voor het regulier onderhoud, is de reserve vastgoedfonds ingesteld. Het doel van deze reserve is om het jaarlijks benodigd onderhoud uit te kunnen voeren. Het vastgoedfonds wordt naast het structureel bedrag van circa €1 miljoen incidenteel gevoed met de verkoop van accommodaties en vrijval van kapitaallasten.	
Beleidskader Het gemeentelijk vastgoed wordt beheerd en geëxploiteerd vanuit het vastgoedfonds. Uitgangspunt hierbij is dat er gewerkt wordt vanuit een sluitend meerjarenperspectief. Het doel van het vastgoedfonds is het op een duurzame manier in stand houden van de gemeentelijke accommodaties, voor zover het beleidsondersteunend of strategisch vastgoed betreft. In het kader van het verduurzamen van de accommodaties wordt de trias energetica toegepast.	
Programma begrotingsjaar <ul style="list-style-type: none"> - kostprijs dekkende huur wijkcentra - onderhoudsniveau 4 continueren tot en met 2021 - overdragen brandweerkazerne Wehl (onderzoek) - verkopen Oude Doetinchemseweg 25 - verkoop Rijksweg 280 - verkoop/verhuur 't Trefpunt 	

Kwalitatieve indicatoren voor kapitaalgoed gebouwen

Product Accommodaties		
Onderhoudsniveau	Score matig	Sprake van onderhoudsschade en onderhoudsbehoefte
Conditie score conform NEN 2767		

Financieel overzicht

Voor het uitvoeren van het onderhoud op onze kapitaalgoederen is door de raad budget beschikbaar gesteld. Het onderhoud van de kapitaalgoederen wordt voornamelijk gedaan door Buha bv, hiervoor zijn afspraken gemaakt. Onderstaande tabel laat de uitgaven per product exclusief de investeringslasten zien. In deze budgetten zijn de correcties als gevolg van de verzelfstandiging van afdeling Buha meegenomen.

Taakveld nr.	Productomschrijving	Begroting 2018	Begroting 2017 (na wijziging)
2.1	Wegen, straten en pleinen e.d.	3.819.068	4.033.691
2.1	Openbare verlichting	350.000	350.000
5.7	Openbaar groen	4.832.394	4.966.992
5.7	Speelvoorzieningen (groen)	168.000	168.000
7.2	Riolering en watervoorziening	1.844.656	1.819.187
	Jaarlijks bedrag voor het periodiek onderhoud voor de gebouwen	1.040.000	1.040.000

Paragraaf 4 - Financiering

Waar gaat deze paragraaf over?

Om onze bezittingen te financieren is geld nodig. Dit kan ons eigen spaargeld zijn of van derden geleend geld. Omdat geld lenen geld kost, is de uitvoering van ons financieringsbeleid een risicovolle taak. Deze taak is daarom gebonden aan wettelijke kaders (met name de wet Fido en de wet Hof) en aan kaders in de door de raad vastgestelde financiële verordening. De nadere uitwerking hiervan is vastgelegd in het door het college vastgestelde treasurystatuut. In deze paragraaf gaan we in op ons financieringsbeleid en de beheersing van de risico's.

Welke beleidsdocumenten vormen de basis voor deze paragraaf?

In de financiële verordening en het treasurystatuut hebben we kaders gesteld ten aanzien van financiering.

Wat willen we bereiken?

Het gemeentelijk financieringsbeleid is er op gericht om:

- te voorzien in de financieringsbehoefte op korte en lange termijn
- de risico's die met deze transacties verbonden zijn te beheersen
- de rentekosten van de leningen zoveel mogelijk te beperken
- de interne verwerkingskosten en externe kosten bij het beheren van de geldstromen en financiële posities te beperken

Onze uitgangspunten daarbij zijn:

- Onze schulden zijn niet hoger dan de waarde van onze bezittingen.
- In de begroting wordt de rente voor nieuwe leningen gebaseerd op prognoses van gerenommeerde instellingen waarbij voorzichtigheidshalve een opslag wordt gehanteerd.
- Wij proberen de kasgeldlimiet optimaal te benutten vanuit de gedachte dat rente van kortlopend geld (bijv. daggeld en kasgeld) vrijwel altijd lager is dan van langlopende leningen.

Wat gaan we daarvoor doen in 2018?

Jaarlijks bepalen we in de begroting de percentages voor de rentelasten over de investeringen in de taakvelden. We rekenen rente over de geldleningen én over ons eigen vermogen (reserves en voorzieningen). De reserves en voorzieningen zetten we namelijk ook in om (deels) onze investeringen te betalen. Doordat we hetzelfde percentage rentekosten berekenen over zowel de geldleningen als over onze reserves en voorzieningen maakt het niet uit of we geld lenen of onze eigen reserves en voorzieningen inzetten.

De rente wordt verantwoord op het taakveld treasury. Vanuit dit taakveld worden rentelasten toegerekend aan de overige taakvelden.

Rentelasten in de begroting

Rente leningportefeuille

Een groot deel van onze (externe) rentelasten ligt vast omdat in het verleden geldleningen zijn opgenomen waarbij de op dat moment geldende markrente voor langere tijd contractueel is vastgelegd. Het rentepercentage dat we in 2018 gemiddeld betalen voor de opgenomen leningen bedraagt 2,95%.

Bespaarde rente door financiering met reserves en voorzieningen

De rente die we over reserves en voorzieningen berekenen noemen we bespaarde rente. We hoeven immers minder te lenen en dus minder rente aan externen te betalen. We brengen voor de reserves en voorzieningen hetzelfde percentage van 2,95% in rekening. Vervolgens rekenen we aan de reserves en voorzieningen een vergoeding toe van (gemiddeld) 2,7%. Daardoor ontstaat een voordelig verschil dat ten gunste komt van de algemene middelen.

Rentebaten in de begroting

In het nieuwe BBV worden alle rentelasten en rentebaten in eerste instantie begroot en verantwoord op het taakveld treasury. Dit betekent dat ook alle rentebaten voortkomend uit het verstrekken van leningen aan woningcorporaties, sportinstellingen, ambtenaren, etc. op het taakveld treasury moeten

worden begroot en verantwoord. Tot deze BBV wijziging werden de rentelasten en baten begroot op het betreffende taakveld waarvoor de lening werd verstrekt. Zo werden bijvoorbeeld de rentelasten en baten van de lening aan sportcentrum Rozengarde verantwoord bij het taakveld Sport- accommodaties.

Toerekening rente aan taakvelden

Rente van de Grondexploitaties

Ook de grexen betalen een specifieke rente die wordt berekend volgens de vernieuwde BBV-voorschriften. Belangrijkste vernieuwing is dat de rentekosten voor de grexen alleen gebaseerd mogen worden op de rentekosten van de geldleningen. Er mogen geen rentekosten worden berekend over de reserves en voorzieningen. Omdat onze investeringen voor 20% worden gefinancierd met onze reserves en voorzieningen berekenen we voor de grexen een korting van 20% op de rente voor de geldleningen van 2,95%. Het rentetarief voor de grondexploitatie komt hiermee op 2,20%.

De rente van projectfinanciering

Onder projectfinanciering wordt verstaan het aantrekken van externe financiering voor een specifiek project. Financiering met eigen vermogen wordt niet aangemerkt als projectfinanciering. Er moet extern een lening zijn aangetrokken om het betreffende project te kunnen financieren. Bij het opstellen van de begroting was één lening aangetrokken specifiek voor financiering van het bedrijventerrein A18.

Omslagrente

Op basis van de BBV voorschriften wordt de resterende rente omgeslagen over de taakvelden op basis van de boekwaarden. Deze komt voor 2018 op 2,70%. Bij het systeem van de omslagrente worden rentewijzigingen voor nieuwe leningen door al onze taakvelden gedragen. Daar staat tegenover dat al onze taakvelden profiteren van lagere rentes voor nieuwe investeringen.

Het percentage voor de omslagrente wordt afgerond. Volgens de voorschriften van het BBV mag dat binnen een marge van 0,5%. De ruimte van 0,5% is bedoeld voor feitelijke afronding naar een dichtstbijzijnde handige rekenrente en dient ter stabiliteit bij kleine afwijkingen in navolgende jaren. Hierdoor wordt het risico beperkt dat de omslagrente meteen moet worden aangepast op het moment dat deze het volgende jaar wordt berekend. Een stabiele omslagrente voorkomt dat jaarlijks annuïteiten en/of tarieven opnieuw moeten worden herberekend.

Door deze afronding wijkt de rente die aan taakvelden wordt toegerekend enigszins af van de daadwerkelijke rentekosten. Het verschil wordt als renteresultaat verantwoord op het taakveld treasury en is zichtbaar als resultaat in onderstaand renteschema.

Renteschema

In het renteschema leest u de rentelasten en hoe we deze omslaan op de diverse onderdelen van onze begroting. Bij de berekening van de rentelasten spelen verschillende onzekerheidsfactoren een rol. Zo hangen de werkelijke financieringslasten in 2018 af van de renteontwikkelingen, de investeringen die daadwerkelijk worden gepleegd en het moment waarop deze worden gedaan, de inzet van ons eigen vermogen, etc. Voor nieuwe leningen houden we een risicomarge bovenop de ontwikkelingen van de marktrente. Bovendien besparen we rente doordat we onze investeringen deels financieren met reserves en voorzieningen. Op basis van de begrotingsberekeningen ontstaat een resultaat in 2018 van circa € 300.000. In de jaarrekening 2018 zal het werkelijke resultaat op het taakveld treasury blijken.

Renteschema:	x € 1.000
De externe rentelasten over de korte en lange financiering	5.850
De externe rentebaten (idem) -/-	-531
Saldo rentelasten en rentebaten	5.319
De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend (-/-)	-1.492
De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	-56
De rentebaar van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (=projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend +/-€	0
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente €	3.771
Rente over eigen vermogen / voorzieningen	2.273
Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente	6.044
De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag) -/- €	6.362
Renteresultaat op het taakveld Treasury	318

Risicobeheersing

Belangrijkste risico bij financiering zijn de stijgende rentelasten. De wet Fido begrenst deze risico's. Enerzijds wordt met de kasgeldlimiet bepaald wat maximaal met kort geld mag worden geleend. Bij kort geld ligt de afgesproken rentevergoeding maximaal 1 jaar vast. De kasgeldlimiet is in de wet gesteld op 8,5% van de totale begrotingsuitgaven.

De renterisiconorm bepaalt dat jaarlijks maximaal 20% van het begrotingstotaal onderhevig mag zijn aan renteherziening of herfinanciering. Hiermee is een maximumgrens gesteld aan het renterisico op de langlopende leningportefeuille. De omvang van de her te financieren leningen dan wel te herziene rentes blijft in 2018 ruim onder de norm.

Gemeenten zijn verplicht om overtollig geld bij het rijk te stallen: het schatkistbankieren. Banktegoeden boven de drempel € 1,6 miljoen moeten worden aangehouden bij het Rijk. Onze gemeente is een lenende gemeente. We hebben normaliter geen tegoeden uitstaan bij het rijk.

Kengetallen voor financiering

In onderstaand overzicht treft u de belangrijkste kengetallen aan voor de financiering in de gemeentebegroting.

Kengetallen (bedragen x € 1 mln.)			
Omschrijving	Bron	Begroting 2018	Begroting 2017
Omvang begroting		213,9	211,3
Renterisiconorm (20% omvang begroting)	wet Fido	42,8	42,3
Aflossing en rente herziening	Leningportefeuille	19,1	19,1
Ruimte onder risiconorm		23,7	23,2
Kasgeldlimiet (8,5% omvang begroting)	wet Fido	18,2	18,0
Schatkistbankieren	wet Fido	1,6	1,6
Omslagrente / rekenrente	leningportefeuille	2,70%	2,70%
Rente nieuwe leningen looptijd < 1 jaar	markt	0,75%	0,75%
Rente nieuwe leningen looptijd > 1 jaar	markt	1,75%	1,75%

Paragraaf 5 - Bedrijfsvoering

gD 2020

Per 1 januari 2018 starten we organisatie breed in de praktijk met gD nieuwe stijl. Om dit te kunnen realiseren moet eind 2017 nog het nodige werk verzet worden. Daarbij gaat het natuurlijk vooral om de zorg voor de medewerkers. Het gaat daarbij om het ondersteunen van eventuele werving en selectieprocedures voor mogelijke sleutelfuncties, de belangstellingsregistratie en de verdere plaatsingsprocedure in de veranderde organisatie. Alle medewerkers zijn geïnformeerd over en betrokken bij deze ontwikkeling. Het is belangrijk dat zij tijdig weten wat dit concreet voor hen betekent en in welke afdeling / functie en met welke uitdaging zij gaan starten in 2018.

Doel van de verandering gd2020 is te werken aan een organisatie die open en wendbaar is. Waar beleidsontwikkeling geïntegreerd plaatsvindt. Waar via co-creatie het best passende beleid wordt gemaakt en waar gedreven vanuit zakelijkheid de dienstverlening aan de burgers en bedrijven centraal staat.

2018 wordt het jaar van het ervaren en bijsturen. Wat werkt wel en wat niet? Wat gaat er goed en kunnen we breder benutten en welke zaken / processen / doelen vragen om iets anders? Het komende jaar staat dan ook in het teken van het daadwerkelijk ervaring opdoen met deze nieuwe manier van werken in de context van een regiegemeente.

De medewerkers die binnen de gemeentelijke organisatie werkzaam blijven vallen onder het sociaal statuut. Zoals al eerder is aangegeven verwachten wij geen gedwongen ontslagen. Wel kan het zijn dat medewerkers ondersteund moeten worden in de overgang naar een andere plek en/of op het gebied van bijvoorbeeld competentieontwikkeling. Dit kan in individuele situaties, en in een breder verband.

Aanpassen informatiehuishouding

Gemeenten maken deel uit van een sterk veranderende samenleving, waarin de steeds verdere digitalisering één van de belangrijkste ontwikkelingen is. De ontwikkelingen in de samenleving gaan snel. Doet inchem moet mee in deze ontwikkeling zodat we een eigentijdse dienstverlening kunnen bieden aan onze burgers en ook de medewerkers kunnen faciliteren met een moderne werkplek. We gaan mee met de landelijke Digitale Agenda 2020. Ook vraagt de organisatieontwikkeling om versnelde aanpassing van onze informatiearchitectuur.

In 2017 is onze website toegankelijker gemaakt en kan deze ook op mobiele apparatuur worden geraadpleegd. Ook is volop geïnvesteerd in betere techniek voor het digitaal aanbieden van producten en diensten aan burgers en ondernemers zodat meer producten digitaal kunnen worden aangevraagd.

In 2018 willen we echt meters maken. We zetten volop in om het tempo van de Digitale Agenda 2020 te kunnen volgen. Concreet betekent dit dat we uitvoering geven aan:

- Uitbreiding van de mogelijkheid om digitaal producten aan te vragen voor zowel burgers als bedrijven. Denk hierbij aan APV vergunningen en het maken van een digitale belastingbalie. Er kan dan "online" bezwaar worden gemaakt of kwijtschelding worden aangevraagd.
- Aansluiting op de landelijke website MijnOverheid.nl.
MijnOverheid is de persoonlijke website van burgers voor overheidszaken. Alle digitale post en persoonlijke gegevens staan op een plek, dat is handig voor de burger en het de gemeente kan zijn processen digitaal verzorgen. Ook levert dit een besparing op papier en portokosten. Via MijnOverheid wordt dan een herinnering gestuurd als hun paspoort bijna verlopen is, controleren hoe zij bij hun gemeente geregistreerd staan of wordt de status van een vergunning gevolgd. Dit sluit aan bij het beleid dat wij mensen die digitaal een aanvraag doen ook digitaal beantwoorden, nu moet dit noodgedwongen vaak via de email. Verzending via de email voldoet vaak niet aan de beveiligingseisen.
- Meer aandacht voor datagedreven werken in de vorm van Big Data.
Het toekomstbeeld is dat een gemeente slim en effectief gebruikmaakt van de beschikbare informatie. Door de (vaak grote) datasets uit verschillende systemen te combineren en op

grond hiervan dusdanig weet te sturen dat haar eigen processen efficiënt verlopen en ze de inwoners en ondernemers optimaal van dienst kan zijn. Voorbeelden zijn specifiek handhaven n.a.v. overlast meldingen in gebieden of een inbraakvoorspeller om veiligheid te verhogen.

- Bij datagedreven werken hoort ook de ontwikkeling Open Data. Hierbij worden gemeentelijke datasets ter beschikking gesteld aan derden voor nieuwe toepassingen. Een voorbeeld is Open Raadsinformatie. Het vrijgeven van de raadsinformatie (Voorstellen, notulen, moties en stemuitslagen) als open data maakt het mogelijk dat derden met de raadsinformatie toepassingen maken die de raadsinformatie op nieuwe innovatieve wijzen toegankelijk maken en daarmee de lokale democratie versterken. Een ander voorbeeld is Open Spending dat de begrotingen van gemeenten vergelijkt. Concreet willen we in 2018 stappen zetten met het traject open raadsinformatie om de burger meer informatie te geven over het politieke proces.

Er is een toenemende vraag naar digitaal samenwerken tussen gemeenten en andere partners, zowel in het sociaal domein als voor het implementeren van de nieuwe omgevingswet. Hiervoor zetten wij digitale samenwerkingsomgevingen in. Dit draagt bij aan een moderne en efficiënte werkplek voor onze medewerkers.

Voor de Digitale Agenda 2020 en digitaal samenwerken is in de voorjaarsnota een aanvullend incidenteel bedrag van €300.000,- vrijgemaakt. De bestemming hiervan wordt in het najaar 2017 verder uitgewerkt in een uitvoeringsagenda.

De organisatieontwikkeling vraagt om een aanpassing van de informatiehuishouding van de kernorganisatie. Ook de samenwerking tussen het Buurtplein en het Zorgplein vraagt om aanpassing van de informatie-uitwisseling. De samenwerking met verbonden partijen vraagt extra aandacht en is nodig voor het kunnen garanderen van goede dienstverlening aan onze klanten.

Daarnaast volgen wij de reguliere wettelijke ontwikkelingen voor de basisregistraties.

Ook wordt een traject gestart voor het opnieuw aanbesteden van de website.

Een erg belangrijk onderdeel is informatiebeveiliging en privacy. Wij worden geconfronteerd met toenemende beveiligingseisen voor onze digitale infrastructuur. Wij zullen actief de veiligheid van onze infrastructuur monitoren en dit door derden laten onderzoeken. Ook de invoering van de Europese privacywetgeving AVG en ons eigen privacy beleid vraagt veel extra aandacht in 2018. Voor het e-mailen worden beveiligde vormen van berichtenverkeer ingezet.

Overhead 2018

Aanleiding

Door een wijziging van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) moeten gemeenten met ingang van de begroting 2017 de inkomsten en uitgaven van overhead presenteren op een specifiek taakveld 0.4. In de begroting moeten we een 'apart overzicht' van de kosten van de overhead opnemen.

Onder overhead wordt verstaan alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.

Daarbij moet je denken aan:

- a. Salariskosten van leidinggevenden en medewerkers die niet of minimaal werken aan activiteiten/taken/producten (primaire) die zijn opgenomen in de begroting, zoals met name de afdelingen Control & Advies, Bedrijfsvoering en Services
- b. Huisvestingskosten voor het ambtelijk personeel, zoals o.a. rente en afschrijving van de panden, kosten van gas/water/elektra, schoonmaak, beveiliging en inrichting.
- c. ICT-kosten zoals rente en afschrijvingslasten en onderhoud van organisatie brede programmatuur en de kosten voor ICT-samenwerking waarvoor een bijdrage wordt ontvangen van de deelnemers zoals Oude IJsselstreek, Doesburg, Aalten en gemeenschappelijke regelingen als ODA, Regio Achterhoek.
- d. Facilitaire kosten zoals de reproductie, werkcafé, postverzending, kantoorartikelen etc.

Overzicht overhead 2018

	2018		2017	
	Inkomsten	Uitgaven	Inkomsten	Uitgaven
Facilitair	347.615	1.029.291	342.815	1.328.323
Huisvesting	535.931	2.634.267	220.389	2.579.564
ICT	4.850.159	6.460.931	4.729.863	6.225.534
Overig	1.585.498	627.615	0	483.928
Personeel	355.520	7.028.015	356.086	8.396.568
Totaal	7.674.723	17.780.119	5.649.153	19.013.917

Per saldo zijn de uitgaven van onze overhead circa € 17,8 miljoen. Afgezet tegen een begrotingstotaal (totale lasten) van € 213,7 miljoen is dit 8,3%. In de begroting 2017 was dit percentage 8,8%.

De wijziging van de bedragen hebben met name betrekking door het op afstand plaatsen van de afdeling Buha. Door de ingezette ontwikkeling in gD2020 waarbij meer taken op afstand worden gezet, zal de verdeling van deze overheadkosten uiteindelijk nog veranderen.

De kosten voor overhead maken deel uit van onze zogenaamde apparaatskosten. Deze ontwikkelingen dragen bij tot het verlagen van de apparaatskosten van € 630 naar € 553 per inwoner (zie indicatoren programma 0, pagina 7). Daarnaast zijn de kosten voor inhuur van personeel afgenomen en de inkomsten voor werkzaamheden die we voor derden verrichten toegenomen.

We gaan aansluiten bij de landelijke benchmark, zoals Vensters voor Bedrijfsvoering en de Facilitaire Kengetallen Gemeenten (FKG), die de Europese NEN-norm 15221 hanteert.

Dat betekent een nieuwe ordening in de werkbudgetten en het toerekenen van het ondersteunende personeel aan de te leveren diensten. Deze uitkomsten geven meer inzicht in de overhead en daarnaast zijn deze gegevens van belang voor de onderbouwing van de leges en heffingen. De uitkomsten hiervan zullen worden meegenomen bij de kadernota 2018.

Paragraaf 6 - Grondbeleid

Deze paragraaf beschrijft de visie van de gemeente op het grondbeleid in relatie tot de doelstellingen die in de begroting zijn opgenomen, de wijze waarop het grondbeleid ten uitvoer wordt gebracht en de prognose van resultaten van grondexploitaties, eventuele winstneming en verloop van reserves.

1. Beleid

De gemeente Doetinchem voert sinds medio 2011 een passief grondbeleid. In het kort betekent dit dat de gemeente de regierol voert binnen de gestelde doelen van de ruimtelijke ordening. Nieuwe initiatieven voor woningbouw en bedrijfsterreinen laten we zoveel mogelijk over aan de markt en de gemeente heeft een faciliterende rol.

Voor onze lopende grondexploitaties (BIE's) hebben we wel een actieve rol, die gericht is op het afronden van deze projecten. In principe starten we geen nieuwe grondexploitatieprojecten meer op, tenzij daar zwaarwegende argumenten voor zijn.

We zien een verschuiving tussen het soort projecten. De 'klassieke' grondexploitatieprojecten (van aankoop grond tot verkoop bouwkvavels) maken plaats voor steeds meer binnenstedelijke (transformatie)opgaven. Waarbij vaak sprake is van functieverandering dan wel grootschalige revitaliseringsopgaven. Dat kan gaan om bedrijventerreinen, winkelcentra en herstructurering van of naar woongebieden.

Het [Meerjaren Perspectief Grondexploitaties \(MPG\)](#) is het basisdocument. Dit document is door de raad vastgesteld op 8 juni 2017. Het MPG bevat de uitgangspunten, het programma, de resultaten, de financiën en de risico's van de lopende grondexploitaties. Deze gegevens vormen de basis voor de begroting 2018. Hieronder geven we in het kort de hoofdpunten uit de MPG weer.

De beleidskaders voor het MPG komen uit de Structuurvisie Doetinchem 2035, Woonvisie 2013, de Regionale Woonagenda 2015-2025, de Herziene woningbouwstrategie 2015, het Regionaal Programma Bedrijventerreinen 2017 (in voorbereiding), de Detailhandelsnota 2013 en de visie op de binnenstad 'Doetinchem: Hoofdstad van de Achterhoek'.

2. Wat willen we bereiken?

a. Grondverkoop

Woningbouw

De nieuwbouw tot 2025 moeten we Achterhoek breed – maar ook in Doetinchem – verder beperken. Daarnaast bestaat er veel aandacht voor het handhaven van de kwaliteit van de bestaande woningvoorraad. De strategie van saneren, herprogrammeren en faseren uit de Taskforce zetten we voort. Dit heeft geleid tot het vaststellen van de Herziene Woningbouw Strategie eind 2015.

In de gemeentelijke grondexploitaties is voor de jaren 2017 en 2018 een verkoop geprognoseerd van ca. 177 woningen. Deze aantallen zijn gebaseerd op enerzijds de aantrekkende woningmarkt in Doetinchem en anderzijds contractuele afspraken met marktpartijen over afname van grond. We houden rekening met het risico dat er toch een vertraging in de uitgifte van bouwkvavels optreedt. Als achtervang hebben we een risicoreservering (faseringsrisico) beschikbaar om bij tegenvallende verkopen een langere fasering financieel op te kunnen vangen.

Bedrijventerreinen

De vier West Achterhoekse gemeenten ontwikkelen gezamenlijk het A18 Bedrijvenpark. Het gebied van circa 70 ha. is speciaal bedoeld voor grote bedrijfspercelen en de vestiging van milieuhinderlijke bedrijven. Voor de eerste fase (zuidelijk deel) staat ca. 34 ha. grond in de verkoop. De geraamde uitgifte is begin 2017 bijgesteld van 4 ha. naar ca. 3 ha. per jaar. Ook al merken we momenteel een lichte toename in de belangstelling voor bedrijvkvavels op dit bedrijventerrein, we hebben nog steeds te maken met een overcapaciteit van bedrijventerreinen in de regio. Tussen de gemeenten van de West Achterhoek vindt overleg plaats hoe hier mee om te gaan.

b. Toekomstig resultaat grondportefeuille

De totale gemeentelijke grondportefeuille sluit met een geraamd negatief exploitatietekort van in totaal ca. € 14,9 miljoen (contantewaarde, inclusief 2de fase A18 Bedrijvenpark). Ten opzichte van vorig jaar betekent dit per saldo een resultaatverbetering van ca. € 0,3 miljoen. Deze lichte verbetering van het geprognosticeerde resultaat is met name veroorzaakt door de lagere rente toerekening (BBV-voorschriften) en toenemende verkopen. Voor verlieslijdende grondexploitaties zijn voorzieningen getroffen en daarmee zijn de te verwachte tekorten financieel afgedekt.

c. Risico's grondexploitaties toekomstbestendig

We hebben de risico's van onze grondexploitaties toekomstbestendig en beheersbaar gemaakt. Voor de woningbouw hadden we dat al eerder gedaan door middel van het berekenen van sanerings-, herprogrammerings en faseringsrisico's. Voor het A18 Bedrijvenpark hebben de vier raden van de deelnemende gemeenten beheersmaatregelen vastgesteld om het bedrijventerrein toekomstbestendig te maken en de risico's te beheersen. Het noordelijk deel is formeel gezien nu in exploitatie genomen. Het komende jaar verwachten we met aanvullende voorstellen te komen voor de toekomst van het noordelijk deel van het A18 Bedrijventerrein in relatie tot de regionale opgave om de overcapaciteit aan bedrijventerreinen terug te dringen.

Voor de risicobeheersing verwijzen we naar onderstaande toelichting op het weerstandvermogen.

3. Wat gaan we daarvoor doen?

Het moge duidelijk zijn dat de verkoopacties voor de gemeentelijke kavels centraal staan. Maar ook de reductie van de planvoorraad om overcapaciteit en leegstand in de toekomst te voorkomen. Binnen verschillende bestemmingsplannen is inmiddels voorzienbaarheid opgelegd. Daarmee krijgen we op termijn het stuur weer in handen zodat we niet langer overvallen worden door latente bouw mogelijkheden die planologisch al mogelijk bleken te zijn.

Beschikbare financiën voor de begroting 2018

Om te bereiken wat we willen, hebben we de volgende financiële middelen beschikbaar. In de meerjarenbegroting 2016-2018 is € 9 miljoen beschikbaar voor reductie van de planvoorraad woningbouw, zie het voorstel 'Herziene woningbouwstrategie 2015'. Hiervan is € 5,4 miljoen ingezet of al pre-contractueel vastgelegd. Omdat een deel van de te volgen strategie inmiddels achterhaald en niet meer uitvoerbaar is en een aantal strategieën minder hebben gekost dan aanvankelijk geraamd, is met het vaststellen van de Voorjaarsnota 2017 besloten een bedrag van € 1,1 miljoen van de € 9 miljoen terug te laten vloeien naar de Algemene Reserve. Het resterende bedrag ad € 2,5 miljoen blijft beschikbaar om indien nodig strategieën met betrekking tot de reductie van woningen nader uit te werken.

De verstrekte kredieten vormen de basis voor de begroting. Voor het jaar 2018 verwachten we in totaal € 8,4 miljoen aan investeringen te doen (met name bouw- en woonrijp maken, rente- en plankosten). Daar tegenover staat een opbrengst van circa € 9,6 miljoen in 2018, zijnde € 5,6 miljoen aan grondverkoop woningbouw, € 3,8 miljoen aan verkoop bedrijventerreinen en circa € 0,2 miljoen aan overige te ontvangen bijdragen.

4. Weerstandsvermogen

Voor de verwachte verliezen en de risico's op de grondexploitaties hebben we de volgende financiële buffers opgebouwd:

- de voorzieningen voor verwachte verliezen
- de algemene reserve voor o.a. risico's in de grondexploitatie.

Voorzieningen voor verwachte verliezen

Voor elk verwacht verlies van een grondexploitatie wordt een voorziening getroffen. In totaal is er een saldo van € 15,6 miljoen beschikbaar. Als de uitgangpunten ongewijzigd blijven en de rente (2,55%) is bijgeschreven, kunnen we het verwachte verlies van € 19,5 miljoen op eindwaarde opvangen. Dit bedrag is inclusief het 65% aandeel van andere gemeenten voor het A18 Bedrijvenpark (eerste en tweede fase).

Reserve voor de risico's

Gebiedsontwikkelingen kennen een lange looptijd. De risico's doen zich niet direct voor en liggen in de toekomst. De reserve bouwgrondexploitatie per 1-1-2017 bedroeg € 9,3 miljoen. En deze reserve is opgeheven en toegevoegd aan de algemene reserve. Conform eerdere besluiten zullen de geraamde toevoegingen aan de reserve grondexploitaties worden toegevoegd aan de algemene reserve. Voor het totale weerstandsvermogen verwijzen we naar de toelichting op het weerstandsvermogen.

Hieronder beschouwen we het totaal van de risico's voor de grondexploitaties die zijn opgenomen in het MPG 2017.

In totaal hebben we een bedrag van ca. € 10,2 miljoen (jaar 2025) nodig om de te verwachte risico's op te kunnen vangen. Hieronder beschouwen we uit welke risico componenten dit is opgebouwd:

- € 3,7 miljoen risicokaarten per project

Op basis van de projectkaarten is dit bedrag benodigd om de project specifieke risico's op te vangen. Het totaal van de projectrisico's neemt ten opzichte van vorig jaar met € 0,6 miljoen toe. Deze toename is met name een gevolg van de tweede fase A18 Bedrijvenpark.

- € 2,7 miljoen overall Faseringrisico woningbouw

De gemeentelijke projecten hebben een omvang van in totaal 523 woningen, waarvan 330 woningen in het goedkope- tot middensegment (<€ 60.000 per kavel) en 193 in het duurdere segment (> € 60.000 per kavel). In de projecten zijn naar verwachting in 2023 alle gronden verkocht. Maar in het 'overall' faseringrisico gaan we uit van 2035 en houden 8 dure kavels en 40 betaalbare kavels per jaar aan. Echter, voor het jaar 2017 houden we een hoger aantal dure kavels aan vanwege het grote aantal opties. We gaan er hierbij van uit dat 40% van de opties wordt gelicht. Daardoor daalt het risico t.o.v. vorig jaar met circa € 1,3 miljoen

- € 1 miljoen overall afzetrisico woningbouw

Uitgangspunt is dat we uiteindelijk alle woningbouwkavels verkopen, echter het is niet uit te sluiten dat een deel onverkocht blijft.

- € 1,6 miljoen herprogrammeringsrisico

Met het terugtrekken van ontwikkelaar KWP uit de grondexploitatie Iseldoks hebben we bij de besluitvorming van 'Toekomst Iseldoks' een overall risico van € 2 miljoen aangehouden voor verdere afwaardering van de grondopbrengst. In 2014 is naar aanleiding van de afwikkeling van de bouwclaim 'Wijnbergen het Oosten' een bedrag van € 0,36 miljoen verwerkt.

- € 0,3 miljoen overige risico's

Dit betreft de grondverkoop van Holterhoek als een van de dekkingsmiddelen voor de herinrichting van het stadsfront (april 2015). Deze verkoop moet nog geschieden. Voor het project Wijnbergen Midden Westen is een bedrag voor de toekomstige niet-verhaalbare plan- en beheerskosten opgenomen van € 100.000.

- € 0,9 miljoen risico A18 Bedrijvenpark

Dit betreft het risico van een eventuele sanering van de tweede fase, ook in relatie tot de risicokaart per project.

Paragraaf 7 – Verbonden partijen

Het begrip verbonden partij is vastgelegd in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). Het BBV omschrijft een verbonden partij als een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft. Van een financieel belang is sprake indien aan de verbonden partij een bedrag beschikbaar is gesteld dat niet verhaalbaar is wanneer de partij failliet gaat of wanneer de gemeente aansprakelijk is voor een bepaald bedrag in de situatie dat de verbonden partij zijn verplichtingen jegens derden niet nakomt. Van een bestuurlijk belang is sprake indien een wethouder, raadslid of ambtenaar van de gemeente namens de gemeente plaatsneemt in het bestuur van de verbonden partij of namens de gemeente stemt in bijvoorbeeld een aandeelhoudersvergadering.

De afgelopen jaren laat de gemeente steeds vaker taken uitvoeren via verbonden partijen. Denk bijvoorbeeld aan Sportcentrum Rozengarde B.V., Buurtplein B.V., Laborijn en BUHA B.V. Er kunnen verschillende motieven voor deelname in een verbonden partij aanwezig zijn:

- Efficiencyvoordelen: kostenvoordeel door samenwerking met anderen.
- Risicospreiding: het delen van (financiële) risico's met andere partijen.
- Kennisvoordeel: gebruik maken van elkaars kennis en expertise.
- Bestuurlijke kracht en effectiviteit: deelnemers staan samen sterker.
- Visie op de organisatie: het past in een kernorganisatie met uitvoeringsorganisaties.

Het is van belang dat de (beleid)doelstellingen die de gemeente heeft mede via de verbonden partijen worden gerealiseerd. De gemeente houdt immers de uiteindelijke verantwoordelijkheid voor het realiseren van de beoogde doelstellingen van de programma's in de begroting. In de programma's is aangegeven welke bijdrage een verbonden partij hieraan levert. Er zal telkens moeten worden beoordeeld of een taak wordt uitgevoerd zoals de gemeente dat voor ogen staat en of er voldoende inhoudelijk en financieel toezicht is op het uitvoeren van deze taak.

Toezicht en sturing verbonden partijen: de praktijk

De gemeente heeft diverse soorten verbonden partijen. Zo neemt de gemeente samen met andere gemeenten deel in verschillende gemeenschappelijke regelingen en een coöperatie. Ook is de gemeente aandeelhouder, soms voor 100%, van diverse besloten en een naamloze vennootschappen. De gemeente heeft een driedelige relatie met deze verbonden partijen en geeft hiermee invulling aan toezicht en sturing hierop:

1. Zij is eigenaar van diverse naamloze en besloten vennootschappen doordat ze een bepaald percentage van de aandelen in bezit heeft. O.a. Vitens, BNG en Alliander.
2. Zij verstrekt een opdracht of subsidie aan de verbonden partij voor de uitvoering van bepaalde nader omschreven activiteiten. Dit komt in Doetinchem alleen voor in combinatie met punt 1). Het betreffen Amphion, Buha, Buurtplein en sportcentrum Rozengarde.
3. Er is een taak overgedragen aan een gemeenschappelijke regeling ten gevolge waarvan de gemeente zitting heeft in het algemeen en dagelijks bestuur. De regeling wordt gefinancierd via een afdracht vanuit de gemeente. Dit zijn Laborijn, GGD, ECAL, ODA, VNOG en Regio Achterhoek.

Bij Amphion, Buurtplein en Rozengarde is het van belang de verschillende relaties met de verbonden partij duidelijk van elkaar te (onder)scheiden. De gemeente zal als eigenaar van een naamloze of besloten vennootschap vooral het belang van die vennootschap in het oog moeten houden. Als opdrachtgever of subsidieverstrekker aan een naamloze of besloten vennootschap zal de gemeente vooral haar eigen belangen moeten dienen.

Verantwoording en controle

Afhankelijk van de relatie met verbonden partijen wordt als volgt invulling gegeven aan verantwoording en controle.

1. Eigenaar

Vanuit de rol van eigenaar geven we onder andere invulling aan verantwoording en controle door uitoefening van de volgende bevoegdheden:

- We zijn (al dan niet met andere aandeelhouders) bevoegd de directeur te benoemen, tenzij er een raad van commissarissen is ingesteld aan wie deze bevoegdheid toekomt.
- De jaarstukken en de begroting behoeven de goedkeuring van de eigenaar.
- Investerings met een zekere financiële omvang behoeven de goedkeuring.
- We beslissen mee over een eventueel overschot (dividend).

2. Opdrachtgever of subsidieverstrekker

- Er wordt een opdrachtovereenkomst gesloten of een subsidiebeschikking afgegeven met daarin omschreven wat de verbonden partij tegen welk tarief gaat doen (het wat bepaalt de gemeente, het hoe de verbonden partij).
- We voeren periodiek een voortgangsgesprek met de verbonden partij over de voortgang van de door deze partij te leveren prestaties. Hierover vindt verslaglegging plaats.
- De uitkomst van de voortgangsgesprekken kunnen aanleiding zijn tot aanpassing van de overeenkomst of subsidiebeschikking.

3. Overdracht taak aan gemeenschappelijke regelingen

- Bestuurders van de gemeente zijn vertegenwoordigd in het algemeen en/of dagelijks bestuur van de regeling en hebben in die hoedanigheid zeggenschap over de koers van de regeling.
- De raad moet een zienswijze geven over de begroting en ook voorafgaand hieraan over de beleidsuitgangspunten van deze begroting.
- De jaarrekening wordt tijdig (voorafgaand aan de begroting van een volgend jaar) ter kennisname aan de gemeente gestuurd.

Risicobeheersing

Net als de gemeente dient ook een verbonden partij te beschikken over weerstandsvermogen om financiële tegenvallers op te vangen. Het opbouwen van een dergelijk vermogen is bovenal een taak van de betreffende verbonden partij. Duidelijk moge zijn dat daar waar de gemeente, via afdracht, subsidie of opdrachtverstrekking, de financiële omvang van de verbonden partij bepaalt, zij ook een verantwoordelijkheid heeft bij het bepalen en in stand houden van het weerstandsvermogen. De beoordeling van de prestaties van een verbonden partij vindt plaats in het regulier overleg met de partij (waarbij verslaglegging plaatsvindt) en aan de hand van rapportages in kader van begroting en verantwoording. Wanneer blijkt dat er een risico ontstaat zal dit in deze paragraaf expliciet benoemd worden en meegenomen worden in hoofdstuk 3, paragraaf 2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Vanaf 2018 hanteren we uniforme spelregels voor het weerstandsvermogen en bestemmingsreserves van de gemeentelijke BV's, NV en gesubsidieerde contractinstellingen. De spelregels gelden ook voor de gemeentelijke organisatie en luiden als volgt:

- In de begroting van de instelling wordt een analyse van het weerstandsvermogen opgenomen over de komende vier jaren. Daarin worden de belangrijkste financiële risico's en de weerstandscapaciteit gekwantificeerd.
- De verhouding tussen de financiële risico's en de beschikbare weerstandscapaciteit wordt uitgedrukt in een ratio voor het weerstandsvermogen. Voor de ratio geldt dat de ondernorm 0,8 en de bovennorm 1,2 bedraagt. Beneden de ondernorm dienen maatregelen te worden genomen om de weerstandscapaciteit aan te vullen en/of de risico's te beperken. Boven de norm geeft ruimte om de weerstandscapaciteit in te zetten voor andere doeleinden. Het kan leiden tot aanpassing van de gemeentelijke bijdrage.
- De bestemmingsreserves en (egalisatie-) voorzieningen zijn onderbouwd door een actueel plan dat in de begroting van de verbonden partij is opgenomen of als bijlage eraan wordt toegevoegd.
- Voor de activiteiten en budgetten waarvoor al bestemmingsreserves of (egalisatie-) voorzieningen zijn getroffen worden geen reserveringen gedaan in de algemene reserve. De bestemmingsreserves en voorzieningen dienen zo nodig als risicobuffer.

Overzicht van verbonden partijen

In onderstaand overzicht staan de verbonden partijen opgenomen met de belangrijkste gegevens zoals deze vereist zijn in het BBV. Er wordt verwezen naar een programma waarin wordt toegelicht op welke wijze de partij bijdraagt aan onze doelstellingen. De kolommen onder rekening 2016 zijn gevuld vanuit de jaarrekeningen van de verbonden partijen. Het aandeel in % toont onze bijdrage ten opzichte van alle deelnemende partijen. In de kolommen bij de begroting 2018 is de bijdrage gD opgenomen of de dividendopbrengst (BNG, Alliander en Vitens) geraamd. De boekwaarde betreft de deelneming in de verbonden partij.

Verbonden partij	Programma	rekening 2016				begroting 2018 gD	
		resultaat	Vreemd vermogen	Eigen vermogen	Aandeel In %	bijdrage / dividend	Boekwaarde
Gemeenschappelijke regelingen							
Regio Achterhoek (bestuurlijke samenwerking)	0	34.000	10.952.000	2.009.000	19%	270.000	0
Gevestigd te Doetinchem							
Euregio (bestuurlijke samenwerking)	0	1.307.696	35.629.718	1.307.696	1,7%	16.480	0
Gevestigd te Gronau (Dld)							
VNOG Noord- en Oost-Gld (veiligheid/brandweer)	1	-212.000	45.692.000	1.386.000	8%	3.110.000	0
Gevestigd te Apeldoorn							
ECAL (erfgoedcentr.Achterhoek/Liemers)	5	-35.000	920.000	94.000	14%	182.000	0
Gevestigd te Doetinchem							
Laborijn (2015 sociale werkvoorziening, vanaf 2016 sociale werkvoorziening, BUIG, re- integratie en uitvoering)	6	342.000	11.670.000	6.533.000	49%	30.331.000	0
Gevestigd te Doetinchem							
GGD Noord –en Oost-Gld Gevestigd te Apeldoorn	6	-53.000	3.565.000	2.825.000	7%	772.000	0
ODA (omgevingsdienst Achterhoek)	7	400.000	798.000	949.000	12%	796.000	0
Gevestigd te Hengelo							
Vennootschappen							
NV. Bank Nederlandse gemeenten Gevestigd te Den Haag	0	396.000.000	149.514.000.000	4.486.000.000	0,11%	82.000	156.858
NV. Alliander (netwerkbedrijf energieleidingen)	0	282.000.000	3.871.000.000	3.864.000.000	0,58%	564.000	49.068
Gevestigd te Arnhem							
Vitens NV (drinkwaterbedrijf)	0	48.500.000	1.249.200.000	489.100.000	1,0%	110.000	58.722
Gevestigd te Utrecht							
Amphion NV Schouwburg in Doetinchem	5	56.000	2.615.000	465.000	89%	808.000	257.000
Sportcentrum Rozengarde BV Gevestigd te Doetinchem	5	270.000	4.673.000	1.163.000	100%	1.158.000	0
Buurtplein BV (uitvoeringorganisatie soc. domein)	6	38.793	2.272.000	1.016.000	100%	7.062.000	0
Gevestigd te Doetinchem							
GEM Intermeco BV betreft 2015 (projectorganisatie Iseldoks I)	8	0	2.138.000	5.557.060	50%	0	9.000
Gevestigd te Doetinchem							
Buha 3.0 BV (uitv.org. beheer openbare ruimte)	divers	0	0	0	100%	20.275.000	1.000
Gevestigd te Doetinchem							
Coöperaties							
Coöperatieve Achterhoekse Groene Energimaatschappij U.A.	7	-116.000	282.000	127.000	18,8%	0	0
Gevestigd te Winterswijk							

Deel 4 – Financiële begroting

Beleidskaders en uitgangspunten voor de financiën in de begroting

Hieronder worden de beleidskaders en de uitgangspunten opgesomd die we hanteren voor de financiën in onze gemeentebegroting.

Beleidskaders

Belangrijkste rijksregelingen:

- Gemeentewet
- Besluit begroting en verantwoording voor provincies en gemeenten (BBV)

Belangrijkste gemeentelijke regelingen:

- Financiële verordening gemeente Doetinchem 2017
- Verordening onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid gemeente Doetinchem 2017
- Treasurystatuut gemeente Doetinchem 2017

Algemene begrotingsprincipes

We hanteren we de volgende begrotingsprincipes:

- Het financieel beleid wordt ondersteund door een begrotingsdiscipline waarbij:
 - o structurele tegenvallers direct worden gecompenseerd met structurele ombuigingen.
 - o structurele meevallers als voordeel worden ingeboekt in de begroting en daarmee gebruikt als invulling van heroverweging van bestaand beleid.
 - o incidentele meevallers ten gunste van de algemene reserve worden gebracht.
 - o incidentele tegenvallers opgevangen worden binnen bestaande budgetten.
- In de begroting van het voorliggende jaar worden de nog te realiseren ombuigingen opgenomen binnen de taakvelden van de programma's.

Groei aantal inwoners en woonruimten per 1 januari

	2018	2019	2020	2021	Totaal
Groei woningen	150	125	125	125	525
Groei inwoners	75	0	0	0	75

De demografische prognoses voor de groei van het aantal inwoners is vertaald in het provinciaal woningbouwprogramma en de regionale woonvisie. Volgens deze prognoses blijft het aantal inwoners vanaf 2019 ongeveer gelijk. In de verdere toekomst zal naar verwachting het inwonertal afnemen. Voor 2018 wordt uitgegaan van een groei van het aantal woningen met 150. Voor de jaren daarna 125 per jaar (verdunding van huishoudens). De prognoses waarop de aannames zijn gebaseerd zijn al enkele jaren oud. Nieuwe betrouwbare prognoses worden in het najaar 2017 verwacht. Op basis van die prognoses vindt in de loop van 2018 wellicht een bijstelling plaats. Het aantal woningen en inwoners is een belangrijke basis voor de berekeningen van ramingen van Algemene uitkering en OZB.

Loon- en prijsontwikkelingen

In onderstaand overzicht leest u het percentage voor loon- en prijscompensatie dat in het financieel meerjarenperspectief van de begroting 2018 is opgenomen.

	2018	2019	2020	2021
% Aanpassing voor loon- en prijsontwikkelingen	1,4%	1,7%	1,6%	1,7%

De loon- en prijsontwikkelingen baseren we op de prijsontwikkeling van het Bruto Binnenlands Product (pBBP) in de algemene uitkering van het Gemeentefonds, zoals die worden vermeld in de meicirculaire van het jaar vóór het begrotingsjaar. Het budget voegen we toe aan de stelpost voor loon- en prijsontwikkelingen. De indexering van loon- en prijsgevoelige budgetten in 2018 wordt ten laste van deze stelpost gebracht. De omvang van de stelpost beweegt hierdoor mee met de geraamde prijsontwikkelingen in de algemene uitkering. De compensatie voor loon- en prijsontwikkelingen kan afwijken van de gemiddelde inflatieontwikkeling. Deze afwijking is voor rekening en risico van de budgethouder.

Jaarlijks voegen we € 300.000 structureel (cumulatief) aan de stelpost toe. Hieruit dekken we de loon- en prijsontwikkelingen die niet passen binnen de compensatie in de algemene uitkering,

volumeontwikkelingen (areaaluitbreiding), extra kosten uit (budget-)contracten en overige tariefsaanpassingen.

Voor de uitgavenbudgetten in het sociaal domein die gedekt worden via specifieke en integratie-uitkeringen geldt het uitgangspunt dat de uitgaven gelijk zijn aan de inkomsten.

Eind 2016 hebben de Achterhoekse gemeenten nieuwe afspraken gemaakt over de indexering van de gemeenschappelijke regelingen. Als norm voor de indexering van de inwonersbijdrage gebruiken we de prijsontwikkeling van het bruto binnenlands product (BBP) die het rijk noemt in de septembercirculaire voor de algemene uitkering in het Gemeentefonds. Voor de begroting 2018 van de gemeenschappelijke regelingen hanteren we het indexpercentage dat in de septembercirculaire 2016 wordt genoemd voor het jaar 2018.

Ontwikkeling lokale heffingen

De gemeentelijke tarieven van belastingen, heffingen en leges zijn gekoppeld aan het percentage van de loon- en prijsontwikkelingen. Voor de begroting 2018 geldt dus 1,4% stijging. Voor nadere informatie over de lokale heffingen verwijzen we u naar hoofdstuk 3, paragraaf 1 Lokale heffingen.

Rekenrente voor financiering

De rekenrente in de begroting is gebaseerd op het gemiddelde rentepercentage dat wij betalen voor onze opgenomen geldleningen. Deze rente wordt door een omslagsystematiek toegerekend aan de taakvelden in de programma's. Voor 2018 is deze rente berekend op 2,7%.

Aan alle investeringen wordt omslagrente toegerekend. Dit, met uitzondering van de grondexploitatie waarvoor het BBV een specifieke berekeningswijze voorschrijft. Hierbij wordt verondersteld dat een deel wordt gefinancierd met eigen vermogen waarvoor geen rente verschuldigd is. Het percentage voor de grondexploitatie is berekend op 2,20%.

Voor de berekening van tarieven voor rioleringen wordt over investeringen gerekend met 4%. Hiervoor berekenen we jaarlijks het gemiddelde rentepercentage dat de BNG de laatste 20 jaar hanteerde voor een lening met een looptijd van 20 jaar lineair.

Reserves en voorzieningen

In de begroting is een overzicht van reserves en voorzieningen opgenomen. In dit overzicht worden vier categorieën van reserves onderscheiden waarbij de volgende uitgangspunten voor rentetoevoeging gelden:

- a) Aan de algemene reserves voegen we rente toe conform het renteomslagpercentage
- b) Aan reserves voor onderhoud voegen we rente toe conform de prijsontwikkeling bbp. Voor de begroting 2018 hanteren we het percentage uit de Septembercirculaire gemeentefonds 2016.
- c) Aan reserves voor dekking van (kapitaal)lasten voegen we rente conform het renteomslagpercentage
- d) Aan overige bestemmingsreserves voegen we geen rente toe

Voor nadere informatie over de rekenrente verwijzen we u naar hoofdstuk 3, paragraaf 4 Financiering.

Overhead in de kostprijsberekening

Voor het doorbelasten van overhead is gekozen voor een opslagmethode op de loonkosten. Hierbij wordt onderscheid gemaakt in de binnendienst en buitendienst medewerkers, waarbij een opslag wordt gehanteerd van 20% en 45%. Ook worden rechtstreekse kosten van de overhead direct toegerekend aan het eindproduct.

Toelichting op de financiële positie

In hoofdstuk 2 bent u geïnformeerd over onze financiële positie. Deze bestaat uit twee onderdelen:

1. Het financieel meerjarenperspectief 2017-2012
2. Het weerstandsvermogen van onze gemeente

Beide onderdelen worden hierna verder toelicht.

1. Het financieel meerjarenperspectief 2017-2021

Het financieel meerjarenperspectief 2017-2021 start met het structurele beginsaldo uit de begroting 2017. Dat passen we aan met nieuwe ontwikkelingen en beleidsvoorstellen (blok 1), eerdere bestuurlijke besluiten (blok 2), de mutaties van het rijk op het Gemeentefonds (blok 3) en wijzigingen in vervangingsinvesteringen en de kapitaallasten ervan (blok 4). Per blok geven we een korte toelichting op de mutaties die sinds de begroting 2017 hebben plaats gevonden. In onderstaand overzicht ziet u het financieel meerjarenperspectief opgebouwd uit de blokken.

Meerjarenperspectief Doetinchem (bedragen x € 1.000)	2017	2018	2019	2020	2021
Structurele beginsaldi van de begroting:	1.895	1.044	1.908	3.259	2.928
Structurele mutaties op de blokken:					
1. Nieuwe ontwikkelingen en beleid	0	0	0	0	0
2. Doorwerking eerdere bestuurlijke besluiten	-429	-462	990	30	-26
3. Gemeentefonds en loon- & prijsontwikkeling	-473	1.281	316	-407	-1.219
4. Vervangingsinvesteringen en vrijval kapitaallasten	51	45	45	45	0
Structureel resultaat begroting	1.044	1.908	3.259	2.928	1.683
Incidentele mutaties op de blokken:					
1. Nieuwe ontwikkelingen en beleid	0	-275	0	0	0
2. Doorwerking eerdere bestuurlijke besluiten	-5.103	-1.395	-2.340	-180	-120
Totaal resultaat begroting t.g.v./t.l.v. alg. reserve	-4.059	238	919	2.748	1.563

Blok 1 – Nieuwe ontwikkelingen en beleid

In dit blok vermelden we de financiële gevolgen van nieuwe ontwikkelingen en bestuurlijke keuzes in de begroting.

1. Nieuwe ontwikkelingen en beleid (bedragen x € 1.000)	2017	2018	2019	2020	2021
incidentele ontwikkelingen:					
Implementatiekosten Sportbedrijf		-175			
Regionaal Mediacentrum		-100			
Totaal incidenteel resultaat begroting	0	-275	0	0	0

In dit blok zijn twee nieuwe aanmeldingen verwerkt:

- Implementatiekosten Sportbedrijf in 2018 incidenteel € 175.000
- Regionaal Mediacentrum incidenteel nadeel in 2018 € 100.000

De aanmeldingen zijn toelicht in deel 2 Financiële positie gemeente Doetinchem.

Blok 2 – Doorwerking eerdere bestuurlijke besluiten

2. Doorwerking eerdere bestuurlijke besluiten (bedragen x € 1.000)	2017	2018	2019	2020	2021
Structurele ontwikkelingen:					
Structureel resultaat blok 1 Begroting 2017, blz. 36	-206	0	0	0	
Structureel resultaat blok 2 Begroting 2017, blz. 37	-223	1.047	1.060	30	-26
<i>Aanmeldingen uit de voorjaarsnota 2017:</i>					
4. Herbestemming Baptistenkapel			-70		
18. Basisregistratie (BAG) structureel maken		-60			
19. Toekomstbestendig maken parkeerproduct		-472			
20. Compensatie legesopbrengsten omgevingsvergunningen		-300			
<i>Aanmeldingen bestuurlijke monitor 2017 structurele gevolgen:</i>					
Wegvallen financieringsvoordeel hypotheeklen ambtenaren		-300			
Dekking overhead verzelfstandiging vm. afdeling W&I		-200			
BTW voor de Pol		-27			
Bijstellen dividend Alliander (zie aanmelding Monitor 2017)		-150			
Totaal structureel resultaat begroting	-429	-462	990	30	-26
Incidentele ontwikkelingen:					
Incidenteel resultaat blok 2 Begroting 2017, blz. 37	-3.730	-2.520	-2.000	0	
<i>Aanmeldingen uit de voorjaarsnota 2017:</i>					
1. Uitvoeringsagenda Doetinchemse agenda Toegankelijkheid		-20			
2. Regelarme bijstand (raadswerkgroep)		BN			
3. Cultuurbedrijf: omvorming, bedrijfsvoering en huisvesting		-1.000			
5. Toekomstbestendig maken dorpshart Wehl	-50	-200			
6. Verkoop bibliotheek	230				
7. Verkoop onroerend goed		2.000			
8. Opbrengst afkoop erfpacht Sité	398				
9. Brede inzet Duurzaamheidsfonds		BN			
10. Digitale dienstverlening gD2020, Landelijke digitale agenda		-300			
11. Bijdrage Omgevingsdienst Achterhoek (ODA)		-150			
12. Wachtgeldverplichtingen bestuurders		-110	-190	-180	-120
13. Special Olympics Nederlandse Spelen (SONS)		-20			
14. Vrijvallen deel reserve Herijking Woningbouwstrategie		1.100			
15. Aanvulling revolverend fonds voor startersleningen	BN				
16. Storting in revolverend fonds voor blijversleningen		BN			
17. Voorbereiden en uitvoeren Omgevingswet	-50	-150	-150		
Ombuigingstaakstelling culturele instellingen		-25			
Incidenteel resultaat monitor 2017 1)	-1.901				
Totaal incidenteel resultaat begroting	-5.103	-1.395	-2.340	-180	-120

1) Dit is het saldo van de monitor min het voordeel op de alg. uitkering van € 1.019.000 dat in blok 3 is opgenomen.

De saldi uit de begroting 2017 zijn overgenomen. Ook zijn de aanmeldingen voor nieuw beleid en ontwikkelingen uit de voorjaarsnota 2017 en de bestuurlijke monitor 2017 in dit blok opgenomen. Voor een toelichting erop verwijzen we naar de betreffende P&C documenten. Daarnaast voegen we twee aanmeldingen toe die het gevolg zijn van eerder genomen raadsbesluiten:

- Bijstellen inkomsten dividend structureel nadelig vanaf 2018 € 150.000
- Ombuigingstaakstelling culturele instellingen incidenteel nadeel in 2018 € 25.000

De aanmeldingen zijn toegelicht in deel 2 Financiële positie gemeente Doetinchem.

Blok 3 – Gemeentefonds

3. Gemeentefonds (bedragen x € 1.000)	2017	2018	2019	2020	2021
Structureel resultaat blok 3 begroting 2017, blz. 37	-1.492	240	-436	-558	
sept. 2016-, dec- 2016 en meicirculaire 2017 incl loon- en prijsontwikkeling toename volume ozb	1.019	1.041	752	151	-1.355 136
Totaal structureel resultaat begroting	-473	1.281	316	-407	-1.219

De saldi uit de begroting 2017 zijn overgenomen. En ook de financiële gevolgen van de september- en decembercirculaire 2016 en de meicirculaire 2017 van het gemeentefonds. Daarover is in de bestuurlijke monitor 2017 gerapporteerd en in de raadsmededelingen [2016-105](#), [2017-03](#) en [2017-74](#).

Blok 4 – Vervangingsinvesteringen en vrijval kapitaallasten

4. Vervangingsinvesteringen en vrijval kapitaallasten (bedragen x € 1.000)	2017	2018	2019	2020	2021
Structureel resultaat blok 4 begroting 2017, blz. 38	51	45	45	45	
Vrijval kapitaallasten					0
Vervangingsinvesteringen					0
Reservering vrijval investeringslasten onderwijs					0
Totaal structureel resultaat begroting	51	45	45	45	0

De saldi uit de begroting 2017 zijn overgenomen. Na de boedelscheiding met Buha worden in de tweede helft 2017 nieuwe berekeningen gemaakt van de vrijval kapitaallasten van de gemeentelijke organisatie. In afwachting daarvan worden de ramingen voor de jaarschijf 2021 op nul geraamd.

Algemene reserve

De algemene reserve is onderdeel van onze weerstandscapaciteit. Ze dient ter dekking van risico's waarvoor geen andere maatregelen of reserves zijn getroffen. Daarnaast worden de resultaten van de begroting of jaarrekening in de algemene reserve gemuteerd. In onderstaand overzicht ziet u het meerjarenperspectief voor de algemene reserve.

Nr.	Meerjarenprognose algemene reserve (bedragen x € 1.000)	2017	2018	2019	2020	2021
1	Stand 1 januari	14.584	21.440	22.443	24.154	27.759
2	rente	394	579	606	652	749
3	Saldi meerjarenperspectief 2017-2021	-4.059	238	919	2.748	1.563
4	Mutaties Grex op basis van MPG	11.064	186	186	206	165
5	Herziening reserves (raadsbesluit 8-6-2017)	385				
6	Jaarrekening 2016	-928				
	Totaal algemene reserve	21.440	22.443	24.154	27.759	30.237

1. De prognose start met de stand per 1 januari 2017 op basis van de jaarstukken 2016. Deze stand is vastgesteld in de raad van juli 2017.

2. We rekenen de omslagrente toe aan de algemene reserve. Door dat te doen maakt het niet uit of we met geld uit de algemene reserve financieren of het geld lenen. De rentekosten zijn in beide gevallen hetzelfde.

3. De saldi van het financieel meerjarenperspectief worden gemuteerd op de algemene reserve.

4. De reserve grondexploitatie per 1-1 2017 is circa € 9.333.000. In 2017 en volgende jaren worden de mutaties van de Meerjarenprognose Grondexploitatie 2017 opgenomen. In 2017 is dat € 1.731.000.

5. De reserves zijn herzien waarbij zoveel mogelijk reserves zijn toegevoegd aan de algemene reserve.

6. Het resultaat van de jaarrekening 2016 komt ten laste van de algemene reserve.

2. Het weerstandsvermogen van onze gemeente

In dit hoofdstuk geven we een uitgebreide analyse van ons weerstandsvermogen. We beschrijven de meest relevante financiële risico's. Een samenvatting leest u in deel 2 Financiële positie en paragraaf 2 Risicogestuurd werken en weerstandsvermogen.

Verhouding financiële risico's en weerstandscapaciteit: wat is ons weerstandsvermogen?

Het weerstandsvermogen geeft de verhouding weer tussen onze weerstandscapaciteit (algemene reserve en de stelpost onvoorziene uitgaven) en de financiële risico's. Die verhouding drukken we uit in de ratio van ons weerstandsvermogen. Is de ratio tussen de 0,8 en 1,2 dan beschikken we over voldoende buffer om risico's op te vangen zodat ze geen bedreiging vormen voor onze financiële positie. Beneden de ondernorm dienen maatregelen te worden genomen om de weerstandscapaciteit aan te vullen en/of de risico's te beperken. Boven de norm geeft ruimte om de weerstandscapaciteit in te zetten voor andere doeleinden. Bij de afwegingen hierover worden ook de solvabiliteit en onze schuldpositie betrokken.

Het is belangrijk dat raad en college voortdurend het open gesprek voeren over het weerstandsvermogen. Immers, een incidentele uitschieter buiten de onder- of bovennorm hoeft niet onmiddellijk te leiden tot maatregelen of geeft bestedingsruimte. Het gaat om de tendens van het weerstandsvermogen in relatie tot een gezonde financiële positie op langere termijn.

Overzicht risico's en weerstandscapaciteit

bedragen x € 1.000

nr	Risico's	2017	2018	2019	2020	2021
1	Grondexploitatie (incl. A18 Bedrijvenpark)	10.200	10.200	10.200	10.200	10.200
	Herijking woningbouwstrategie	5.400	BN	BN		
2	Sociaal domein incl. BUIG vangnetregeling	4.000	4.000	4.000	4.000	4.000
3	Garanties & geldleningen	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
4	Verbonden partijen	650	650	650	650	650
5	Subsidies van derden; GSO	500	500	500	500	500
6	Personele lasten/ overhead	1.500	1.500	1.500	1.500	1.500
7	Algemene uitkering GF	0	0	600	600	600
8	Lopende procedures	200	200	200	200	200
9	Omvorming instellingen naar Cultuurbedrijf			1.000		
10	Algemene basis AR onvoorziene risico's	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000
	Totaal gekwantificeerde risico's	25.450	20.050	21.650	20.650	20.650
	Weerstandscapaciteit	2017	2018	2019	2020	2021
	Algemene reserve per ultimo	21.440	22.443	24.154	27.759	30.237
	Spaarrisicoreserve herijking woningbouw	5.400	BN	BN		
	Stelpost incidentele onvoorziene uitgaven	80	80	80	80	80
	Totale beschikbare weerstandscapaciteit	26.920	22.523	24.234	27.839	30.317
	Ratio weerstandsvermogen	1,06	1,12	1,12	1,35	1,47

Belangrijkste financiële risico's op de beleidsterreinen begroting 2018

In deze paragraaf zijn een aantal belangrijke financiële risico's gekwantificeerd. Soms wordt daarbij verwezen naar afzonderlijke rapportages waarin analyses zijn gemaakt. In deze paragraaf worden alleen de risico's beschreven die moeten worden gedekt door de algemene reserve.

Een aantal risico's heeft een 'eigen dekking'

Voor een aantal activiteiten geldt dat er al bestemmingsreserves (bijv. Vastgoedfonds) of egalisatievoorzieningen (bijv. div. leges en heffingen) zijn getroffen. Deze kunnen ook als risicobuffer dienen. Voor belastingen en financieringsrisico's geldt dat de risico's hoofdzakelijk in rijksmaatregelen liggen die vooraf zijn aangekondigd en worden vertaald in de gemeentebegroting. Ook voor deze risico's worden geen reserveringen gerekend in de algemene reserve.

De raad heeft specifiek besloten tot de reservering voor de herijking woningbouw.

Bij de begroting 2016 heeft de raad besloten t/m 2019 € 9 miljoen beschikbaar te stellen als risicoreservering voor de herijking van onze woningbouwstrategie. Gegeven de ontwikkelingen in de woningbouw is dat bedrag in de voorjaarsnota 2017 terug gebracht met € 1,1 miljoen. Regionale afspraken kunnen impact hebben op de herijking. Op basis van de huidige inzichten achten we de buffer toereikend om de herijking te dekken.

1. Beleidsterrein/programma: Grondexploitaties
Doel/ Beleidskader: Het Meerjaren Perspectief Grondexploitaties (MPG) is het basisdocument. Dit document is door de raad vastgesteld op 8 juni 2017. Het MPG bevat de uitgangspunten, het programma, de resultaten, de financiën en de risico's van de lopende grondexploitaties. Deze gegevens vormen de basis voor de begroting 2018.
Financiële risico's en mogelijke beheersingsmaatregelen: Jaarlijks worden de grondexploitaties in het MPG geactualiseerd op basis van een uniforme systematiek. Daarbij worden de algemene overall risico's voor de grondportefeuille en de plan-specifieke risico's (risicokaart) en mogelijke maatregelen in beeld gebracht. Alle risico's worden zoveel mogelijk gekwantificeerd. De risico's bij de grondexploitaties worden opgevangen in de algemene reserve. Voor nadelige plansaldi in de grondexploitaties worden voorzieningen getroffen. Daarmee wordt het verwachte verlies direct verwerkt in het jaar van de actualisatie.
Overblijvende financiële risico's ten laste van de weerstandscapaciteit: In het MPG 2017 is een uitvoerige analyse van de risico's opgenomen. Met de daarvoor benodigde weerstandscapaciteit gedurende de komende jaren. Voor de risico's in de grondexploitatie rekenen we in de komende jaren € 10,2 miljoen weerstandscapaciteit in de algemene reserve.
2. Beleidsterrein/programma: Sociaal domein
Doel/ Beleidskader m.b.t. financiën in het sociaal domein: In het programma Sociaal domein blijven we binnen de begrotingskaders. Daarom is als beleidskader bepaald: We hanteren een zo ontschot mogelijk budget.
Financiële risico's en mogelijke beheersingsmaatregelen: Wijzigingen in het rijksbeleid die het werken met ontschotte budgetten onmogelijk maken door budgetten voor specifieke doeleinden aan te wijzen. Door de open einde regelingen binnen het sociaal domein (Wmo 2015, Jeugdwet, Participatiewet) bestaat de kans dat de begrote middelen ontoereikend zijn om de noodzakelijke kosten van ondersteuning te dekken uit de middelen die de gemeente van het Rijk ontvangt. Ondertussen nemen wij de nodige maatregelen om tot inzicht en beheersing van de budgetten te komen. Er wordt nu een analyse van de uitgaven uitgevoerd, met name in de jeugdzorg. Deze analyse moet inzicht verschaffen in de mogelijkheden voor verschuiving van 2e lijnszorg naar zorg in de 0e en 1e lijn. Bovendien moet het inzicht verschaffen op de vraag of het beschikbare rijksbudget voor de jeugdzorg past bij de zorgbehoefte in onze gemeente. Met andere woorden: is de uitkomst van het verdeelmodel passend voor Doetinchem. In zijn algemeenheid zorgt regionale samenwerking ook voor beheersing van de uitgaven. Tot slot is er speciaal voor het sociaal domein een controller binnen de organisatie aangewezen.

Overblijvende financiële risico's ten laste van de weerstandscapaciteit:

Gegeven de budgetomvang van het sociaal domein van ruim € 100 miljoen, de onzekerheden bij de zorginstellingen en de uitkeringen van het rijk rekenen we voor risico's in het sociaal domein totaal € 4 miljoen weerstandscapaciteit in de algemene reserve.

3. Beleidsterrein/programma: Verstrekken van leningen en garanties**Doel / Beleidskader:**

Maatschappelijke initiatieven ondersteunen of faciliteren door het verstrekken van een lening of garanties. De voorwaarden hiervoor zijn vastgelegd in artikel 17 van de Financiële verordening van gemeente Doetinchem.

Financiële risico's en mogelijke beheersingsmaatregelen:

Als onze portefeuille van verstrekte leningen en garanties niet beheersbaar is bestaat de kans dat een meer dan ingeschatte aanspraak wordt gedaan op ons weerstandsvermogen.

OF:

Als we teveel leningen en garanties verstrekken of deze verstrekken aan niet of minder kredietwaardige partijen, dan wordt de kans groter dat wij resp. ons geld niet terug krijgen of aan worden gesproken op de garantie.

OF:

Door onze portefeuille van verstrekte leningen en garanties te laten groeien, bestaat de kans dat de reservering hiervoor binnen ons weerstandsvermogen ook moet groeien.

Als de gemeente wordt aangesproken op een garantie of als een lening niet wordt terugbetaald, dan kost dat de gemeente geld:

- De geïnvesteerde tijd.
- De kosten van de lening of garantie als daar tegenover onvoldoende zekerheden staan.

Het bestuur tracht een juiste balans te vinden tussen de wens om maatschappelijke initiatieven te ondersteunen en de financiële houdbaarheid van onze lening- en garantieportefeuille. Daarom heeft de raad op 3 november 2016 nieuwe kaders gesteld.

Het ondersteunen van maatschappelijke initiatieven mag de financiële positie van de gemeente niet in gevaar brengen. Bij nieuw te verstrekken garanties en geldleningen maken we uitdrukkelijk de afweging tussen het maatschappelijk belang van het initiatief en het risicoprofiel dat ermee gepaard gaat. Om het risicoprofiel te bepalen, beoordelen we de kredietwaardigheid van de betrokkene en de getroffen risico-beperkende maatregelen zoals gekoppelde zekerheden in de vorm van bijvoorbeeld een hypotheekrecht voor de gemeente.

Jaarlijks maken we een actuele analyse van de risico's bij alle verstrekte leningen en garanties. Deze rapportage wordt gelijktijdig met de begroting voorgelegd aan de raad. De risicomatrix uit de rapportage is aan het einde van dit hoofdstuk opgenomen.

Overblijvende financiële risico's ten laste van de weerstandscapaciteit:

Op basis van de actuele risicoanalyse rekenen we voor risico's in de garanties en leningen € 1,0 miljoen weerstandscapaciteit in de algemene reserve.

4. Beleidsterrein/programma: Verbonden partijen**Doel / Beleidskader:**

In de programma's van de begroting en jaarstukken wordt beschreven wat de verbonden partijen bijdragen aan de gemeentelijke doelstellingen. In de paragraaf 'Verbonden partijen' wordt informatie opgenomen over sturing, verantwoording en risicobeheersing van elke verbonden partij.

Financiële risico's en mogelijke beheersingsmaatregelen:

De diversiteit van de verbonden partijen neemt toe, evenals het financiële en beleidsmatige gewicht ervan. Dit wordt nog eens versterkt door de decentralisaties in het sociale domein. Vaak is wel bekend hoeveel subsidie wordt verstrekt of hoe hoog de bijdrage aan de gemeenschappelijke regeling is, maar de financiële stabiliteit van de verbonden partijen en de mate waarin ze bijdragen aan de output of de beoogde maatschappelijke doelen, is niet altijd helder. Daarnaast zetten wij meerdere taken op afstand door activiteiten te organiseren in een overheids-BV.

<p>Met alle verbonden partijen zijn procedures vastgelegd en afspraken gemaakt over beleidskaders en het begroten en verantwoorden van activiteiten. Jaarlijks worden begrotingen voorgelegd waarop de gemeente een zienswijze kan indienen en de jaarstukken voor de verantwoording over een voorgaand jaar. Daarnaast bestaan er bestuurlijke en ambtelijke overlegstructuren die benut worden om de gemeente te informeren over de gang van zaken.</p> <p>Binnen onze gemeente zijn er geen verbonden partijen bekend met een verhoogd risicoprofiel. Wel is evident dat verbonden partijen in het sociaal domein risico's lopen die voortvloeien uit de ontwikkelingen die we bij dat beleidsterrein hebben beschreven.</p> <p>Overblijvende financiële risico's ten laste van de weerstandscapaciteit: De verbonden partijen beschikken zelf over reserves/ weerstandsvermogen. Bij de jaarlijkse begrotingsbehandeling wordt beoordeeld of deze voldoende zijn. De deelnemende gemeenten blijven uiteindelijk verantwoordelijk voor de resultaten. Gezien de beperkte invloed van de deelnemende gemeenten op het financieel beleid van de gemeenschappelijke regelingen vinden we het gewenst om € 250.000 beschikbaar te houden in de algemene reserve dat voor mogelijke risico's kan worden bestemd. Voor onze overheids-BV's geldt dat we volledig of groot-aandeelhouder zijn. Vanwege deze invloed en de aanwezige bedrijfsreserves rekenen wij niet met een aanvullend financieel risico in onze gemeentebegroting. Tenslotte hebben we aandelen in landelijke BV's. Ook daarvoor geldt dat we niet rekenen met financiële risico's. In verband met problemen in gebouwen van een verbonden partij achten wij het gewenst om daarvoor € 400.000 als risicobuffer achter de hand te houden in de algemene reserve. Voor risico's bij de verbonden partijen rekenen we totaal € 650.000 weerstandscapaciteit in de algemene reserve.</p> <p>Vanaf 2018 zetten we erop in dat onze overheids-BV's, -NV en de gesubsidieerde contractinstellingen hun weerstandsvermogen analyseren en verantwoorden volgens dezelfde spelregels die wij hanteren. In de paragraaf 7 Verbonden partijen beschrijven we deze toetsingscriteria.</p>
--

<p>5. Beleidsterrein/programma: Subsidies van derden/ GSO</p> <p>Doel / Beleidskader: Subsidieverleners stellen een controleprotocol op waarin afspraken met ons als subsidieontvanger worden vastgelegd. We sturen op maatregelen om de inhoudelijke en procedurele afspraken na te komen. Als we niet aan de voorwaarden voldoen moeten we de subsidies terugbetalen.</p> <p>Financiële risico's en mogelijke beheersingsmaatregelen: Een van de belangrijkste subsidies is GSO 4 Stadscontract met de provincie Gelderland. Het stadscontract telt 7 projecten: wijkwerk nieuwe stijl, therapiebad zwembad Rozengarde, bouwen rondom de basisschool in Noord, natuur in de stad, vitaal stadscentrum, stationsomgeving poort naar de Achterhoek en Iseldoks. De projecten moeten tijdig en in goed overleg met de provincie zijn afgerond. Wijkwerk nieuwe stijl, therapiebad zwembad Rozengarde en natuur in de stad zijn inmiddels definitief afgerekend met de provincie. De resterende projecten lopen nog c.q. moeten binnenkort worden verantwoord. Voor deze resterende projecten ontvangt de gemeente Doetinchem een provinciale subsidie van € 9.550.000. De subsidie is via voorschotten verstrekt en wordt afgestemd op de investeringen.</p> <p>Beheersingsmaatregelen Er wordt met de projectleiders van de diverse projecten periodiek overleg gevoerd over de stand van zaken. Ook met de provincie vindt periodiek overleg plaats over de voortgang. Daarnaast wordt er eenmaal per jaar bij de provincie een voortgangsrapportage ingediend. Deze dient periodiek te zijn voorzien van een goedkeurende verklaring van de accountant. Daar waar noodzakelijk wordt bijgestuurd.</p> <p>Overblijvende financiële risico's ten laste van de weerstandscapaciteit: Wanneer afspraken niet worden nagekomen kan de provincie de subsidie terugvorderen. Naar huidige inzichten voldoen we aan de afspraken en voorwaarden. Er zijn dan ook geen overblijvende risico's bekend. We verwachten de komende jaren nieuwe subsidies aan te boren voor</p>

gemeentelijke projecten. Gegeven de omvang van het totale subsidiebedrag en de veelheid aan subsidievoorwaarden, houden we € 0,5 miljoen in de algemene reserve beschikbaar voor mogelijke risico's bij dit onderwerp.

6. Beleidsterrein/programma: Personele lasten en overhead

Doel/ Beleidskader:

We beheersen de personele lasten en overhead van het ambtelijke apparaat. Daarmee blijven we binnen de daarvoor beschikbare budgetten in de gemeentebegroting.

Financiële risico's en mogelijke beheersingsmaatregelen:

De loonsom staat op dit moment onder druk en dit wordt veroorzaakt door een aantal aspecten:

- Bedrijfsonderdelen verzelfstandigen: bijv. Buurtplein, Buha, etc. Na een aantal jaren verplichte winkelnering zijn de zelfstandige onderdelen vrij in hun keuze van overheaddiensten. Dat geeft risico's voor de overhead gD. Afgesproken is dat bij deze keuze het belang van heel gD doorslaggevend is, dus niet het belang van 1 van de onderdelen.
- Extra taken die in de afgelopen jaren deels binnen de bestaande formatie zijn opgevangen. Dit heeft geleid tot een hogere taakcomplexiteit en werkdruk;
- Ons beloningsbeleid (verstoorde balans tussen aanloop-, functie- en uitloopschalen). Inmiddels zijn de uitloopschalen afgeschaft waardoor dit effect langzaam maar zeker zal verdwijnen.

Er is een ambtelijke werkgroep ingesteld die de directie en het college adviseert over de volgende vraagpunten:

- Hoe gaan we om met overhead in een krimpende organisatie waarin bovendien onderdelen op afstand komen (Buurtplein, Buha)?
- Hoe gaan we om met tekorten op de loonsom door bovenstaande oorzaken?
- Welke alternatieven zijn mogelijk voor huidige systematiek omzettaakstelling?
- Hoe komen we tot een realistische begroting voor loonsom en omzettaakstelling?

We kiezen het moment van de organisatiewijziging om opnieuw inzichtelijk te maken wat de benodigde capaciteit en kwaliteit is in relatie tot de uit te voeren taken. Hierbij is de verwachting dat er in eerste instantie sprake zal zijn van frictiekosten die te maken hebben met de ingezette organisatiewijziging.

Overblijvende financiële risico's ten laste van de weerstandscapaciteit:

Voor risico's bij de personele lasten rekenen we € 1,5 miljoen weerstandscapaciteit in de algemene reserve.

7. Beleidsterrein/ programma: Algemene uitkering gemeentefonds

Doel / Beleidskader:

Wij ontvangen jaarlijks het grootste deel van onze inkomsten via een uitkering van het Rijk in het gemeentefonds. Vanaf 2015 is de uitkering van het Rijk uitgebreid als gevolg taakdecentralisaties in het sociaal domein. Deze rijksbijdrage wordt via een integratie-uitkering aan gemeenten uitgekeerd. In 2018 ontvangen wij een totale rijksbijdrage uit het Gemeentefonds van €125 miljoen, waarvan € 57 miljoen via de algemene uitkering.

Financiële risico's en mogelijke beheersingsmaatregelen:

Het risico bestaat dat het Rijk (onverwachts) de bijdrage wijzigt. Met name de bijdrage voor het sociaal domein wordt regelmatig bijgesteld. Circulaires over het gemeentefonds laten vaak flinke schommelingen zien in de te ontvangen uitkeringen. We kunnen helaas weinig invloed uitoefenen op de rijksbesluiten over de uitkeringen. Zodra ontwikkelingen bekend worden vertalen we die in de gemeentebegroting. Algemene mutaties worden onmiddellijk vertaald in het saldo van het financieel meerjarenperspectief (algemene middelen). Taakmutaties worden direct vertaald naar de specifieke beleidsterreinen in de gemeentebegroting.

Overblijvende financiële risico's ten laste van de weerstandscapaciteit:

De ervaring van de afgelopen jaren leert dat de algemene uitkering sterk fluctueert, maar dat voor- en nadelen over de verschillende jaren met elkaar kunnen worden verevend.

Gezien de omvang van de algemene uitkering houden we vanaf 2019 1% van € 57 miljoen = € 0,6 miljoen beschikbaar in de algemene reserve dat voor dit doel kan worden bestemd.

8. Beleidsterrein/ programma: Lopende procedures
<p>Doel / Beleidskader: Iedere gemeente moet in haar jaarrekening melding doen van verplichtingen die niet direct terug te vinden zijn in de boeken van de gemeente. Het gaat o.m. om lopende (juridische) procedures.</p> <p>Financiële risico's en mogelijke beheersingsmaatregelen: Het risico bij lopende procedures baseren we op de niet uit de balans blijkende verplichtingen uit de jaarstukken 2016. We zijn verwikkeld in enkele juridische procedures die vaak al langere tijd duren. Bijvoorbeeld de ontbinding van een koopovereenkomst, vermeend niet nakomen van afspraken na wijziging van een bestemmingsplan en verjaring van een perceel grond. Soms zit het risico in de wijze waarop het ons lukt om het vonnis van de rechtbank tot uitvoering te brengen. In andere gevallen waren we ten tijde het schrijven van de begroting nog in afwachting van uitspraken van de rechtbank of het Hof.</p> <p>Overblijvende financiële risico's ten laste van de weerstandscapaciteit: Voor risico's bij lopende procedures rekenen we € 200.000 weerstandscapaciteit in de algemene reserve.</p>

9. Beleidsterrein/ programma: Omvorming culturele instellingen naar Cultuurbedrijf
<p>Doel/ Beleidskader: De vorming van een cultuurbedrijf betekent dat de bedrijfsvoering van de drie betrokken instellingen wordt samengevoegd. Hieraan zijn financiële risico's verbonden die pas aan het eind van het traject zijn uitgehard.</p> <p>Financiële risico's en mogelijke beheersingsmaatregelen: We willen Amphion, Gruitpoort en de Muziekschool omvormen tot een Cultuurbedrijf. Daartoe dienen slagen te worden gemaakt in de bedrijfsvoering, dienstverbanden en mogelijk huisvesting. Voor deze transitie moeten kosten worden gemaakt waarvan de hoogte op voorhand moeilijk is in te schatten. In de voorjaarsnota 2017 is daarvoor €1 miljoen gereserveerd. Zonder deze transitie is een financiële taakstelling niet haalbaar. In 2017 zijn de nodige stappen in de transitie gezet. Zo is het businessplan voor het Cultuurbedrijf geactualiseerd. De volgende stap is de opstelling van een sociaal plan en een individueel traject met de werknemers. De optelsom van de kosten voor het sociaal plan, de maatregelen in de bedrijfsvoering en de huisvesting bepaalt uiteindelijk de hoogte van het totaal aan transitiekosten. Gezien de veelheid aan actoren en deelnemende gemeenten in dit proces, nemen we naast de genoemde aanmelding nog een bedrag van € 1 miljoen op als risicopost.</p> <p>Overblijvende financiële risico's ten laste van de weerstandscapaciteit: Voor risico's bij de omvorming naar een cultuurbedrijf rekenen we € 1 miljoen weerstandscapaciteit in de algemene reserve van 2019.</p>

10. Beleidsterrein/ programma: Algemene reserve voor onvoorziene risico's
<p>Doel / Beleidskader: Een buffer achter de hand voor onvoorziene risico's.</p> <p>Financiële risico's en mogelijke beheersingsmaatregelen: Niet alle risico's kunnen worden voorzien. We willen voor dergelijke risico's een basisreserve aanhouden. Daarnaast kunnen voor verschillende risico's nu geen onderbouwde ramingen worden gemaakt.</p> <p>Overblijvende financiële risico's ten laste van de weerstandscapaciteit: Voor onvoorziene risico's rekenen we € 2,0 miljoen weerstandscapaciteit in de algemene reserve.</p>

Risicomatrix garanties en verstrekte leningen

		Risico effect	
		Klein	Groot
Risico kans	Groot	<p>10%</p> <p><u>Verstrekte leningen</u> saldo per 1-1-2018</p> <p>Stichting Parkmanagement A18 € 79.038</p> <p><u>Garanties/SWS</u></p> <p>Stichting DZC'68 € 750.000</p> <p><u>Garantie</u></p> <p>Scouting Roothaan € 85.913</p> <p>Totaal € 914.951</p> <p>Claim weerstandscapaciteit 10% € 100.000</p>	<p>20%</p> <p><u>Garantie & lening</u> saldo per 1-1-2018</p> <p>SAZA - Tophal € 3.023.606</p> <p>SAZA - betalingsregeling € 227.423</p> <p><u>Verstrekte garantie</u></p> <p>Schouwburg Amphion € 466.667</p> <p>Totaal € 3.717.696</p> <p>Claim weerstandscapaciteit 20% € 700.000</p>
	Klein	<p><u>Sport</u></p> <p>Voetbalvereniging Doetinchem</p> <p>T.T.V. Odion</p> <p><u>Sport / SWS</u></p> <p>Tennisclub Zuid</p> <p>V.V. Viod</p> <p>Tennispark de Vijverberg</p> <p>VVG '25</p> <p>Doetinchemse Hockey Club</p> <p><u>Cultuur</u></p> <p>Het Brewinc</p> <p><u>Woningbouw / WSW</u></p> <p>Woningstichting Woonplaats</p> <p>Site Woondiensten</p> <p>Vestia Groep</p> <p>Woonzorg Nederland</p> <p>Stichting Habion</p> <p><u>NHG</u></p> <p>Nationale Hypotheek Garantie</p> <p><u>Overig</u></p> <p>Buha bv</p> <p><u>Verstrekte leningen</u></p> <p>Gemeente Hypotheken</p> <p>Stimuleringsfonds Volkshuisvesting</p> <p>Vitens</p> <p>Sportcentrum Rozengarde</p> <p>Bibliotheek Wehl</p> <p>PC-privé / fietsprivé plan</p>	<p>10%</p> <p><u>Onderwijs</u> saldo per 1-1-2018</p> <p>Stichting IJsselgroep € 1.025.080</p> <p><u>Zorgsector</u></p> <p>Sensire € 578.570</p> <p><u>Nutssector</u></p> <p>Vitens € 319.891</p> <p><u>Woningbouw</u></p> <p>GEM Intermeco BV € 9.000</p> <p>Totaal € 1.932.541</p> <p>Claim weerstandscapaciteit 10% € 200.000</p>

Overzicht van baten en lasten van de programma's

Overzicht van baten en lasten begroting 2018	Baten	Lasten	Saldo
1 Openbare orde en veiligheid	195.843	4.130.349	-3.934.506
2 Bereikbaarheid	3.959.547	11.227.679	-7.268.132
3 Economie en werk	2.721.199	4.115.974	-1.394.775
4 Onderwijs	1.774.814	8.658.514	-6.883.700
5 Sport, recreatie, cultuur en cultuurhistorie	1.421.738	16.533.592	-15.111.854
6 Sociaal domein	20.308.178	107.752.821	-87.444.643
7 Duurzaamheid en milieu	11.612.357	10.277.087	1.335.270
8 Wonen en woonomgeving	8.176.435	9.804.142	-1.627.707
0 Overig bestuur, organisatie, bedrijfsvoering en financiële middelen	3.229.796	8.338.369	-5.108.573
0 Algemene dekkingsmiddelen	148.581.866	9.718.280	138.863.586
0 Overhead	7.674.723	17.780.119	-10.105.396
0 Heffing VPB	0	0	0
0 Bedrag onvoorzien	0	132.973	-132.973
Saldo van baten en lasten	209.656.496	208.469.899	1.186.597
0 Toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves	4.257.979	5.206.576	-948.597
Resultaat	213.914.475	213.676.475	238.000

Overzicht van baten en lasten van de programma's (meerjarig)

Meerjarenbegroting 2018 2021	Rekening 2016	Begroting 2017 voor wijziging	Begroting 2017 na wijziging	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
0 Bestuur, organisatie bedrijfsvoering en algemene financiële middelen	U 18.503.672	28.809.530	29.198.864	35.969.741	36.603.611	37.558.611	38.776.611
1 Openbare orde en veiligheid	I 148.807.487	144.483.806	146.553.890	159.486.385	159.587.768	160.390.768	160.454.768
	U 5.540.930	3.794.976	4.140.683	4.130.349	4.073.418	4.017.418	4.017.418
	I 901.864	255.376	193.883	195.843	195.843	195.843	195.843
2 Bereikbaarheid	U 12.152.079	10.726.645	11.155.122	11.227.679	11.349.371	11.375.371	11.401.371
	I 4.476.785	4.450.585	4.009.357	3.959.547	4.132.830	4.132.830	4.132.830
3 Economie en werk	U 5.225.522	1.757.578	4.437.810	4.115.974	3.939.175	4.128.180	3.988.237
	I 1.489.831	212.750	2.984.792	2.721.199	2.444.433	2.633.438	2.493.495
4 Onderwijs	U 9.714.469	8.662.564	8.629.547	8.658.514	8.689.316	8.720.316	8.720.316
	I 2.276.921	1.751.992	1.773.644	1.774.814	1.774.814	1.774.814	1.774.814
5 Sport, recreatie, cultuur en cultuurhistorie	U 16.283.534	14.926.156	16.013.124	16.533.592	14.699.576	14.699.576	14.699.576
	I 1.823.098	1.763.851	1.795.548	1.421.738	1.421.738	1.421.738	1.421.738
6 Sociaal domein	U 116.715.648	107.690.823	106.720.560	107.752.821	107.551.823	107.669.823	107.674.823
	I 20.838.262	20.758.787	20.311.898	20.308.178	20.308.178	20.308.178	20.308.178
7 Duurzaamheid en milieu	U 14.335.718	11.752.729	10.703.077	10.277.087	10.127.063	10.127.063	10.127.063
	I 15.238.139	13.034.592	11.563.328	11.612.357	11.612.357	11.612.357	11.612.357
8 Wonen en woonomgeving	U 18.322.245	21.822.740	14.703.472	9.804.142	7.686.846	6.096.972	4.647.324
	I 16.168.815	18.900.199	11.278.928	8.176.435	6.259.835	4.819.961	3.370.313
Geraamde saldo van baten en lasten (A)	-4.772.613	-4.331.803	-5.236.991	1.186.597	3.017.597	2.896.597	1.711.597
Mutatatie reserves	U 13.597.961	5.117.525	7.475.281	5.206.576	5.256.576	3.306.576	3.306.576
	I 14.712.172	5.744.328	9.535.272	4.257.979	3.157.979	3.157.979	3.157.979
Saldo beoogde toevoegingen en onttrekkingen aan reserves (B)	1.114.211	626.803	2.059.991	-948.597	-2.098.597	-148.597	-148.597
Resultaat (A+B)	U -3.658.402	-3.705.000	-3.177.000	238.000	919.000	2.748.000	1.563.000
Meerjarenbegroting 2018 2021	Rekening 2016	Begroting 2017 voor	Begroting 2017 na	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Totaal uitgaven	U 230.391.776	215.061.266	213.177.540	213.676.475	209.976.775	207.699.906	207.359.315
Totaal inkomsten	I 226.733.374	211.356.266	210.000.540	213.914.475	210.895.775	210.447.906	208.922.315
Resultaat	-3.658.402	-3.705.000	-3.177.000	238.000	919.000	2.748.000	1.563.000

Overzicht incidentele lasten en baten per programma

overzicht van incidentele baten en lasten	begroting 2018	begroting 2019	begroting 2020	begroting 2021
0 Bestuur, organisatie, bedrijfsvoering en alg. financiële middelen				
lasten 0.1 wachtgeldverplichtingen bestuurders	-110.000	-190.000	-180.000	-120.000
lasten 0.2 loonsom	-144.800			
lasten 0.4 loonsom	-292.400			
lasten 0.4 landelijke digitale agenda 2020	-300.000			
lasten 0.10 woningbouwstrategie	-2.000.000	-2.000.000		
baten 0.8 verkoop onroerend goed	2.000.000			
baten 0.10 vrijval deel reserve woningbouwstrategie	1.100.000			
saldo programma 0	252.800	-2.190.000	-180.000	-120.000
1 Openbare orde en veiligheid				
lasten				
baten				
saldo programma 1	0	0	0	0
2 Bereikbaarheid				
lasten				
baten				
saldo programma 2	0	0	0	0
3 Economie en werk				
lasten				
baten				
saldo programma 3	0	0	0	0
4 Onderwijs				
lasten				
baten				
saldo programma 4	0	0	0	0
5 Sport, recreatie, cultuur en cultuurhistorie				
lasten 5.1 special olympics olympische spelen	-20.000			
lasten 5.1 implementatiekosten sportbedrijf	-175.000			
lasten 5.3 cultuurbedrijf	-1.000.000			
lasten 5.3 bestuursopdracht cultuurbedrijf	-25.000			
lasten 5.6 regionaal mediacentrum	-100.000			
baten				
saldo programma 5	-1.320.000	0	0	0
6 Sociaal domein				
lasten 6.1 Doetinchemse agenda toegankelijkheid	-20.000			
lasten 6.2 loonsom	-82.800			
baten				
saldo programma 6	-102.800	0	0	0
7 Duurzaamheid en milieu				
lasten 7.4 bijdrage ODA	-150.000			
baten				
saldo programma 7	-150.000	0	0	0
8 Wonen en woonomgeving				
lasten 8.1 voorbereiden en uitvoeren Omgevingswet	-150.000	-150.000		
lasten 8.3 toekomstig bestendig maken dorpshart Wehl	-200.000			
baten				
saldo programma 8	-350.000	-150.000	0	0
Totaal lasten	-4.770.000	-2.340.000	-180.000	-120.000
baten	3.100.000	0	0	0
totaal programma 1 t/m 8	-1.670.000	-2.340.000	-180.000	-120.000

Geprognosticeerde balans, financiële kengetallen en EMU-saldo

Inleiding

Het Besluit begroting en verantwoording (BBV) schrijft voor dat gemeenten vijf kengetallen meerjarig berekenen en opnemen in hun begroting. Om die kengetallen te kunnen berekenen, moeten we een meerjarige balans samenstellen.

In dit hoofdstuk geven we eerst een toelichting op de geprognosticeerde balans. Vervolgens presenteren we de vijf kengetallen en lichten we deze toe. Tenslotte ziet u de ontwikkeling van het EMU-saldo.

Toelichting op de geprognosticeerde balans

De balans 2018-2021

Het vernieuwde BBV schrijft voor dat we “een geprognosticeerde begin- en eindbalans opnemen voor de drie jaren volgend op het begrotingsjaar”. Het gaat dan om de jaren 2019 tot en met 2021. De beginbalans 2019 is hetzelfde als de eindbalans van 2018. En omdat we deze laatste nodig hebben voor het berekenen van de kengetallen 2018, hebben wij (in de bijlagen in de begroting 2018) de geprognosticeerde balans ultimo 2018 tot en met ultimo 2021 opgenomen.

Vaste activa

In de balans ziet u dat het totaal van de vaste activa afloopt. Bij het ramen hebben wij de nu bekende investeringsplannen betrokken. Hierbij moet u denken aan de geplande vervangingsinvesteringen, de geplande investeringen uit de uitvoeringsprogramma mobiliteit en groen en plannen uit de begroting 2017 en voorjaarsnota 2017. En deze plannen laten –niet geheel onlogisch- meer investeringen zien voor de eerste jaren dan voor de laatste jaren van nu voorliggende prognose.

Vlottende Activa

Meerjarig nemen de vlottende activa af, wat met name komt door het kleiner worden van onze grondexploitatie. De cijfers voor de grondexploitatie zijn -conform de Meerjarenprognose grondexploitatie (MPG)- vertaald in de voorraden.

Vaste Passiva

Het verloop van ons eigen vermogen hebben we afgestemd op ons Financieel Meerjarenperspectief en onze begroting 2018-2021 voor wat betreft de toevoegingen en onttrekkingen aan reserves.

In de voorzieningen ziet u weinig verloop, omdat we hier het uitgangspunt hanteren dat deze steeds op het juiste niveau moeten blijven. Moeten we een voorziening aanspreken, dan gaan we ervan uit dat we eenzelfde toevoeging moeten doen om de voorziening op niveau te houden.

De vaste schulden hebben we als sluitpost voor onze balans gebruikt: omdat we aan de linkerzijde van de balans minder bezittingen hebben, hoeven we ook minder geld te lenen.

Vlottende passiva

Deze blijven constant, ook ten opzichte van de jaarrekening 2016. We hebben nu nog geen reden om aan te nemen dat de transitoria (nog te betalen-posten) zullen afnemen. Verder gaan we ervan uit dat we maximaal gebruik maken van de mogelijkheid om met kasgeld te financieren, omdat we verwachten dat dat ook de komende vier jaren goedkoper zal zijn dan langlopende geldleningen.

Balanstotaal

Het totaal van onze balans zal de komende vier jaren afnemen door bovenstaande uitgangspunten. Dit is inherent aan het feit dat ook onze investeringen in deze prognose afnemen en daarmee onze schuld.

MEERJARENPROGNOSE

ACTIVA	Ultimo 2018	Ultimo 2019	Ultimo 2020	Ultimo 2021
(bedragen * € 1.000)				
Vaste activa				
Immateriële vaste activa	19.070	18.050	18.040	17.020
- Kosten onderzoek en ontwikkeling	70	50	40	20
- Bijdrage aan activa in eigendom van derden	19.000	18.000	18.000	17.000
Materiële vaste activa	188.000	183.000	176.000	170.000
- Investerings met een economisch nut:				
gronden uitgegeven in erfpacht	0	0	0	0
overige investeringen met een economisch nut	121.000	118.000	113.000	109.000
- Investerings met economisch nut, waarvoor ter bestrijding vd kosten een heffing kan worden geheven	30.000	30.000	29.000	29.000
- Investerings in de openbare ruimte, met een maatschappelijk nut	37.000	35.000	34.000	32.000
Financiële vaste activa	30.000	29.700	29.200	28.700
- Kapitaalverstrekkingen aan:				
deelnemingen	500	500	500	500
gemeenschappelijke regelingen	0	0	0	0
- Leningen aan:				
woningbouwcorporaties	1.300	1.300	1.300	1.300
deelnemingen	3.600	3.400	3.200	2.900
overige verbonden partijen	0	0	0	0
- Overige langlopende leningen	14.500	14.200	13.900	13.700
duurzaamheidsleningen	7.600	7.600	7.600	7.600
vervangingsinvesteringen	2.500	2.700	2.700	2.700
- Overige financiële uitzettingen > 1 jaar	0	0	0	0
- Bijdrage aan activa in eigendom van derden	0	0	0	0
Totaal vaste activa	237.070	230.750	223.240	215.720
Vlottende activa				
Voorraden	59.000	52.000	47.000	36.000
- Strategische gronden	0	0	0	0
- Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	59.000	52.000	47.000	36.000
Uitzettingen	17.500	17.500	17.500	17.500
- Vorderingen openbare lichamen	9.500	9.500	9.500	9.500
- Overige vorderingen	8.000	8.000	8.000	8.000
- Uitzettingen in 's Rijks schatkist	0	0	0	0
Liquide middelen	1.900	1.900	1.900	1.900
- Kas- en banksaldi	1.900	1.900	1.900	1.900
Overlopende activa	23.000	23.000	23.000	23.000
- Transitoria	23.000	23.000	23.000	23.000
Totaal vlottende activa	101.400	94.400	89.400	78.400
Totaal generaal	338.470	325.150	312.640	294.120

2 0 1 8 t / m 2 0 2 1

PASSIVA	Ultimo 2018	Ultimo 2019	Ultimo 2020	Ultimo 2021
<i>(bedragen * € 1.000)</i>				
Vaste passiva				
<i>Eigen vermogen</i>	56.238	60.919	66.748	67.563
- Algemene reserve	22.000	24.000	28.000	30.000
- Bestemmingsreserves:				
overige bestemmingsreserves	34.000	36.000	36.000	36.000
- Resultaat	238	919	2.748	1.563
<i>Voorzieningen</i>	15.000	15.000	16.000	15.000
- Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen, risico's	5.000	5.000	6.000	6.000
- Onderhoudsegalisatievoorzieningen	0	0	0	0
- Voorzieningen door derden beklemde middelen	10.000	10.000	10.000	9.000
<i>Vaste schulden</i>	209.032	191.031	171.692	153.357
Onderhandse leningen van:				
- Binnenlandse pensioenfondsen en verzekeraars	0	0	0	0
- Binnenlandse banken en overige financiële instellingen	209.032	191.031	171.692	153.357
Totaal vaste passiva	280.270	266.950	254.440	235.920
Vlottende passiva				
<i>Vlottende schulden</i>	29.200	29.200	29.200	29.200
- Kasgeldleningen	17.000	17.000	17.000	17.000
- Banksaldi	4.200	4.200	4.200	4.200
- Rekeningcourant met niet fin. instellingen	0	0	0	0
- Overige schulden	8.000	8.000	8.000	8.000
<i>Overlopende passiva</i>	29.000	29.000	29.000	29.000
- Transitoria	29.000	29.000	29.000	29.000
Totaal vlottende passiva	58.200	58.200	58.200	58.200
Totaal generaal	338.470	325.150	312.640	294.120

Toelichting op financiële kengetallen

De vijf kengetallen zijn vastgelegd in het Besluit begroting en verantwoording (BBV); hun berekeningswijze is vastgelegd in een ministeriële regeling.

1. Netto schuldquote

	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Netto schuldquote	104%	113%	107%	100%	90%	82%
Netto schuldquote gecorrigeerd met alle verstrekte leningen	91%	94%	93%	86%	77%	69%

Bij de netto schuldquote worden alle schulden, verminderd met geldelijk bezit, afgezet tegen alle inkomsten. De omvang van de inkomsten bepaalt in belangrijke mate hoeveel schulden een gemeente (maar dat is voor bedrijven en particulieren niet anders) kan dragen. Provincie Gelderland geeft de volgende norm: zodra de netto schuldquote boven 130% is, is sprake van een zeer hoge schuld. Is de quote hoger dan 100%, dan is waakzaamheid geboden. Tot 100% is deze voldoende.

We zien dat de quote in de jaren 2017 tot en met 2021 steeds lager wordt. Dit komt doordat onze schuld afneemt (zie hiervoor de toelichting op de balans, onderdeel vaste passiva). We gaan ervan uit dat onze inkomsten in de komende jaren toenemen met de prijsindexering (1,4% voor 2018, 1,7% voor 2019, 1,6% voor 2020 en 1,7% voor 2021).

2. Solvabiliteitsratio

	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Solvabiliteitsratio	18%	15%	17%	19%	21%	23%

De solvabiliteitsratio is het eigen vermogen afgezet tegen het balanstotaal (eigen en vreemd vermogen samen). Het cijfer geeft weer in hoeverre gemeentelijke bezittingen zijn betaald met eigen middelen. De provincie Gelderland acht een solvabiliteit lager dan 20% risicovol, tussen 20% en 50% voldoende en boven 50% minst risicovol.

We zien dat onze solvabiliteitsratio jaarlijks verbetert ten opzichte van de begroting 2017. De geprognosticeerde balans laat immers zien dat ons eigen vermogen de komende jaren toeneemt, terwijl het balanstotaal daalt.

3. Grondexploitatie

	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Kengetal grondexploitatie	30%	30%	28%	25%	23%	17%

Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de boekwaarde van de grondpositie is ten opzichte van de jaarlijkse baten van de gehele gemeente begroting. Gemeenten met gronden met een lage boekwaarde lopen minder risico dan gemeenten met een hoge boekwaarde. Provincie Gelderland stelt geen norm voor dit kengetal. Alleen de boekwaarde afgezet tegen de totale baten zegt immers weinig. Om te kunnen beoordelen of een gemeente goed scoort met haar grondbedrijf, moeten ook afzetprognoses en getroffen voorzieningen beoordeeld worden.

Wij doen de beoordeling en bijstelling jaarlijks via het Meerjarenperspectief Grondexploitaties (MPG) en onze accountant beoordeelt deze vanuit zijn verantwoordelijkheid.

4. Structurele exploitatieruimte

	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Structurele exploitatieruimte	2,6%	0,7%	0,5%	0,6%	1,3%	0,7%

Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele vrije ruimte binnen de begroting is. Ook geeft het aan of de gemeente in staat is om structurele tegenvallers op te vangen en/of er ruimte is voor nieuw beleid. Voor de berekening zoals die nu is voorgeschreven moeten we het saldo van structurele baten en lasten vermeerderd met het saldo van structurele toevoegingen en onttrekkingen delen door de

totale baten. Het kengetal moet hierdoor minimaal groter dan 0 zijn, anders duidt dit op een tekort in de structurele ruimte.

5. Belastingcapaciteit: woonlasten als percentage van landelijk gemiddelde

	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Belastingcapaciteit: woonlasten als percentage van landelijk gemiddeld	97%	97%	96%	96%	96%	96%

Bij dit kengetal worden de Doetinchemse woonlasten van een gezin bij gemiddelde WOZ-waarde afgezet tegen het landelijk gemiddelde tarief van het jaar vóór het begrotingsjaar. Is het kengetal lager dan 100%, dan zijn de woonlasten in Doetinchem dus lager dan gemiddeld in Nederland. Voor 2018 zijn onze tarieven bekend evenals het landelijk gemiddelde tarief voor 2017. Om de kengetallen voor de jaren 2019 en verder te berekenen kunnen we niet anders dan zowel onze tarieven als het landelijk gemiddelde tarief te verhogen met het prijsindexcijfer. Het percentage blijft hierdoor steeds hetzelfde.

Toelichting op EMU-saldo

Als gevolg van Europese regelgeving mogen EU-lidstaten een begrotingstekort (EMU-saldo) hebben van maximaal 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP). Van dit maximale tekort van 3% is 2,5% voor de rijksoverheid en 0,5% voor de decentrale overheden. De EMU-systematiek werkt echter op een andere manier dan het baten-lastenstelsel dat decentrale overheden hanteren. Investerings en uitgaven die worden gedekt uit reserves tellen bijvoorbeeld niet mee in de uitkomst in het baten-lastenstelsel, maar tellen wel door in het EMU-saldo. Bij een sluitende begroting kan een gemeente daardoor toch een negatief EMU-saldo hebben. Het EMU-saldo van Doetinchem in 2018 komt uit op € 9,8 miljoen. Het betekent in EMU-termen dat onze financieringsbehoefte in 2018 € 9,8 miljoen groter is dan in 2017. Vanaf 2019 neemt onze financieringsbehoefte af wat leidt tot een negatief EMU-saldo.

	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
EMU saldo						
vorderingen	36.374	75.000	49.400	49.100	48.600	48.100
schulden	222.980	253.040	238.232	220.231	200.892	182.557
schulden minus vorderingen	186.606	178.040	188.832	171.131	152.292	134.457
ontwikkeling EMU-saldo		-8.566	10.792	-17.701	-18.839	-17.835

Het EMU-saldo voor de decentrale overheden als collectief bedraagt voor 2016 -/-0,4% BBP. Vanaf 2017 is dit -/- 0,3% BBP geworden. Om hun EMU-saldo te kunnen monitoren zouden voor gemeenten en provincies jaarlijks individuele EMU-referentiewaarden gepubliceerd worden. Deze zijn echter nog niet gepubliceerd. Er staan namelijk (nog) geen sancties op het overschrijden van de waarde. Bovendien zijn rijk en decentrale overheden (bij monde van VNG, IPO en Unie van Waterschappen) nog steeds in discussie over het aandeel van decentrale overheden in de macro-EMU-norm en de omvang van de bijdrage die zij moeten leveren.

Overzicht reserves en voorzieningen

In het overzicht op de volgende bladzijden ziet u alle reserves en voorzieningen van de gemeente Doetinchem. Bij elk leest u het doel, de mutaties en de benodigde omvang.

Op 8 juni 2017 heeft de raad de nota reserves en voorzieningen vastgesteld ingaande 1 januari 2017. Vanaf dat moment is er één algemene reserve die o.a. dient ter dekking van onze risico's. Ook worden er de begrotings- en rekeningresultaten op gemuteerd. De bestemmingsreserves en voorzieningen zijn opnieuw afgewogen. De spelregels voor reserves en voorzieningen zijn geactualiseerd. De spelregels voor rentetoerekening aan reserves en voorzieningen zijn vermeld in de paragraaf 5 Financiering.

nr.	Omschrijving	doel	01-01-2018	31-12-2018	rente bijschrijving	voeding	onttrekking	benodigde omvang
1	algemene reserve voor algemene risico's	Het dienen als financieel weerstandvermogen (buffer) voor het opvangen van in principe onvoorzienne financiële tegenvallers.	21.440.000	22.443.000	ja, renteomslag	Positieve saldi van begroting, bestuurlijke monitor en jaarrekening.	Negatieve saldi van begroting, bestuurlijke monitor en jaarrekening en vanwege specifieke raadsbesluiten.	Zie de toelichting bij paragraaf 2 Risicogestuurd werken en weerstandsvermogen en hoofdstuk 4 Financiële begroting.
	Totaal algemene reserve		21.440.000	22.443.000				
	Reserves voor onderhoud							
2	reserve speelvoorzieningen	Opvangen van schommelingen in de kosten van vervanging en renovatie van speeltoestellen.	199.000	200.000	ja, inflatiecorrectie	Het verschil tussen het jaarlijks beschikbare budget en de uitgaven.	Het verschil tussen het jaarlijks beschikbare budget en de uitgaven.	In overeenstemming met speelruimteplan.
3	reserve vastgoedfonds	Het in stand houden van de gemeentelijke accommodaties, vanwege een wettelijke taak, een gemeentelijke ambitie of vanuit strategisch belang.	1.646.000	2.311.000	ja, inflatiecorrectie	Jaarlijks (geïndexeerde) dotaties onderhoud per gemeentelijk gebouw, exploitatiesaldi gemeentelijke accommodaties en verkoopopbrengsten panden.	Werkelijke jaarlijkse onderhoudskosten aan gemeentelijke gebouwen en negatieve exploitatiesaldi van gemeentelijke accommodaties.	In overeenstemming met meerjarenplanning vastgoedfonds.
	Totaal reserves onderhoud		1.845.000	2.511.000				
	Reserves voor dekking van (kapitaal)lasten							
4	reserve dekking kapitaallasten	Reserve voor de dekking van kapitaallasten van een aantal (grote) activa.	22.693.000	22.103.000	ja, renteomslag	Deze reserve is samengesteld uit een aantal reserves conform raadsbesluit van 8 juni 2017. Aan deze reserve wordt alleen rente toegevoegd.	Gedurende de looptijd van de activa wordt jaarlijks een bedrag onttrokken ter afdekking van investeringslasten. De onttrekking is 8% van het investeringsbedrag en loopt jaarlijks af met de vrijval van de investeringslasten.	De reserve is toereikend om de jaarlijkse investeringslasten op te kunnen vangen.
5	reserve bovenwijkse voorzieningen	Financiering "bovenwijkse grote infrastructurele voorzieningen": werken met bovenwijkse functies in de wijken.	7.057.000	6.543.000	ja, renteomslag	Via afdracht per verkochte m2 grond; € 25 per m2 voor woningbouw en € 15 per m2 voor bedrijventerreinen.	Conform jaarlijks vast te stellen nota voor de komende 10 jaar. Betreft lasten van investeringen vnl in de infrastructuur.	De reserve is toereikend om de jaarlijkse investeringslasten op te kunnen vangen.
6	reserve onderwijkshuisvesting	Dekking van toekomstige investeringen onderwijkshuisvesting.	902.000	862.000	ja, renteomslag	Door vrijval van kapitaallasten huisvesting onderwijk. Incidenteel met specifieke toevoegingen aan het gemeentefonds en rentebijbeschrijving.	Jaarlijkse investeringslasten.	De reserve is toereikend om de jaarlijkse investeringslasten op te kunnen vangen.
	Totaal reserves kapitaallasten		30.652.000	29.508.000				
	Overige bestemmingsreserves							
7	reserve maatschappelijke opvang regionaal	Middelen voor de regionale taak van Doetinchem i.h.k.v. maatschappelijke opvang/huiselijk geweld, OGGz en verslavingszorg.	106.000	106.000	nee	Regionale gelden.	Regionale gelden.	Niet nader bepaald.
9	reserve vervangingsinvesteringen Amphion	Besluit raad van juli 2015: reserve voor (gedeeltelijke) financiering toekomstige vervangingsinvesteringen Amphion.	100.000	150.000	nee	Jaarlijkse dotatie vanuit de exploitatie.	Onttrekking vindt plaats obv raadsbesluit bij financieringsaanvraag Amphion.	Nog nader te bepalen obv meerjarenprognose vervangingen.
10	reserve spaarrisico woningbouwstrategie	De raad heeft besloten om gefaseerd 9 miljoen beschikbaar te stellen voor de herijking van de woningbouwstrategie.	131.000	1.381.000	nee	Incidenteel beschikbaar gestelde middelen (3 miljoen 2016, 2 miljoen 2017, 0,9 miljoen 2018 en 2 miljoen 2019).	Obv besluitvorming raad: in 2016 € 3 miljoen en in 2017 € 1,8 miljoen. Obv de voorjaarsnota 2017: in 2018 € 1,1 miljoen.	Afhankelijk van besluitvorming in de raad.
	Totaal overige bestemmingsreserves		337.000	1.637.000				
	TOTAAL RESERVES		54.274.000	56.100.000				

Voorzieningen	doel	01-01-2018	31-12-2018	rente bijschrijving	voeding	onttrekking	benodigde omvang
voorzieningen door derden beklemd							
1	voorziening afvalverwerking Het egaliseren van de uitgaven en inkomsten die voor afvalinzameling en verwerking worden gemaakt met als effect een stabiel tarief afvalstoffenheffing.	1.768.000	1.635.000	nee	Overschotten op de jaarlijkse kosten en inkomsten op het product afval.	Tekorten op de jaarlijkse kosten en inkomsten op het product afval.	Afhankelijk van besluitvorming in de raad.
2	voorziening compensatie bomen-natuur Het in stand houden en uitbreiden van het bomenbestand van Doetinchem	83.000	83.000	nee	Vindt plaats door derden.	Uitgaven ten behoeve van het in stand houden en uitbreiden van het bomenbestand van Doetinchem (compenserend groen op basis van de vastgestelde bomenverordening).	De ontvangen vergoedingen voor de kap van de boom en de waarde van de gekapte boom en de kosten worden in de exploitatie verwerkt. Het jaarlijks saldo wordt in deze voorziening opgenomen ter dekking van nog aan te planten compenserend groen.
3	voorziening afkoopsummen begraafplaatsen Dekking van de jaarlijkse kosten voor onderhoud op de begraafplaatsen.	1.761.000	1.808.000	ja, renteomslag	Jaarlijks ontvangen afkoopsummen in verband met onderhoudsrecht graven.	Ontrokken worden de lasten die wij hebben voor onderhoud van de begraafplaats.	De voorziening moet toereikend zijn om jaarlijks de lasten in de exploitatie op te kunnen vangen.
4	voorziening rioolbeheer Het egaliseren van sterk schommelende uitgaven voor onderhoud, vervanging en verbetering van het rioleringsstelsel met als effect een stabiel rioolrecht	6.202.000	6.201.000	nee	Overschotten op de exploitatie- en investeringskosten voor riolering.	Tekorten op de exploitatie- en investeringskosten voor riolering.	In overeenstemming met meerjarenplanning GRP.
voorzieningen door derden beklemd							
voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's							
5	pensioenvoorziening wethouders De voorziening wordt gevormd voor wethouderspensionen ingaande 2011.	2.946.000	3.282.000	nee	Jaarlijks storting/onttrekking op basis van geactualiseerde berekeningen voor de duur van 2 raadsperiodes (8 jaar).	Jaarlijks storting/onttrekking op basis van geactualiseerde berekeningen voor de duur van 2 raadsperiodes (8 jaar).	Overeenkomstig jaarlijkse geactualiseerde berekeningen.
6	wachtgeld/outplacement voorziening wethouders Voldoen aan wachtgeldverplichtingen, pensioenuitbouw en outplacementkosten van wachtgelders.	304.000	414.000	nee	Jaarlijks storting/onttrekking op basis van geactualiseerde berekeningen voor de duur van 2 raadsperiodes (8 jaar).	Jaarlijks storting/onttrekking op basis van geactualiseerde berekeningen voor de duur van 2 raadsperiodes (8 jaar).	Overeenkomstig jaarlijkse geactualiseerde berekeningen.
7	voorziening fio brandweer Ten behoeve van FLO brandweerpersoneel	627.000	627.000	nee	Bij 2e financiële monitor 2010, aangevuld bij de jaarrekening 2016.	Gebruik FLO.	Overeenkomstig jaarlijkse geactualiseerde berekeningen.
8	garantievoorziening eigen risicodragers WW Werkgevers in de sector Overheid en Onderwijs zijn eigenrisicodragers voor de Werkloosheidswet (WW).	350.000	350.000	nee	Bij vaststelling jaarrekening 2012 en 2013.	Jaarlijks storting/onttrekking op basis van geactualiseerde berekeningen.	Overeenkomstig jaarlijkse geactualiseerde berekeningen.
voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's							
TOTAAL VOORZIENINGEN		14.041.000	14.400.000				
TOTAAL RESERVES EN VOORZIENINGEN		68.315.000	70.500.000				

Overzicht kredieten vervangingsinvesteringen

In dit overzicht leest u op hoofdlijnen welke vervangingsinvesteringen de komende jaren zijn gepland. De kapitaallasten ervan zijn in de begroting opgenomen. Dat geldt ook voor de dekking van de kapitaallasten.

Omschrijving	investering 2018	investering 2019	investering 2020	Investering 2021	inv.last 2018	inv.last 2019	inv.last 2020	inv.last 2021
Facilitair	0	31.000	66.000	36.000	0	4.000	8.000	3.000
ICT gD	484.000	575.000	375.000	375.000	92.000	103.000	69.000	69.000
ICT Samenwerking	705.000	705.000	705.000	705.000	153.000	153.000	153.000	153.000
Gemeentewinkel	0	40.000	8.000	72.000	0	7.000	2.000	12.000
Civieltechnische kunstwerken	69.000	259.000	347.000	282.000	10.000	27.000	44.000	36.000
Openbare verlichting	473.000	197.000	320.000	290.000	29.000	12.000	21.000	20.000
Verkeersregelinstanties	0	150.000	125.000	175.000	0	14.000	16.000	17.000
Wegen	730.000	730.000	730.000	730.000	38.000	38.000	38.000	38.000
Vervangingsplan sportaccom.	175.000	175.000	175.000	175.000	19.000	19.000	19.000	19.000
Stelpost reservering verv.inv.	0	0	0	0	35.000	16.000	-8.000	0
Totaal	2.636.000	2.862.000	2.851.000	2.840.000	376.000	393.000	362.000	367.000

Ten laste van	investering 2018	investering 2019	investering 2020	Investering 2021	inv.lasten 2018	inv.lasten 2019	inv.lasten 2020	inv.lasten 2021
Ten laste van FMP	542.000	677.000	866.000	855.000	74.000	80.000	83.000	88.000
Ten laste van ICT plan	1.189.000	1.280.000	1.080.000	1.080.000	245.000	256.000	222.000	222.000
Wegen	730.000	730.000	730.000	730.000	38.000	38.000	38.000	38.000
sportaccom./vastgoedfonds	175.000	175.000	175.000	175.000	19.000	19.000	19.000	19.000
Totaal	2.636.000	2.862.000	2.851.000	2.840.000	376.000	393.000	362.000	367.000

Via deze lijst wordt de raad voorgesteld de kredieten voor 2018 beschikbaar te stellen voor de vervangingsinvesteringen.

Voortgang ombuigingen

Monitor ombuigingen uit begroting 2016 en voorjaarsnota's 2016 voor begroting 2018 ¹⁾

Ombuigingstaakstelling STRUCTUREEL (bedragen x € 1.000)	Ramingen uit de begroting					Realisatie		
	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018
Begroting 2016								
Regionale samenwerking Achterhoekse bibliotheken			75	75				75
Samenwerking drie culturele instellingen en			225	225				200
Besparingsmaatregelen sport		100	100	100			100	100
Beperking bijdrage parkeren.		150	150				150	150
Besparingsmaatregelen onderhoud wegen	100	100	100	100		100	100	100
Besparingsmaatregelen Groen (+speelvoorz. 2017)	100	200	100	100		100	200	100
Armoedebeleid		100	200	200			100	200
Organisatieontwikkeling: Buha 3.0 Zie Voorjaarsnota 2016, waarin taakstelling 2017 incidenteel ongedaan wordt gemaakt. Taak 2017 optellen bij 2018.			300	140				300
Efficiencytaakstelling Laborijn (blz 33 begr 2016)	300					300		
Organisatieontwikkeling: reductie loonsom fysieke afd.			75					75
Maatregelen extra korting op loonsom (stelpost 540.000)	100	100	175	165		100	100	175
Fin.techn. Maatregel: stelpost autonome ontwikkelingen		150	100				150	100
Voorjaarsnota 2016								
Verlaging bijdrage VNOG obv nieuwe verdeelsyst.		56	56	56	56		56	56
Efficiencytaakstelling Laborijn		100	100	100			100	100
Totaal structurele ombuigingstaakstellingen	600	1.056	1.756	1.261	56	600	1.056	1.731

¹⁾ in de begroting 2017 en voorjaarsnota 2017 zijn geen bezuinigingstaakstellingen opgenomen.

Afkortingenlijst

Afkorting	Betekenis
A	
AGEM	- Achterhoekse Groene Energie Maatschappij
Amo	- Stichting Midden-Oosten Cultuur Centrum Nederland
APV	- Algemene Plaatselijke Verordening
AR	- Algemene reserve
AVG	- Algemene verordening gegevensbescherming
B	
BAG	- Basisregistraties Adressen en Gebouwen
BBP	- Bruto Binnenlands Product
BBV	- Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten
BIE	- Bouwgrond in exploitatie
BNG	- Bank Nederlandse Gemeenten
BRP	- Basis RioleringsPlan
BTW	- Belasting Toegevoegde Waarde
Buha	- Beheer, uitvoering, handhaving & accommodaties
BUIG	- Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten
BvFO	- Bureau voor Financiële Ondersteuning
C	
CBS	- Centraal Bureau voor de Statistiek
D	
DOS	- Doetinchem & Ontwikkelingssamenwerking
DUID	- Duurzaamheid in Doetinchem
DUO	- Dienst Uitvoering Onderwijs
DZC	- Doetinchemse Zaterdag Club
E	
EBT	- Euregionaal Bedrijventerrein
ECAL	- Erfgoedcentrum Achterhoek Liemers
F	
Wet Fido	- Wet financiering decentrale overheden
FKG	- Facilitaire Kengetallen Gemeenten
G	
GEA	- Gelders Energieakkoord
GEM	- Gemeenschappelijke Exploitatie Maatschappij
GGD NOG	- Gemeentelijke gezondheidsdienst Noord- en Oost-Gelderland
GGZ	- Geestelijke gezondheidszorg
gD	- gemeente Doetinchem
GREX	- Grondexploitatie
GR	- Gemeenschappelijke Regeling
GSO	- Gelders Stedelijk Ontwikkelingsbeleid
GRP	- Gemeentelijk Rioleringsplan
GZO	- Geïntegreerde zorg voor ouderen
H	
ha	- Hectare
Wet HOF	- Wet houdbare overheidsfinanciën
I	
IBA	- Individuele Behandeling van Afvalwater
I.c.m.	- In combinatie met
ICT	- Informatie- en communicatietechnologie
IG&D	- Industrie, Groothandel & Dienstverlening
IHP	- Integraal Huisvestingsplan
IIME	- Innovatie In Mobiliteit en Energie
I.p.v.	- In plaats van
I.s.m.	- In samenwerking met
I.v.m.	- In verband met
J	
JOGG	- Jongeren Op Gezond Gewicht
K	
KKO	- Ketenzorg Kwetsbare Ouderen
KKOWA	- Kennisnetwerk Kwetsbare Ouderen West Achterhoek
KWP	- Kondor Wessels Projecten
L	
LED	- Light-emitting-diode
M	

N	Mbo	-	Middelbaar beroepsonderwijs
	M.b.t.	-	Met betrekking tot
	MKB	-	Midden- en Kleinbedrijf
	MO	-	Maatschappelijke Ontwikkeling (afdeling)
	MPG	-	Meerjarenperspectief Grondexploitaties
O	NEN	-	Nederlandse Norm
	NV	-	Naamloze vennootschap
P	O.b.v.	-	Op basis van
	OCW	-	Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
	ODA	-	Omgevingsdienst Achterhoek
	OFG	-	Ondernemers Federatie Gaanderen
	OGGZ	-	Openbare geestelijke gezondheidszorg
	OMG	-	Outlaw Motorcycle Gangs
	OV	-	Openbaar vervoer
	OVD	-	Ondernemersvereniging Doetinchem
Q	OZB	-	Onroerendezaakbelasting
	P&C	-	Planning & Control
	pBBP	-	Prijsontwikkeling Bruto Binnenlands Product
	P.I.	-	Penitentiaire inrichting
	PMD	-	Plastic verpakkingen, metalen verpakkingen en drankenkartons
	PMG	-	Platform Middelgrote Gemeenten
R	PRO/VSO	-	Praktijkonderwijs / Voortgezet speciaal onderwijs
	RIEC	-	Regionale Informatie en Expertise Centrum
	RMC	-	Regionale Meld- en Coördinatiepunt voortijdig schoolverlaten
S	SONS	-	Special Olympics Nederlandse Spelen
	STAT	-	Stichting Achterhoek Toerisme
	SVn	-	Stimuleringsfonds Volkshuisvesting
T	T.o.v.	-	Ten opzichte van
U	U.A.	-	Uitgesloten aansprakelijkheid
	UWV	-	Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen
V	VVV	-	Vereniging voor Vreemdelingenverkeer
	VE	-	Vrijtijdseconomie
	VIT	-	Vrijwillige Intensieve Thuiszorg
	VJN	-	Voorjaarsnota
	VNG	-	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
	VNOG	-	Veiligheidsregio Noord- en Oost Gelderland
	VNO-NCW	-	Verbond van Nederlandse Ondernemingen-Nederlands Christelijk Werkgeversverbond
	VO	-	Voortgezet onderwijs
W	VSV	-	Voortijdig schoolverlaten
	Wmo	-	Wet maatschappelijke ondersteuning
	WOV	-	Wehlse Ondernemers Vereniging
	WOZ	-	Waardering onroerende zaken
X			
Y			
Z	Zvw	-	Zorgverzekeringswet